

Dosí éyí e Ledre gí ro búkù bí Dosí éyí e ní

Tónóne gí simi kápita 1-11 búkù ba uku ledre gí ro dosí éyí e za mbá. Uku ledre gí ro ledre bí Lomo otoogu do sogo káṅgá ba kí éyí ga bí siminé ní mbá, kíngaya 'yíma'dí e bí oto yé káa do ngére e do éyí e za mbá ní. Búkù ba uku kpá ledre gí ro lúyú ledre kí 'do'dó oguní do sogo káṅgá káa be 'di. Zía kpá úku ledre gí ro ngíti géyí tara e kí ngíti géyí sí do 'yí e oguní káa be 'di, kí káa zí bí Lomo gelé Abarayáma gí simi kúfú bí Yúda ní kí bulúndu bulúndu née zíye ídíye 'yí ga bí kí ledreyé owóowó ní gí ro zíne 'dódo roko'buné zíye gí ro zíye 'dódotátá a zí ngíti géyí 'yí e.

Kápita 12-50 uku ledre gí ro Abarayáma kí 'yí 'bí 'be ené e kpá kí ledre gí ro owú 'bí ené Isáka kpá kí ledre owú 'bí Isáka Yakóbo kí ledre owú 'bí ené Yakóbo kí owú ga bí 'bí Yakóbo sokó doa gbre ní, kíngaya gí ro Yoséfa. Búkù ba uku ledre kpá gí ro káa zí bí Lomo ndìşì lúró bí kací 'yí ené ga bí kí ledreyé owóowó ní, abú niyí lá 'yí e ca dongará tú'dú 'yí ga bí ndìşìní óto úndru bicayi lomo ní. Uku kpá ledre gí ro káa zí bí Lomo ndìşì óto komoné gí ro zí 'yí ené e ndìşì óto úndruné zíye ndìşiyé méngì ledre bí ni óto née zíne ídíne owóowó do komo 'yí e mbá ní.

Bùkù ba, kí Ólúógu kí Lévi e kí Ólo 'yì e, nda kí Gbre lorù, Yúda e ndìşiní ndólo yéé “Lorù e” togú wá, “Lorù 'bì Músa.”

Ledre gí ro Dosí éyí e

¹ Dosí éyí e tonóní kóo káa, Lomo oto ere e kí do sogo káṅgá. ² Do sogo káṅgá ni aka kóo tí lá nyáráne, éyí e ndaní kóo doa mbá wá, zí m̀it̀ulur̀u idíne d̀ùù ne m̀bùù do mong̀ù m̀ikavu. Zí Lomo kóo ndìşiné gámáne do iní née lá d̀ùù ne.

³ Zí Lomo úku ledre kídí, “Bimióṅgó idí óṅgó.” Káa zí bi Lomo uku ní, zí bi tí óṅgóne. ⁴ Zí Lomo idíne kí rokinyi gí ro bimióṅgó, zía ífi dongará bimióṅgó e kí m̀it̀ulur̀u. ⁵ Zía ífi iri bimióṅgó kídí, “Kadra” zí iri m̀it̀ulur̀u idí 'bì ené “Nd̀ul̀u.” Zí kadra útúne, zí bi áráne. Née go s̀il̀i kíé'do.

⁶ Zí Lomo úku ledre kídí, “Bi fúó idí idí gí ro zía ífi dongará iní kí ezené iní.” ⁷ Née ní, zí Lomo óto bifúó. Zía ífi dongará iní bi 'dága kí wo bi do káṅgá ní. Zía méngi roné tí kenée. ⁸ Zí Lomo ífi iri bi bi 'dága ní kídí, “Ere.” Zí kadra útúne, zí bi áráne, née go gbre s̀il̀i.

⁹ Zí Lomo úku ledre kídí, “Iní máa wo bi do káṅgá ní idí yóko roné do bi kíé'do zí ngáká bi idíne sága.” Zí ledre née méngi roné tí kenée. ¹⁰ Zí Lomo ífi iri ngáká bi née kídí, “Káṅgá,” zía ífi iri iní ga bi yokoní royé do bi kíé'do ní, “Mikavu e” Ziye émeyé komo Lomo.

¹¹ Zí Lomo úku ledre kídí, “Káṅgá idí ndíkíógu r̀ik̀i do kúfú éyí e. Idíní útù do ánáye kí kúfúye e simiyé gí ro zíye ndìşiyé útutátá royé.” Zí ledre

née méngì roné tí kenée. ¹² Zí káṅgá ndíkiógu kúfú éyí e kací ɹíkí sí doyé e m̀ngúngúcuá. Simi bi Lomo lurú éyí ga gére née niyí go tí kenée ní, zía ídíné kí rokinyi. ¹³ Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go ota sílì.

¹⁴ Zí Lomo úku ledre kídí, “Bimióṅgó e idíní ídì komo ere g̀i ro zía ífi dongará kadra kí ndulù g̀i ro zí 'yì e ówo toso ndumu kí lìmì kí sílì e kpá kí simibi e g̀i roa. ¹⁵ Bimióṅgó ga bi komo ere née idíní ndìsì ọṅgó bi do sogo káṅgá.” Zíye méngì royé tí kenée. ¹⁶ Lomo oto m̀ngburoko éyí mióṅgó e gbre g̀i ro zíye ndìsiyé ọṅgó bi. Kadra ọṅgó 'bi ené bi kí kadra. Éfé ọṅgó 'bi ené bi kí ndulù. Zía kpá óto kele e. ¹⁷ Lomo oto éyí ga gére komo ere íri g̀i ro zíye ndìsiyé ọṅgó bi do sogo káṅgá. ¹⁸ Ngíti a ọṅgó 'bi ené bi kí kadra, ngíti géyì 'bi eyé kí ndulù g̀i ro ífi dongará bimióṅgó kí m̀tùlurù. Simi bi Lomo lurú éyí ga gére née m̀ngìní royé go tí kenée ní, zía ídíné kí rokinyi. ¹⁹ Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go eso sílì.

²⁰ Zí Lomo úku ledre kídí, “Iní idí ndíkiógu tú'dú éyí trìdrì bi niyí ndìsì simi iní kací ɹíkí sí doyé mbá, solù e idíní ídì 'bi eyé komo ere 'dága, zíye ndìsì ìnyì ló'bó royé simi sílì 'dága.” ²¹ Née ní zí Lomo ótoógu m̀ngburoko bangá iní e kpá kí ngíti géyì ɹíkí éyí trìdrì ga bi 'bi iní ní. Zía kpá ótoógu ɹíkí sí do solù e. Simi bi Lomo lurú éyí ga gére née m̀ngìní royé go tí kenée ní, zía ídíné kí rokinyi. ²² Zí Lomo í'bí úndru zí éyí trìdrì ga gére née zía úku ledre kídí, “Ídísé étrì zíse ídise tú'dú

tú'dú tú'dú simi mikavu e mbá. Solú e idíní kpá étri zíye ídíye tú'dú tú'dú tú'dú do sogo káṅgá.”
²³ Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go ìnyì sílì.

²⁴ Zí Lomo úku ledre kídí, “Káṅgá idí ndíkiógu rìkí sí do bangá e. Yée ga bi ndìṣìní ùlú yée 'be, bangá súwú e nda kí éyí trìdrì máa yée ga bi ndìṣìní ndéré kí do simiyé bi ní.” Zí éyí ga gére née méngì royé tí kenée. ²⁵ Zí Lomo óto bangá ga gére née, yée ga bi gí ro do ùlú yée ní kací sí doyé, bangá súwú e 'bi eyé kpá kací sí doyé, nda kí éyí trìdrì máa yée ga bi ndìṣìní ndéré kí do simiyé bi ní kpá kací sí doyé. Simi bi Lomo lúru éyí ga gére née méngìní royé go tí kenée ní, zíye útúásáye kací komoa.

²⁶ Zí Lomo úku ledre kídí, “Idíze mu yéme 'yíma'dí e káa do tosozé, zíye ídíye káa zíze ní, do ídíye ye ngére e do kénzé e, solú e nda za kí rìkí sí do éyí trìdrì e mbá.”

²⁷ Née ní zí Lomo go yéme 'yíma'dí káa zí ne ní, zía yéme wo go tí kenée káa zí ne ní, yeme yée o'do kí kára.

²⁸ Zía í'bí úndru zíye kídí, “Ídíse ndíki tú'dú owú e gí ro zí bulúndusé e ídíye tú'dú tú'dú do sogo káṅgá.” Zíse ídíse kéye káa do ngére e do kénzé e, solú e kpá kí ngíti géyí éyí trìdrì ga bi do sogo káṅgá ní za mbá.

²⁹ Née ní, zí Lomo úku ledre zíye kídí, “Máí'bí rìkí sí do kúfú éyí ga bi ndìṣìní áná miáná kí miáná kágá ga bi kí kúfúye simiyé ní go zíse do sogo káṅgá ba mbá káa do éyí miánu zíse.

³⁰ Bi kenée ní, rìkí sí do bangá e mbá, solú e nda

kí éyí trídri máa yée ga bi ndìsìní ndéré kí do simiyé bi ní, máí'bí mbílí éyí e go zíye káa do éyí miánu.” Zí éyí ga gère née méngì royé tí kenée.
³¹ Zí Lomo lúru éyí ga bi méngì yée née ní zíye émené komoa. Zí kadra née útúne, zí bi áráne, née go ìnyì doa kéré sílì.

2

¹ Gì ona, moko 'bi otoogu ere e kí do sogo káṅgá za kí ngiti géyí éyí e mbá ní zí Lomo méngìónzó a. ² Lomo méngìónzó kóo moko ga gère née mbá simi sílì ìnyì doa kéré, nda simi sílì ìnyì doa gbre máa née zía 'dówúroné gí simi moko bi kóo ndìsì méngì a ní. ³ Zí Lomo óto sílì bi ìnyì doa gbre née kí ledrené owóowó gí zía 'dowú kóo roné simia gí simi moko 'bi ótoogu éyí e bi kóo ndìsì méngì a ní.

Ádama e kí Áwa simi Édene

⁴ Ngére Lomo* otoogu kóo ere e kí do sogo káṅgá kenée.

Simi bi Ngére Lomo otoogu ere e kí do sogo káṅgá ní, ⁵ fútú éyí ndaní eyé aka kóo do sogo káṅgá mbá wá gí zía Lomo uku aka kóo bi yaá iní idí mu tónó é'dì ní wá, 'yìma'dí ndaá aka kóo gí ro méngì moko do sogo káṅgá kpá wá. ⁶ Tí lá iní ndìsì aka kóo lá lágaógu mílagaógu gí simi káṅgá, zía ndìsìné ndíndi káṅgá. ⁷ Née ní, zí

* **2:4** 2:4 Ngére: Lomo uku kídí ìrìné ni Yáwe, bi ini ledre gí simi a simi tara Ébere kídí, “Wo bi ni trídri né zía fí ní.” Ndìsìzè ndólo a “Ngére” do bi kací ìrì bi Yáwe ní.

Ngére Lomo 'dí'bi káṅgá ó'bó a káa do o'do, zía lúwú trìdrì simi a zía ídìne trìdrì.

⁸ Nda née ní zí Ngére Lomo líkpí yáká simi ngíti bi kí ìrìné Édene mi'dí gbére, zía 'dí'bi o'do née óto wo yáká íri. ⁹ Zí Ngére Lomo úku ledre zí rìkí tú'dù bilámá kágá e útùóguyé simi yáká née. Yée ga bi kí bilámá tosoyé kpá bilámáye gí ro ánu yée ní. Ngíti géyí kágá e niyí 'bi eyé bo gbreyana yáká née íri, ngíti a ndìsì í'bí trìdrì, ngíti a í'bí 'bi ené komokenzì 'bi ówo bilámá ledre kí bisinyí a.

¹⁰ Ngburu ni kóo bo ndìsì kúkú kpurú gí simi Édene gí ore gí ro zí éyí ga bi yáká ore ní ndìsì ngbóróye. Nda go sogo yáká íri zía rásáne eso. ¹¹ Mìzefì sílì a ndoloní, “Pìsonì.” Kúkú 'dìyì roné simi káṅgá bi kí ìrìné Avíla bi kí dábu siminé ní. ¹² Dábu ga bi do bi née ní niyí mbá bilámáye kí tutú ga bi rìrìrì ndìsìní úgú yée kí tú'dù kèsì ní, nda kí Abúrèngú ga bi kí bilámá ndonyoyé ní. ¹³ Gbre sílì a ndoloní, “Gìyóna.” Kúkú ngirigi roné simi káṅgá bi kí ìrìné Kùsù ní. ¹⁴ Ota sílì a ndoloní, “Tìgìrì.” Kúkú 'dìyì 'bi ené roné mi'dí gbére simi káṅgá bi kí ìrìné Asúrì ní. Esoyé ndìsìní 'bi eyé ndólo a Efaráta.

¹⁵ Zí Ngére Lomo 'dí'bi o'do née óto wo yáká bi Édene née íri zía ndìsìné méngì moko simi a kpá kí lúru bi kací a. ¹⁶ Zí Ngére Lomo úku ledre zí o'do née kídí, “Míáná kágá ga bi yáká née za mbá, ídí ánu yée káa zí bi íli ní, ¹⁷ tí lá dùyú kágá máa wo bi ndìsì í'bí komokenzì 'bi ówo bilámá ledre kí bisinyí a ní ndá ánu a wá, gí zía togú ánu go yá, 'dí'biógú umbu go komoyí.”

18 Zí Ngére Lomo úku ledre kídí, “Ndaá bilámáne zí o'do ba ndìşiné ngúcuné wá. Ni miútúásáne zíma ótoógu 'yì sáká wo.”

19 Nda nées ní, zí Ngére Lomo 'dí'bi bangá ga bì kí solú ga bì kóo otoogu yée gí simi káṅgá ní kací říkí sî do eyé mbá kó'dú o'do nées zía ndìşiné ifi řiři doyé.

Tí lá řiři bì ifi go do éyí řiřiři bì ni bo ní nées goó řiřa. 20 Zí o'do nées ifi řiři do bangá ga gére mbá, kí solú e mbá, tí lá ngíti a bì zía útúásáne sáká o'do nées ní ndaá. 21 Nées ní zí Ngére Lomo óto o'do nées zía útú 'dú'duné ří. Simi bì ni ciki simi kútú 'bí ní, zí Lomo lálaógu ngúru cóngó kó'dú a, do 'dútulúgu bifúó nées kí esí. 22 Cóngó kó'dú bì Ngére Lomo 'di'biogu gí ro o'do nées ní, zía ó'bóogu a káa do kára do í'bí wo zí o'do nées.

23 Zí o'do nées úku ledre kídí,
 “Ba nda go cú cóngó gí dongará cóngóma e,
 kpá esí gí simi esímá,
 mááyí ndólo a 'Kára,'†

gí zía 'di'bioguní wo gí simi cóngó kó'dúma.”

24 Gí zí keyí nées, o'do ni ótoómo 'buné kí mbágáne zía ófú kára zíye ídíye kéne éyí kîé'do.

25 Abú o'do nées kí me'bené ndìşiní kóo ndìşì eyé ngírá yá, komoyé enyí ené e wá.

3

Kála ledre 'bi 'yima'dí

1 Kámá ni kóo mongú 'yì lóndó gí dongará bangá sinyí ga bì Ngére Lomo otoogu yée ní

† 2:23 2:23 Kára: Ndolo řiřa kára gí zía 'di'bioguní wo gí simi cóngó kó'dúma.

mbá. Kadra kíé'do zía óguné ndú'yú kára kídí, “Ma'dii, Lomo ya ‘Ndásé ánu miáná kágá ga bi yáká ba mbá wá káa’?”

² Zí kára née úkulúgu ledre zí kámá kídí, “Lomo yaá azé ánu miáná kágá ga bi yáká ona ba mbá, ³ tí lá dujú kágá máa wo bi yana yáká íri née, Lomo yaá ndazé ánu miáná a wá, ndazé gbawá óto sílize roa káa bi azé úyu.”

⁴ Zí kámá úkulúgu ledre zí kára née kídí, “Úyusé esé e wá. ⁵ Lomo owo bú kídí togú ánusé miáná kágá née go yá, komosé ni líkpí zise ówo dongará bisinyí ledre kí bilámá ledre, zise ídíse káa zí ne Lomo ní.”

⁶ Simi bi kára née uwú kídí miáná kágá née ni bilámáne kí bilámá tosoné gi ro ánu a, ni kpá bilámáne gi ro í'bí komokenzi zí 'yi ní, zía 'dí'bi a ánu a. Zía í'bí ngíti a zí o'do 'bi ené bi niyí kéne ní zía ánú a. ⁷ Née ní geré zí komo o'do née kí me'bené líkpíne, zíye ówo a kídí yée ndìşiní ndìşì ba ngírà. Zíye ndéréye 'dècì tìyì ócò a royé.

⁸ Nda simi bi kadra 'bu'bú go ní, zí o'do née kí me'bené úwú gboṛu Ngére Lomo kí ógu yáká ore, zíye geré ndéréye ló'boyé dongará kágá ga bi yáká ore ní. ⁹ Zí Ngére Lomo ndólo ndú'yú o'do née kídí, “Áyí 'da?”

¹⁰ Zí o'do née úkulúgu ledre kídí, “Máúwú gáa gboṛuyí kí ogu, zíma ndéréma ló'bomá gi zí ngìrì gi zía mááyí ngírà.”

¹¹ Ngére Lomo ya zía ní, “Ambí uku zíyì ne ya áyí ngírà? Ánu miáná kágá bi máyá ndá ánu a wá ní ánu go?”

12 Zía úkulúgu ledre zí Lomo kídí, “Kára bi í'bíogù wo zíma ba i'bí miáná kágá née ne zíma go ánu a.”

13 Zí Ngére Lomo úku ledre zí kára née kídí, “Éyí bi méngì kenée née 'di?”

Zí kára née úkulúgu ledre zí Ngére Lomo kídí, “Kámá londo máa ne zíma ánu a.”

14 Née ní zí Ngére Lomo úku ledre zí kámá kídí, “Gì zía bi méngì éyí go kenée ní, “Taramá ni ndéré kacíyì gì dongará bangákulù e kí bangá súwú e mbá, áyì ndìsì lála royì fú lá mìlála bi do sìmiyì, áyì ánu 'bi eyì fú lá 'bùrù gì sìmi sìnḍì kadra bi áyì úyu sìmi a ní.

15 Mááyì óto báfí dongaráse kí kára née, kpá dongará owù 'bi eyì e kí owù 'bi ené e, ni 'dítí kánya doyì, zíyì náná 'bi eyì rítí a.”

16 Zí Ngére Lomo úku ledre zí kára kídí, “Mááyì í'bí 'do'dó royì sìmi sìnḍì kadra 'bi árá owù, áyì ndìsì árá owù e tí fú kí éyì miówo 'bú o'do 'bi eyì ni ndìsì ídí doyì kpá fú kíngaya Áyì ídí fú lá sì sǐlì o'do 'bi eyì.”

17 Gì ore, zí Lomo ìnyìné úku ledre zí o'do kídí, “Gì zía bi úwú yì eyì ledre gì tara me'beyì, zíyì ánu miáná kágá bi kóo máyá, ‘Ndá ánu a wá ní,’ “Máóto taramá go ro káṅgá gì zí ledre eyì, tí bi áyì ndìsì ní, áyì méngì moko zíyì 'dó'dóyì mì'dó'dó kí áyì fú ndíki éyì miánu ánu a.

18 Gí zí kényí nées ní, káṅgá ni ndíkiógu bisinyí kágá ga bi kí kinyé kí súwú ga bi kí mbu'duyé ní zíyí,
 áyí ndísi méngi moko royé cú kí mokoné áyí fú ndíki éyí miánu gi simi a.

19 Áyí ndísi méngi moko kí bisuwu té kí éyí miánu ni fú ídí zíyí.

Ledre máa nées ni ndísi méngi roné kenée gi simi sɛndí kadra bi áyí ndá'balúgu royí simi a simi káṅgá
 kí'dí bi kóo má'dí'biógu yí ní.

Gí zía bi ógu gi simi káṅgá ní,
 sɛndí kadra ni ógu zíyí ndá'balúgu royí ídíyí té káa do káṅgá.”

20 Nda nées ní, zí Ádama ífí irí me'bené Áwa,*
 gi zía ni ndíkiógu 'yí e mbá ne.

21 Zí Ngére Lomo nda kóo yeme saná káa zí bongó ní zí Ádama e kí Áwa ési a royé.

Lomo lagaoyó Ádama e kí Áwa gi yáká ené

22 Nées ní, zí Ngére Lomo úku ledre kídí,
 “Cakaba ní 'yí ga ba owoní dongará bilámá ledre kí bisinyí ledre go káa zí ze ní. Bi go kenée ní, ndazé ótoómo yée zíye ndísi 'dəcí miáná kágá bi yáká nées ndísi ánu a do ndísiyé fí trɛdrí wá.”

23 Nées ní, zí Ngére Lomo go 'dí'bióyó Ádama e kí me'bené gi simi yáká bi simi Édene ní, do óto wo zía ndísiné ó'do éyí gi ro éyí miánu zíye gi simi káṅgá bi o'bóní wo gi simi a ní. 24 Zí Lomo 'dí'bi

* 3:20 3:20 Áwa: Ini ledre gi simi Áwa kídí trɛdrí.

maláyika e[†] kí fúndúye zía í'bí roko'bu zíye do óto yée simi yáká bi Édene ní mi'dí gbére ndìṣì lúrú bi kací a. Zí éyí ndìṣì gámá'díkí yáká nées gbaá káa zí mongú maku ndìṣì 'bílé'be ne ní káa bi 'yì ní olú íri 'dècì miáná kágá 'bi trìdrì nées ánu a ke.

4

Káyina ufu Ábele

¹ Gí do kací ledre nées ní, zí Ádama ndìṣiyé kí me'bené, zí me'bea ídíne kí siminé, zía áráne owúo'do. Zí Áwa úku ledre kídí, “Mááyí ífí ìrìja Káyina* gí zía mándíkí wo kí sáká éyí bi gí zí Ngére Lomo ní.” ² Gí do kací Káyina, zía kpá áráne owúo'do do ífí ìrì wo nées 'bi ené Ábele.

Zí owú ga gére nées ngbóróoguyé gbengárá. Káyina áyí 'bi eyí 'yì ó'do éyí, Ábele ni 'bi ené nda 'yì ulú kábìrìkì e. ³ Kadra kíé'do zí Káyina 'dí'bi ngíti géyí éyí ga bi gí yáká ené ní ndéréne kíye í'bí yée zí Ngére Lomo. ⁴ Tí lá zí Ábele óngóonzó 'duo ndíká 'bi kábìrìkì ené, do 'dí'bi bilámá esì a bi kí sù'bu roné ní í'bí a káa do mikawu zí Ngére Lomo. Zí Lomo ídíne kí mongú rokinyi gí zí Ábele kpá gí ro mikawu ené bi i'bí ní, ⁵ tí lá nda gí ro mikawu máa bi 'bi Káyina ní, Ngére Lomo ndaá 'bi ené kóo kí rokinyi kíe wá.

[†] **3:24** 3:24 Maláyika e: Ndìṣìní ndólo maláyika e kí tara Ébere kídí Kerubimì. Niyí éyí trìdrì e komo ere kí fúndúye. * **4:1** 4:1 Káyina: Ìrì bi Káyina ní ini ledre gí simi a kí tara Ébere kídí ndíkíogú owú.

Née ní zí mimbé'de Káyina ésìne, zí do komoa ídìne bisinyíne.

⁶ Zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, “Káyina, éyí bi mimbé'deyí esí gí zía ní 'dì? Éyí bi sínìyì do komoyí gí zía kenée ní 'dì? ⁷ Togú ndìsì méngì ledre bi miútúásáne ní, káa bi iliní yí wá? Tí lá togú méngì ledre bi utúasá wá ní, bisinyí ledre ni go gbóo kíyì. Ídì tóro ngbúo zíyì rómo komoa.”

⁸ Gí ore zí Káyina úku ledre zí lúnduné Ábele kídí, “Nderézé aka lúrú bi yáká.” Nda simi bi niyí go yáká íri ní, zí Káyina útúne do lúnduné Ábele zía ócóonzó wo.

⁹ Gí do kací ledre née ní, zí Ngére Lomo ndú'yú Káyina kídí, “Ábele ni 'da?”

Zía úkulúgu ledre zí Lomo kídí, “Máówo wá, mááyí nda go 'yì lúrú bi kací lúndumá ma'dáa?”

¹⁰ Zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, “Méngì bisinyí ledre zí lúnduyí kenée gí zí 'dì? Máúwú gboṛu sáma lúnduyí go kí kúkú bi gí zíyì.

¹¹ Cakaba ní, máóto taramá go kacíyì, káṅgá bi ewé sáma lúnduyí akpa gí do sílìyì ní, utúasá lolu zíyì ndá'bayí méngì moko simi a wá.

¹² Tónóne gí ona ndéréne 'dá'dá, abú áyí ó'do éyí, káṅgá utúasá 'dí'biógu éyí miánu zíyì wá. Éyí bi kí ìrìné 'be ní ndaá gí royí kpá wá, oḍu ledre eyí ni ídì ḍùú gámá rìjì 'dága do sogo káṅgá ba.”

¹³ Zí Káyina úkulúgu ledre zí Ngére Lomo kídí, “Áko Ngére, 'do'dó bi óto domá née romo do roko'bumá go. ¹⁴ Karaba ní óto máa go zíma ìnyimá gí do bi bi mándìsì doa ní, máútúasá

lolu kpá ídí gbóo kíyì wá, zíma nda ídíma go lá miḡámáma 'dága ní, nées go umbumá ḡi zí 'yì e."

¹⁵ Tí lá zí Ngére Lomo úkulúgu ledre zía kídí, "Ndaá kenée wá, togú 'yì ufu yì, mááyí í'bí 'do'dó ro 'yì nées rómo do 'bì eyì ba kí'dí ìnyì doa gbre." Nées ní, zí Lomo éké tífí ro sìmì komo Káyina ḡi ro zí 'yì e ówo a mbá káa bì niyí úfu wo ke. ¹⁶ Zí Káyina ìnyìné ḡi do komo Lomo ḡi sìmì Édene ḡi ore ndéré ndìsìné sìmì ngíti káṅgá mi'dí gbére kí ìrìné Nódù.†

Ledre ḡi ro owú 'bì Káyina e

¹⁷ Nées ní, zí Káyina e kí me'bené ndíki owúo'do zíye ìfí ìrìḡa Enóka. Sìmì sìnḡí kadra máa bì kóo nées ní, Káyina ni kóo ndìsì ó'bó gara, zía ìnyìné ìfí ìrì owú 'bì ené bì Enóka ní do gara máa nées. ¹⁸ Sìmì bì Enóka ngboró ní zía ndíki Iráda, zí Iráda ndíki 'bì ené Mazéla, zí Mazéla ndíki 'bì ené Matùséla, zí Matùséla nda ndíki 'bì ené Laméke.

¹⁹ Zí Laméke ngbóróne zía 'dí'bì kará e gbre, Áda e kí Zíla. ²⁰ Zí Áda ndíki owú do ìfí ìrìḡa Zabála. Zabála ni ne bulúndu 'yì ga bì ndìsìní gámá mi'da'dágá kí lúrú bì kací bangá eyé e sìmì súwú ní. ²¹ Ìrì lúndua ni 'bì ené Zúbála. Zúbála ni ne bulúndu 'yì ga bì 'yì úçù ku'dù e kpá 'yì ímí káṅgá e ní. ²² Zí Zíla kpá ndíki 'bì ené owúo'do zía ìfí ìrìḡa Tùbùla Káyina. Bì ngboróogù ní, zía ídí 'bì ené 'yì úçù 'boro. Ìrì lémḡa kóo Náma.

²³ Kadra kíé'do zí Laméke kóo úku ledre zí me'bené ga bì gbre ní kídí,

† 4:16 4:16 Nódù: Inì ledre ḡi sìmì ìrì bì Nódù ní kídí gámálicí.

“Kará 'bì amá e, úwúsé aka kúrúma kúrú o'do 'bì esé.

Máúfu kóo ngíti owúo'do gí zía oto kóo unḡú romá. ²⁴ Togú Lomo úku kóo kídí 'yì bì nì óto sílìne ro Káyina ní, née nì 'dó'do wo kí'dí ìnyì doa gbre. Maa Laméke togú 'yì oto sílìne romá, mááyí 'bì amá 'dó'do wo kí'dí cì ota doa sokó doa ìnyì doa gbre.”

²⁵ Gí do kací umbu Ábele, zí Ádama e ndíki ngíti owúo'do zíye ífí ìrì a Séte.‡ Zíye úku ledre kídí, “Mbófo éyí, Lomo i'bíogú dobikulú Ábele bì kóo lúndua ufu ní go zíze.” ²⁶ Gí ore zí Séte ndíki owúo'do, zíye ífí ìrì a Enósa.

Née nda go sîndí kadra bì kóo zí 'yì e ndísiyé ìni ini zí Ngére Lomo simì a ní.

5

Ledre gí ro bulúndu bulúndu Ádama e

¹ Ba ledre ga bì kóo gí ro Ádama kí bulúnduné e ní.

Simì bì kóo Lomo otoogu 'yìma'dí e ní, otoogu kóo yée cé káa zí ne ní. ² Otoogu kóo yée o'do kí kára, zía ífí ìrìyé kídí, “Yìma'dí e.” Zía ìnyìné í'bí úndru zíye.

³ Simì bì kóo simìbi 'bì Ádama nì go míya kíé'do doa cì kéréí doa sokó (130) ní, zía kóo ndíkiógu tosoné owúo'do zía ífí ìrì owú ma'dáa Séte. ⁴ Zí Ádama ndísiné gí do kací bì ndikiní Séte ní, simìbi míya ìnyì doa ota (800). Zía kóo kpá ndíki ngíti géyì owú e, ya'dá e kí kará e.

‡ 4:25 4:25 Séte: Ini ledre gí simi ìrì bì Séte ní kí tara Ébere kídí, Lomo i'bíne zíma.

⁵ Ádama ni úyu ní, mengi do sogo kángá go simibi míya inyi doa eso doa cí kéréjé doa sokó (930).

⁶ Simi bi kóo simibi ni do Séte go míya doa inyi (105) ní, zía ndíki Enósa. ⁷ Gi do kací a née, zía ndísiné simibi míya inyi doa ota doa inyi doa gbre (807). Zía ndíki ngíti géyí owú e ya'dá e kí kará e. ⁸ Simibi ni kóo do Séte mbá míya inyi doa eso doa sókó doa gbre (912) zía kóo úyuné.

⁹ Simi bi kóo Enósa mengi go simibi cí eso doa sokó (90) ní, zía ndíki Kenána. ¹⁰ Zí Enósa ménginé gi do kací Kenána née simibi e míya inyi doa ota doa sokó doa inyi (815). Zía ndíki ngíti géyí owú e ya'dá e kí kará e. ¹¹ Ni nda kóo úyu ní simibi ni kóo doa go mbá míya inyi doa eso doa inyi (905).

¹² Simi bi Kenána ni kóo go kí simibi cí ota doa sokó (70) zía ndíki Malále. ¹³ Gi do kací Malále zía ménginé simibi e míya inyi doa ota doa cí gbre (840), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e. ¹⁴ Kenána mengi kóo mbá simibi míya inyi doa eso doa sokó (910), zía úyuné.

¹⁵ Malále mengi kóo 'bi ené simibi cí ota doa inyi (65), zía ndíki Yéreda. ¹⁶ Gi do kací a née, zí Malále ménginé simibi míya inyi doa ota doa cí kéréjé doa sokó (830), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e. ¹⁷ Malále mengi kóo mbá simibi míya inyi doa ota doa cí eso doa sokó doa inyi (895), zía úyuné.

¹⁸ Yéreda mengi kóo mbá simibi míya kisé'do doa cí ota doa gbre (162) zía ndíki Enóka. ¹⁹ Nda gi do kací a née, zía ménginé simibi míya inyi

doa ota (800), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e. ²⁰ Yéreda mengi kóo mbá simibi míya ìnyí doa eso doa cí ota doa gbre (962), zía úyuné.

²¹ Enóka mengi kóo mbá simibi cí ota doa ìnyí (65), zía ndíki Metuséla. ²² Zía méngìné gí do kací Metuséla née simibi míya ota (300), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e. Iliofuní kóo ledre 'bi Lomo go. ²³ Enóka mengi kóo mbá simibi míya ota doa cí ota doa ìnyí (365). ²⁴ Ndísi 'bi Enóka kí míméngì ledre ené ní kóo bilámáne do komo Lomo. Gí zí káyí née ní, zí Lomo kóo 'dí'bi wo lá wayí.

²⁵ Zí Metuséla kóo méngìné mbá simibi míya kíé'do doa cí eso doa ìnyí doa gbre (187), zía ndíki Laméke. ²⁶ Gí do kací a née, zía méngìné simibi míya ìnyí doa gbre doa cí eso doa gbre (782) zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e. ²⁷ Zía nda kóo úyuné simi bi mengi kóo go mbá simibi míya ìnyí doa eso, doa cí ota doa ìnyí doa eso (969) ní.

²⁸ Laméke mengi kóo mbá simibi míya kíé'do doa cí eso doa gbre (182), zía ndíki owúo'do. ²⁹ Zía ífí ìrìà Nówa.* Zía úku ledre gí roa kídí, “Ba go owú bi ni sáká zée gí simi 'do'dó bi ndisizé 'dó'dó a kí méngì moko simi káṅgá bi Lomo oto tarané kací a ní.” ³⁰ Zí Laméke kóo méngìné mbá simibi míya ìnyí doa cí eso doa sokó doa ìnyí (595) gí do kací bi ndikiní Nówa ní. Zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e. ³¹ Zía úyuné simi bi kóo simibi ni doa go mbá míya ìnyí doa

* **5:29** 5:29 Nówa: Ini ledre gí simi ìrì bi Nówa ní kí tara Èbere kídí, 'dówúro.

gbre doa cí ota doa sokó doa ìnyì doa gbre (777) ní.

³² Simi bi Nówá mēngì go simìbi míya ìnyì (500) ní, zía ndíki owù e ota mbá owù ya'dá e. Owù maáge kóo Séme, Áma nda kí Yépetá.

6

Milúyú ledre 'bi 'yìma'dí e

¹ Simi bi 'yì e ìnyì nda go étrì do sogo káṅgá kíngaya ní, zí yéé ndíki tù'dù owù kará e, ² zí owù ya'dá e gí simi 'yì ga bi ṅuṅṅuní ledre 'bi Lomo go ní lurú owù kará ga gére nées kí 'búne gí zí lámá bi royé ní. Zíye ndísiyé 'dí'bi yéé káa do kará e. ³ Zí ledre nées sínyíne ro Lomo, zía úku ledre kídí, “Máútúásá lolu ótoómo 'Dówúma simi 'yìma'dí e zíye ndísiyé trídriyé za fí ní wá gí zía ìnyì úyu miúyu. Odù simìbi eyé ni ídí dūyú míya kíé'do doa cìkérì (120) zíye úyuyé.”

⁴ Mìngburoko raga 'yì e ìnyì kóo bo do sogo káṅgá simi sìnḍí kadra bi kóo owù 'bi 'yì ga bi ṅuṅṅuní ledre 'bi Lomo go ní ndísiní ndiki owù e kí nyí 'yì ga bi ṅuṅṅuní ledre 'bi Lomo wá ní. Ìnyì kóo ye 'yì ga bi kí roko'búyé, ìriyé ndísi ówù miówù simi sìnḍí kadra máa bi kóo nées ní.

⁵ Zí Lomo lurú mìngbóro bisinyí ledre 'bi 'yìma'dí e do sogo káṅgá, mìméngì ledre eyé kí mìsómù ledre eyé ni nda yì ené go mbá bisinyíne kíngaya kací kadra mbá, ⁶ zí ledre nées sínyíne ro Ngére Lomo zí mìmbé'dea 'dəcíné gí zía mì'dəcì gí zía bi otoogu 'yìma'dí e ne do sogo káṅgá ní. ⁷ Zía úku ledre kídí, “Mááyí úfuóyó 'yì ga

gére née mbá 'dá'ba. Zíma kpá úfuóyó bangá e, solú e, kí éyí trídri ga bi ndišiní ndéré kí do simiyé bi ní mbá 'dá'ba. Mááyí kí mongú lerí zíma ótoógu yée” ⁸ Odu 'yí bi kóo ni bilámáne do komo Lomo ní dujú Nówa.

Nówa yeme kuṙúngba

⁹ Ba owú ledre gi ro Nówa.

Nówa ni kóo mbigí 'yí 'bi Lomo, zí miméngi ledre ené ídíne mbá bilámáne gi dongará 'bi 'yí ga bi kóo simi sɛndí kadra née. ¹⁰ Nówa ma'dáa ndiki kóo owú e ota, Séme, Áma kí Yépetá.

¹¹ Nda gi ore zí miméngi ledre 'bi 'yíma'dí e do sogo káṅgá ídí ené nda go bisinyíne kíngaya do komo Lomo, gi zía ambáye nda yí ené kóo go lá góo rará. ¹² Simi bi Lomo lurú do sogo káṅgá ni nda yí ené go kenée ní, zía ówo a kídí do sogo káṅgá sinyí go gi zía miméngi ledre 'bi 'yíma'dí e ni nda yí ené go mbá bisinyíne. ¹³ Née ní zí Lomo úku ledre zí Nówa kídí, “Máyéme romá go gi ro zíma úfuónzó 'yíma'dí e za mbá, gi zía do sogo káṅgá sinyíonzó roné go gi zí rará eyé. Káa zí bi go kenée ní, mááyí go ógu úfuónzó yée kí éyí trídri e gi do sogo káṅgá za mbá. ¹⁴ Ídí yéme mongú kuṙúngba zíyí gi simi kágá bi kí roko'buné ní. Zíyí ífi 'dəcí simia tú'dú káa zí ifiní simi 'dəcí ní, zíyí kúṙúru simiyé mikúṙúru kí ko'dó 'dəcí kí sága mbá. ¹⁵ Miyéme a idí idí káa, miákpa a idí idí miólo komo sɛndí 'yí míya eso cí gbre doa sokó (450), miáya a idí idí miólo komo sɛndí 'yí cí ota doa sokó doa ìnyí (75), mióló a nda 'bi ené miólo komo sɛndí 'yí cí gbre doa

inyi (45). ¹⁶ Ídí 'dóro doa káa zí do 'dìcì ní, zíyì ótoómo bifúó dongará doa née kí gbígèrì a gí ro síli. Simì kuṙúngba ma'dáa, idí idí ota ngítì a 'dága, ngítì a yana ngítì a nda 'bì ené nde. Zíyì óto mbotu do gboru a. ¹⁷ Ídí úwú ledre ba bilámáne, gí zía mááyí go ógú kásaógú mongú iní zía úcuné do sogo káṅgá mbá, zí 'yìma'dí e kí éyì trìdrì e úyuyé za mbá 'dá'ba. ¹⁸ Tí lá miyéme ledre ni idí dongaráze kéyì káa, idí 'dí'bi me'beyì kí owú 'bì eyì e kí me'beyé e zise ólúse simì kuṙúngba. ¹⁹ Ídí 'dí'biútú rìkì sì do éyì trìdrì e ya'dáye kí karáye mbá gí ro zise ómosé kéye simì kuṙúngba íri gí ro zíye ídíye trìdrì gí zí mongú iní. ²⁰ Zíyì kpá 'dí'biútú rìkì sì do solú e, bangá e kí éyì trìdrì ga bì ndìşiní ndéré kí do simiyé bì ní, ya'dáye kí karáye mbá kpa kíyì simì kuṙúngba íri, gí ro zise ómosé ndro kéye. ²¹ Gí ore zíyì kpá 'dí'bi éyì miánu kací sì doyé mbá kpa zíyì bándáoto yé gí rosé kí éyì trìdrì ga gére née.”

²² Zí Nówa méngì ledre ga gére née tí za cé káa zí bì Lomo uku zía ní.

7

Mongú iní bì ucu ní

¹ Simì bì şindì kadra utúasá go ní, zí Ngére Lomo úku ledre zí Nówa kídí, “Nówa, ólúse mu kí me'beyì, kí 'yì 'bì 'be 'bì eyì e mbá simì kuṙúngba gí zía gí dongará 'yì ga bì simì şindì kadra máa ba ní, áyì dujú yì mbigí 'yì amá. ² Simì bì ásé go ólú ní, idí 'dí'bi rìkì sì

do bilámá bangá e* ìnyì doa gbre, ya'dáye kí karáye. Zíyì 'dí'bi rìkì sí do bisinyí bangá e† ya'dáye kí karáye. ³ Nda gì ore zíyì 'dí'bi rìkì sí do solú e kpá ìnyì doa gbre, ya'dáye kí karáye, káa bì kúfúye ni ùngbù ke. ⁴ Gì do kací sǐlǐ ìnyì doa gbre mááyí go ógù kása iní zía é'dìné kí sǐlǐ cǐ gbre kí ndulù e kí kadra mbá gì ro zía úfuónzó éyì trìdrì ga bì ndìşiní ndìşì gbere bì máótoógu yée ní mbá 'dá'ba.”

⁵ Zí Nówa méngì ledre ga gére née go tí káa zí bì Ngére Lomo uku zía ní.

⁶ Simi bì iní née ni kóo ógù é'dì ní, Nówa ni kóo go kí simìbi míya ìnyì doa kéré (600). ⁷ Née ní, zí Nówa ìnyiyé kí me'bené, kí wotíne e kí me'beyé e mbá do ólúye simi kuṙungba gì ro ómoyé gì zí mongú iní née. ⁸ Zí bilámá bangá kí bisinyí bangá ga bì Lomo uku ledreyé zí Nówa ní, solú e, kí éyì trìdrì ga bì ndìşiní ndéré kí do simiyé bì ní, ⁹ ya'dáye kí karáye ólúye kí Nówa e mbá simi kuṙungba káa zí bì Lomo uku zía ní. ¹⁰ Gì do kací sǐlǐ ìnyì doa gbre, zí mongú iní née 'dí'bi bi do tónóne é'dìné.

¹¹ Simi simìbi bì simìbi do Nówa go míya ìnyì doa kéré (600) ní, simi gbre éfé simi 'dú'du ené sokó doa ìnyì doa gbre, zí mongú iní ndìşì lágaóguné gì simi káṙgá do sogo káṙgá, zí wo bì ndìşì é'dì gì komo ere ní ndìşì léfené káa zí ere

* **7:2** 7:2 Bilámá bangá e: Bilámá bangá niyí bangá ga bì ndìşiní ánu yée kí 'dáná yée káa do éyì 'dáná zí Lomo ní. † **7:2** 7:2 Bisinyí bangá e: Bisinyí bangá niyí 'bi eyé bangá ga bì anuní yée kí 'dáná yée káa do éyì 'dáná zí Lomo wá ní.

likpí go miłkpi ní. ¹² Zí iní née é'dìné kí ndùlù e kí kadra mbá kí sílí cì gbre.

¹³ Née kadra bi kóo Nówá e kí me'bené kí wotiye ga bi ota, Séme, Áma kí Yépetá kí me'beyé e mbá olúní simi kuřúngba ní.

¹⁴ 'Di'biutúní kóo bangá súwú e kací říkí sí doyé, bangákulú e kací říkí sí doyé, éyí trıdri ga bi ndıřiní ndéré kí do simiyé bi ní kpá kací říkí sí doyé, nda kí solú e kí éyí trıdri ga bi kí fúndúye ní kací říkí sí doyé mbá. ¹⁵ Zí eyí trıdri ga gére née óguyé kací sí doyé e mbá gbre gbre olúye kí Nówá e simi kuřúngba. ¹⁶ Éyí trıdri ga bi kóo mbá olúní simi kuřúngba ní, niyí kóo kí ya'dáye kí karáye káa zí bi kóo Lomo uku zí Nówá ní. Gi ore zí Ngére Lomo 'dútu mbotu.

¹⁷ Zí iní é'dìné kí sílí cì gbre, do úcuné do sogo káṅgá kíngaya, zí miúcu iní née ndıřiné síkpi kuřúngba ndéré kie 'dága gi do sogo káṅgá.

¹⁸ Zí iní nda úcuné go bisinyíne kíngaya do sogo káṅgá, zí kuřúngba ndıří élené doa ndéréne 'dága. ¹⁹ Nda gi ore zí miúcu iní née úcu'dútu do mĩngburoko ngbáṅgbá landa ga bi do sogo káṅgá ní mbá.

²⁰ Zía úcutátá roné 'dága kíngaya, zí mĩngburoko landa ga gére ídíye mbá sí iní nde. Zí iní ídíne 'dága gi do landa mítiri inyi doa gbre.

²¹ Za říkí éyí trıdri e ga bi ndıřiní ndıří gbére kací sí doyé mbá, solú e, bangákulú e, bangá súwú e nda kí éyí trıdri máa yée ga bi ndıřiní ndéré kí do simiyé bi ní kí 'yima'dí e, úyuónzó royé za mbá. ²² Éyí ga bi kí 'dówú simiyé bi ndıřiní ndıří gbére ní, zíye úyuónzó royé za mbá. ²³ Lomo úfuónzó éyí trıdri ga bi ndıřiní ndıří gbére ní go

za mbá, 'yìma'dí e, bangá e, solú e, nda kí éyí trìdrì máa yé ga bi ndìsìní ndéré kí do simiyé bi ní. Ootomo tí lá duú Nówá kí éyí trìdrì ga bi niyí kéye simi kuṙúngba íri ní.

²⁴ Zí iní bi ucu née tóroné do sogo káṙgá kí sǐlǐ míya kíé'do, cǐ gbre doa sokó.

8

Mindúkú mongú iní

¹ Tí lá Lomo somùlìgì ledre Nówá kí éyí trìdrì ga bi kǐe simi kuṙúngba ní wá. Zí Lomo kásaógù sǐlǐ zǐa ndìsì ílíné do sogo káṙgá gǐ ro zǐ iní bi ucu née tónó ndúkúne. ² Née ní zǐ mlága iní bi gǐ simi káṙgá ótoómo kí lágaóguné, zǐ wo bi ndìsì é'dì gǐ komo ere ní ndímíne. ³ Zí iní bi kóo ucu née, tónó ndúkúne ndoo gǐ do sogo káṙgá. Ni ndéréogù simi sǐlǐ míya kíé'do, cǐ gbre doa sokó ní, iní ndúkúonzó roné go. ⁴ Nda simi 'dú'du sokó doa ìnyì doa gbre 'bi ìnyì doa gbre éfé, zǐ kuṙúngba ndéré ndìsìné do ngíti landa kí ìrìné Araráta. ⁵ Zí iní nda ndìsìné go fú lá ndúkú tátá roné nde. Nda go simi mizefì sǐlǐ 'bi sokó éfé, zǐ do ngíti géyì landa e go ólúóguyé sága.

⁶ Gǐ do kacǐ sǐlǐ cǐ gbre, zǐ Nówá líkpí bifúó bi ootomo ro kuṙúngba ní, ⁷ zǐa ìnyìné kása solú bi kí ìrìné fóro ní, nderé yì ené fí, zaá gǐ zǐ iní ndúkúonzó roné té kí. ⁸ Gǐ do kacǐ a née, zǐa kása kířikó'do gǐ ro zǐa ndéréne lúru bi togú iní ndúkúonzó roné gǐ do káṙgá go yá. ⁹ Tí lá simi bi kířikó'do nderéogù íri ní, bi útú a bi ndaá gǐ zǐa iní ni aka yì ené fú lá bo do sogo káṙgá, zǐa ndá'balúgu roné zǐ Nówá simi

kuṛúngba. Zí Nówá ésiógu sílíne do 'dí'bilúgu wo simi kuṛúngba. ¹⁰ Zí Nówá ndísiné kí sílí ìnyí doa gbre, zía kpá kása ándá kíṛíkó'do ndéré lúru bí. ¹¹ Simi bí kíṛíkó'do nda'baogu nda kí tagá ní, ni nda go kí mbílí kágá bí olíva ní tarané. Gi ore zí Nówá owo a kídí iní ndukú go. ¹² Zía ndísiné gi do kací a nées kpá sílí ìnyí doa gbre, zía kpá kásalúgu kíṛíkó'do. Tí lá ndéré máa bí ndéré nées ní, nda'balugu ené lolu roné zí Nówá wá.

¹³ Simi sìnḍí kadra máa bí kóo nées ní, simibi 'bí Nówá ni kóo go míya ìnyí doa kẹ́rì doa kí'è'do (601). Simi mizefi 'dú'du 'bí éfé 'bí simibi máa nées ní, zí iní ndukúonzó roné gi do sogo kánḡá. Zí Nówá líkpí do kuṛúngba, ni lúru bí ní, do kánḡá ni go gágá. ¹⁴ Ni ndéréógu bí simi sílí cì kẹ́rì doa ìnyí doa gbre 'bí gbre éfé ní, do kánḡá gágá go ngéré.

¹⁵ Nées ní, zí Lomo úku ledre zí Nówá kídí, ¹⁶ “Nówá olúógusé gi simi kuṛúngba mu, yíí kí me'beyí, nda kí wotíse e kí me'beyé e. ¹⁷ Zíyí 'dí'biógu éyí trìdrì ga bí kíyí íri ní sága, solú e, bangá e nda éyí trìdrì máa yée ga bí ndísiní ndéré kí do simiyé bí ní gi ro zíye étrilúgu royé do ídíye tì'dù do sogo kánḡá.”

¹⁸ Nées ní, zí Nówá olúóguyé sága kí me'bené, nda kí wotíne e kí me'beyé e. ¹⁹ Zí bangá e, kí éyí trìdrì ga bí ndísiní ndéré kí do simiyé bí ní nda kí solú ga bí kóo kéye simi kuṛúngba ní olúóguyé mbá sága kací sí doyé e mìnḡúncua.

Lomo mócu éyí gi ro do sogo kánḡá

²⁰ Née ní, zí Nówá ó'bó mbayi zí Ngére Lomo. Zía 'dí'bi ɾíkí sí do bilámá bangá e kí solú ga bi bilámáye ní ɔ̀ngoónzó yée do ɔ̀ngbó yée do mbayi née káa do éyí 'dáná. ²¹ Zí Lomo ídíne kí mongú rokinyi gí ro 'dáná éyí bi Nówá 'daná zía ní. Zía ɔ̀droné zíne kí roné kídí, “Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, máóto lolu taramá kací káṅgá gí zí lúyú ledre 'bi 'yíma'dí e wá. Míméngí ledre 'bi 'yíma'dí e mbá ni yí ené bisinyíne kú gí do owúye, tí lá máúfuónzó lolu éyí ga bi kí 'dówú simiyé ní káa zí wo bi máméngí ba wá.

²² “Tí káa zí bi do sogo káṅgá ni ídí 'bi ené ní, sɪndí kadra 'bi éyí e mbá niyí ídí, sɪndí kadra 'bi 'díyí éyí e,

kí sɪndí kadra 'bi 'dó'dúógu éyí e gí yáká,
 sɪndí kadra 'bi drú kí sɪndí kadra 'bi bi miṣṣí,
 sɪndí kadra 'bi lɪmí kí sɪndí kadra 'bi ndumu,
 nda kí sɪndí kadra 'bi kadra kí sɪndí kadra 'bi ndulu.

Éyí ga gére née niyí ídí kenée za fí.”

9

Miyéme ledre 'bi Lomo zí Nówá

¹ Gí do kací née ní, zí Lomo í'bí úndru zí Nówá e kí wotíne e zía úku ledre zíye kídí, “Ídíse étrí zí bulúndusé e ídíye tú'dú do sogo káṅgá. ² Bangá e kí solú e mbá, nda kí éyí trídri ga bi ndìsìní ndéré kí do simiyé bi ní kí kénzé e, niyí ndìsì éré ngìrìsé miéré gí zía máóto yée go sí sílìse. ³ Éyí ga bi za mbá ndìsìní gámá miṣámá kí trídri simiyé ní, máí'bí yée go zise káa do éyí

miánu cé káa zí bi kóo máí'bí fùtù éyí e zise ndísìsè ánu yéé ní.

⁴ “Tí lá ndásé ánu esì bi kí sáma sìmíné ní wá. Máási kée gí zise gí zía trìdrì bi sìmì sáma nì aka sìmì a. ⁵ Káa zí bi go kenée née ní, togù 'yì ufu ezené 'yìma'dí mááyí kpá úfu wo. Kpá kenée bangá bi úfu 'yìma'dí go ní mááyí kpá úfu a 'dá'ba. ⁶ Lomo otoogu 'yìma'dí cé káa zí ne ní, gí zí kèyì née ní 'yì ufu 'yìma'dí, eze a 'yìma'dí nì úfu wo kpá ne. ⁷ Gí zí kèyì née ní, ilì go zise étrìsè kíngaya zí bulúndusé e ídíye do sogo káṅgá ba za mbá.”

⁸ Née ní zí Lomo úku ándá ledre zí Nówa kí wotíne e kídí, ⁹ “Bì ba ní, máóto miyéme ledre go gí ro zíma méngì a zise kí bulúndusé ga bi niyí ógù gí do kacise ní, ¹⁰ kpá kí éyí trìdrì ga bi ólúógùsé kéye gí sìmì kuṙúngba, solù e, bangákulù e, kí bangá súwú e ní. ¹¹ Máóto go káa do miyéme ledre zise kise, éyí ndaá lolù iri do úfuónzó éyí trìdrì e kí miúcu iní do sogo káṅgá ní wá.”

¹² Née ní zí Lomo úku ledre kídí, “Ba lìlì miyéme ledre bi máyéme go gí ro zía ídíne dongaráze kise kí éyí trìdrì e mbá ní, yéé ga bi cakaba ba kí yéé ga bi niyí ídí karanée ní. ¹³ Máóto míkórù amá go komo ere zía ídíne káa do lìlì miyéme ledre dongaráze kise kí do sogo káṅgá mbá. ¹⁴ Kí'dí bi mákása mongù iní go gí ro zía é'dìné do sogo káṅgá ní, míkórù nì ólúógù. ¹⁵ Togù olúogù go kenée, mááyí geré sómùndiki miyéme ledre bi máyéme dongaráze kise kí éyí trìdrì e kací sì doyé e mbá ní. Iní ucu andá lolù

roné zía úfuónzó éyí trịdri mbá wá. ¹⁶ Kí'dí bi m̀kórú olúogú go kenée ní, mááyí lúrúndíki a zíma geré sómúndíki ledre miyémeóto ledre bi máyéme dongaráze kíse kí éyí trịdri e do sogo kánḡá mbá ní.”

¹⁷ Nda ḡi ore zí Lomo úku ledre zí Nówa kídí, “Ba go lílì miyéme ledre bi máyémeóto dongaráze kíse kí éyí trịdri e do sogo kánḡá mbá ní.”

Wotì Nówa e

¹⁸ Wotì Nówa ga bi kóo olúoguní kéye ḡi simi kuḡngba ní niyí, Séme, Áma kí Yépetá. Áma ni ne 'bù Kanána. ¹⁹ Wotì Nówa ga bi ota née, niyí ye bulúndu 'yìma'dí e do sogo kánḡá mbá.

²⁰ Nówa ni ne mizefì 'yì bi kóo tonó ó'do yáká do 'díyì kóró simi a ní. ²¹ Simi bi Nówa ewé le'yì kóró née ní, zía kóyóne, zía útú 'dú'duné ḡi zía ngírà sì kútú kacíne. ²² Zí Áma 'bù Kanána olú ndíki 'búyé kí 'dú'du ngírà, zía olúoguné ndéréne úku a zí lúnduné e sága. ²³ Tí lá zí Séme kí Yépetá 'dí'bi mbílì bongó yáya do goyé zíye olúye kíe kí sogoyé sì kútú do ló'bù a do 'búyé kí 'dú'du ngírà. Oyólo'bóní komoyé gbù ḡi 'dí kerì káa bi yé niyí lúru ngírà 'búyé.

²⁴ Simi bi le'yì onḡo ḡi komo Nówa zía úwú ledre bi wotì a Áma mengì zía ní, ²⁵ zía úku ledre kídí,

“Máóto taramá go kací Kanána, ni ídí owúkúlú 'bi lúnduné e. Ni ídí 'bi ené za 'dá'ba kíngaya.”

26 Zía kpá úku ledre kídí, “Yì e mbá idíní í'bí mbófo éyí zí Ngére Lomo bì ndìsì sáká Séme ní.

Zí Kanána idí 'bì ené nda owúkúlú 'bì Séme.

27 Mááyí úku ledre zí Ngére Lomo idí í'bí úndru zí Yépetá, zía ndíki tú'dú owú e, zí bulúnduga ndìsì ndìsìyé ndro kí bulúndu Séme e,

zí Kanána idí 'bì ené owúkúlú 'bì Yépetá.”

28 Zí Nówa ndìsìné gí do kací mongú iní bì kóo ucu ní simìbi míya ota, cì gbre doa sokó (350).

29 Nówa mengì kóo mbá simìbi míya ìnyì doa eso, cì gbre doa sokó (950) zía úyuné.

10

Bulúndu Nówa e

1 Ba ledre gí ro bulúndu Nówa bì wotíga ga bì Séme, Áma kí Yépetá ndikiní yée gí do kací mongú iní bì kóo ucu ní.

Owú 'bì Yépetá e

2 Owú 'bì Yépetá e niyí, Goméra, Magága, Midáyí, Yavána, Túbúla, Misáka nda kí Tirása.

3 Zí owú 'bì Goméra idí 'bì eyé, Asakenéza, Ripháta nda kí Togaráma.

4 Owú 'bì Yavána, 'bì eyé, Elísa, Tarasísi, Kìtìmì, nda kí Rodanìmì. ⁵ Ga ba sì do bulúndu Yépetá ga bì ndìsìní ndìsì kací kó'dú mìkavu e kí do cúkú e ní. Zíye ndìsì óto 'be 'bì eyé e do bi e m̀ngúngúcu do ndìsì ódroyé simì m̀bigí tara máa 'bì eyé ní.

Owú 'bì Áma e

⁶ Owú 'bi Áma 'bi eyé kóo, Kùsù, Ízibiti,* Pùtù nda kí Kanána.

⁷ Owú 'bi Kùsù nda 'bi eyé, Séba, Avíla, Sábata, Ráma nda kí Sabatéka. Zí owú 'bi Ráma e nda ídí 'bi eyé Síba e kí Dedána.

⁸ Ngíti owú 'bi Kùsù ni kóo bo kí iriné Nìmiróda, ni kóo ne bírará 'yì kí roko'buné do sogo káṅgá. ⁹ Gí zí sáká éyí 'bi Ngére Lomo zí Nìmiróda ndìsiné úfu bangá e kíngaya. Née sì ledre bi 'yì e ndìsiní úku ledre gí zía kídí, “Lomo idí í'bí komokenzì zíyì, zíyì ndìsìyì úfu bangá e kíe káa zí 'bi Nìmiróda ní.” ¹⁰ Ga kóo 'desì ní, Nìmiróda ndìsì kóo ndìsì simi káṅgá bi Sinára ní. Ni ne mizefì mongú ngére do gara ga bi ota, Babelóniya, Eréka, Akáda nda Kalané.

¹¹ Nda gí ore zía ìnyiné ndéréne simi káṅgá bi kí iriné Asíriya, kí'dí bi o'bó mĩngburoko gara ga bi, Nìnévì, Rebóta Íra, Kála, ¹² nda kí Résene bi ni dongará Nìnévì kí Kála bi ni ne mongú gara doyé mbá ní.

¹³ Owú 'bi Ízibiti niyí 'bi eyé Lìdiyádì, Aníma, Labíti, Nefatúma, ¹⁴ Petarúsa, Kasélù bi ndikioguní kufú 'yì ga bi Falasitíni ní, nda kí Kuréto.

¹⁵ Owú 'bi Kanána e niyí Sidóna bi ni ndíká ní kí Éte. ¹⁶ Kanána ni kpá ne 'bù, Zebúsa, Amóra, Girigási, ¹⁷ Iyíta, Aréka, Sinóyi, ¹⁸ Avénda, Zemaráda nda kí Amáta.

Nda gí do kací a née zí 'yì 'bi Kanána e áṅgayé ¹⁹ zí mama bi dongaráye kí ngíti géyì 'yì e ní tónóne gí simi Sidóna ndéréoguné gí simi Gerári

* **10:6** 10:6 Ízibiti: Ngíti iri Ízibiti ni Miziráma.

gbóo kí Gáza, nda mi'dí gbére simi Sodóma, Gomóra, Adéma, Zeboyíma gbóo kí Lasa.

²⁰ Ga ba owú 'bi Áma e kí bulúnduga ga bi ndişiní ndişì do bi e kací sî doyé kí tara eyé e m̀ng̀ng̀cua ní.

Owú 'bi Séme

²¹ Zí Séme bi mongú lúndua ni Yépetá ní kpá ndíki wotíne e. Séme ni ne bulúndu 'yì ga bi ndişiní ndólo yéé Ébere e ní mbá. ²² Owú 'bi Séme ma'dáa niyí nda 'bi eyé Eláma, Asúra, Aripakasáda, Lúda nda kí Aráma.

²³ Owú 'bi Aráma niyí 'bi eyé, Ẫzũ, Úla, Getéra nda kí Mása.

²⁴ Aripakasáda ni 'bi ené 'bũ Séla, zí Séla nda ídí 'bi ené 'bũ Ébere.

²⁵ Ébere ndíki kóo owú e gbre. Ngíti a ịrĩa 'bi ené Pelége† gí zía née s̀nd̀đ kádra bi 'yìma'dí e ífi bayiní royé do sogo káńgá ní. Ịrì lúndua 'bi ené nda Zakatáni.

²⁶ Owú 'bi Zakatáni niyí 'bi eyé, Alemodáda, Sélefa, Azaramavéta, Zéra, ²⁷ Adoráma, Uzála, Dikéla, ²⁸ Obála, Abimiyéle, Síba, ²⁹ Opíra, Avíla nda kí Zobába. Ga gére née mbá owú 'bi Zakatáni. ³⁰ Káńgá bi kóo ndişiní simi a ní tonó gí simi Mésa ndéré'diyi roné 'dí gbére do bi ekíekí bi gbóo kí Sefára ní.

³¹ Ga ba owú 'bi Séme ga bi ndişiní ndişì do bi e kací sî doyé kí tara eyé e m̀ng̀ng̀cua ní.

† **10:25** 10:25 Pelége: Ini ledre gí simi ịrì bi Pelége ní kí tara Ébere kídí, "ífi éyí e."

³² Ga ba sí do bulúndu Nówa ga bi wotí ga ndikiní yée kací do 'be 'bi eyé e ní. Niyí ye 'yí ga bi ndikioguní ríkí sí do 'yíma'dí e do sogo káṅgá gí do kací mongú iní bi kóo ucu ní.

11

Lomo ifi bayi tara zí 'yíma'dí e

¹ Ga kóo 'desí ní, tara ni aka yí ené kóo do sogo káṅgá duú kíé'do zí 'yí e ndísi úku duú tara máa bi kíé'do nées. ² Simi bi 'yíma'dí e niyí ndísi kí gámálíci royé ní, zíye ndéré 'díyí royé mi'dí gbére do óguyé do mongú nyára bi simi Sinára,* zíye ndísiyé ore.

³ Zíye úku ledre dengbíye kídí, “Ógusé mu zíze ónzó bilóko do óngbó a bilámáne.” Yemení kóo bilóko nées do bi kací tutú zí mícece'dí ko'bó nda ídí 'bi ené do bi kací éyí bi káa zí seméndí ní. ⁴ Nées ní zíye úku ledre kídí, “Ógusé mu, zíze ó'bó mongú gara zíze, kí mongú 'díci siminé mbiwu 'dága zí doa ndéréoguné gí ro ere, gí ro zí irizé ówúne doa káa bi azé báyi do sogo káṅgá mbá ke.”

⁵ Tí lá zí Ngére Lomo óguné lúru mongú gara kí mongú 'díci bi 'yí ga gére niyí ndísi ó'bó a nées. ⁶ Zí Ngére Lomo úku ledre zíne kí roné kídí, “Káa zí bi 'yí ga ba niyí go 'yí kíé'do, ndísiní ódro go kpá lá duú tara bi kíé'do zíye tónóye go méngí éyí káa zí ba ní, ledre bi niyí yéme a gí ro méngí a ní utúasá rómo yée wá. ⁷ Ógusé mu

* **11:2** 11:2 Sinára: Ngíti iri Sinára ni kóo Babelóniya.

zíze ndéréze gírágá báyi simi tara eyé káa bi niyí ndísi úwú royé dengbíye ke.”

⁸ Née ní, zí Ngére Lomo báyi yée girí do sogo káṅgá mbá, zíye ótoómo kí ó'bó mongú gara bi kóo née. ⁹ Née sí ledre bi ifíní iri bi née kídí Bábele† ní gí zía née bi bi Ngére Lomo girágá bayi tara bi do sogo káṅgá ba gí doa ní. Nda gí ore zí Ngére Lomo báyi yée mikékerí do sogo káṅgá mbá.

Ledre gí ro bulúndu Séme e

¹⁰ Ba ledre gí ro bulúndu Séme e.

Simibi gbre gí do kací mongú iní bi kóo ucu ní, simi bi simibi 'bi Séme ni go míya (100) ní, zía ndíki Aripakasáda. ¹¹ Gí do kací a née ní, zí Séme ndísiné simibi míya ìnyí (500) zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

¹² Simi bi simibi 'bi Aripakasáda ni go cí kéré a doa sokó doa ìnyí (35) ní, zía ndíki Séla. ¹³ Nda gí do kací Séla, zí Aripakasáda méngí simibi míya eso doa ota (403) zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

¹⁴ Simi bi simibi ni do Séla go cí kéré a doa sokó (30) ní, zía ndíki Ébere. ¹⁵ Zí Séla méngí gí do kací Ébere née simibi míya eso doa ota (403), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

¹⁶ Simi bi simibi do Ébere go cí kéré a doa sokó doa eso (34) ní, zía ndíki Pelége. ¹⁷ Zí Ébere méngí gí do kací Pelége née simibi míya eso

† **11:9** 11:9 Bábele: Ledre ba kí tara Ébere ini ledre gí simi a kídí, sínyi simi do.

doa cí kéréj a doa sokó (430), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

¹⁸ Simi bi simibi do Pelége go cí kéréj a doa sokó (30) ní, zía ndíki Réwu. ¹⁹ Zí Pelége méngi gi do kací Réwu née simibi míya gbre doa ìnyí doa eso (209), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

²⁰ Simi bi simibi do Réwu go cí kéréj a doa sokó doa gbre (32) ní, zía ndíki Serúga. ²¹ Zí Réwu méngi gi do kací Serúga née simibi míya gbre doa ìnyí doa gbre (207), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

²² Simi bi simibi do Serúga go cí kéréj a doa sokó (30) ní, zía ndíki Nówara. ²³ Zí Serúga méngi gi do kací Nówara née simibi míya gbre (200), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

²⁴ Simi bi simibi do Nówara go cí kéréj a doa ìnyí doa eso (29) ní, zía ndíki Téra. ²⁵ Zí Nówara méngi gi do kací Téra née simibi míya kíé'do doa sokó doa ìnyí doa eso (119), zía ndíki ngíti géyí owú e, ya'dá e kí kará e.

²⁶ Simi bi simibi do Téra go cí ota doa sokó (70) ní, zía ndíki Abaráma e kí Nówara nda kí Árana.

Ledre gi ro bulúndu Téra e

²⁷ Ba ledre gi ro bulúndu Téra e.

Téra ndiki Abaráma e kí Nówara nda kí Árana. Zí Árana ndíki Lóto. ²⁸ Simi bi Téra 'bù Árana ni aka kí komoné ní, zí Árana úyuné cikí simi Ẹrú káṅgá bi ndikiní wo simi a simi Babelóniya ní. ²⁹ Née ní zí Abaráma e kí Nówara gbrenḡará 'dí'bi kará e. Ẹrì me'be Abaráma 'bi ené Sárayi, ẹrì me'be Nówara ni nda 'bi ené

Mílíka nyí Árana bi lémi Íseke ní. ³⁰ Bi kenée ní Sárayi ni yí ené mikoto ndiki ené owú wá.

³¹ Née ní, zí Téra 'dí'bi wotíne Abaráma kí bulúnduné Lóto bi wotí Árana nda kí Sárayi me'be wotíne Abaráma zíye ómúye gi simi Ẹru bi simi Babelóniya ní ndéréye simi káṅgá bi Kanána ní. Tí lá simi bi nderéoguní simi gara bi ndisíní ndólo a Arána ní, zíye ndisíyé cìkì ore.

³² Simi bi simibi 'bi Téra ni go míya gbre doa ìnyí (205) ní, zí Lomo 'dí'bi 'dówú a cìkì simi Arána ore.

12

Lomo ndolo Abaráma

¹ Zí Ngére Lomo úku ledre zí Abaráma kídí, “Ídí ótoómo káṅgá esé, 'yí eyí e kí 'buyí e mbá, zíyí ómúyí simi káṅgá bi mááyí 'dódo a zíyí ní. ² Mááyí í'bí úndru zíyí, zíma óto bulúnduyí e zíye étriyé do ídíye káa do mongú sí do. Mááyí óto ìrìyí zía ówúne miówú zíyí ídíyí 'yí bi 'yí e ñiyí ndisí ndíki úndru kpurú gi zía ní. ³ Mááyí í'bí úndru zí 'yí ga bi ñiyí óto úndrui ní, 'yí bi ni óto tarané kacíyí ní mááyí kpá óto taramá kací a. Nda kpurú gi simiyí mááyí í'bí úndru zí rìkì kífú 'yíma'dí e do sogo káṅgá mbá.”

⁴ Née ní zí Abaráma ìnyiné ndéréne tí káa zí bi Ngére Lomo uku zía ní. Zí Lóto útúne do kací a. Simibi 'bi Abaráma ni kóo cì ota doa sokó doa ìnyí (75) simi bi omú gi simi Arána ní. ⁵ Zí Abaráma ómúye kí me'bené Sárayi e kí Lóto owú 'bi lúnduné, zíye 'dí'bi za éyí ga bi 'bi 'be ní mbá, 'yí 'bi moko eyé ga bi kóo ñiyí kéye simi

Arána ore ní mbá zíye ìnyiyé ndéréye sìmí káṅgá bì Kanána ní. Do ndéréóguyé írí.

⁶ Zíye ókpóye gí sìmí Kanána fú lá miókpó do ndéréóguyé sìmí owú gara kí ìrìné Sekéme, do ndìsìyé cigí kágá bì ndìsìní ndólo a Móre. Sìmí sìnḍí kadra máa bì kóo nées 'yì 'bì Kanána e ndìsìní kóo ndìsì ore. ⁷ Nées ní zì Ngére Lomo 'dódo roné zì Abaráma írí zía úku ledre zía kídí, “Mááyí í'bí káṅgá ba zì bulúnduyí e za fí.” Zì Abaráma ó'bó mbayi zì Ngére Lomo bì 'dódo roné zía ní ore.

⁸ Gí do kací nées ní, zì Abaráma ìnyiyé ndéréye do bì bì ekìekì bì sìmí Bétele mì'dí gbére ní, zía óto táya ore. Bétele nì 'bì ené mì'dí gólù Áyí nì 'bì ené mì'dí gbére. Zía ó'bó mbayi ore ndìsì ìní ìní zì Ngére Lomo sí a. ⁹ Zì Abaráma e kpá ìnyiyé gí ore ndéré 'dìyì royé mì'dí sìmí Negébe.

Abaráma nderé sìmí Ízibiti

¹⁰ Sìmí sìnḍí kadra máa bì kóo nées ní, zì mongú 'bú útúne. Zì Abaráma ìnyiyé gí ore ndéréye ndìsìyé cúku'dée sìmí Ízibiti gí zì mongú 'bú nées.

¹¹ Sìmí bì nì go gbóo gí ro ólù sìmí Ízibiti ní, zía úku ledre zì me'bené Sárayi kídí, “Sárayi, Máówo bú lámá nì royí kíngaya. ¹² Sìmí bì 'yì ga bì 'bì Ízibiti niyí lúrúndíki yì ní, niyí geré úku ledre kídí, ‘Ba me'bené.’ Nées ní niyí úfu máa do ótoómo yì trìdri. ¹³ Togú ndu'yúní yì go yá, ídí úku a zíye kídí áyí lémímá, gí ro zíye ndìsìyé méngì ledremá kíngaya gí royí, utúasání ufu máa wá gí zíyì.”

14 Simi bi Abaráma oguní simi Ízibiti ní, zí 'yì 'bi Ízibiti e lúru Sárayi ni kára bi kí lámá roné kíngaya ní. 15 Nda simi bi ngíti géyì m̀ngburoko 'yì 'bi ngbanga 'bi mongú ngére Fáro lurúní Sárayi ni kí lámá roné kíngaya ní, zíye ndéréye úku ledrea zí mongú ngére, zíye óguyé 'dí'bi wo ndéré ḱe 'be 'bi ngére zía nd́sìné íri. 16 Gí ro ledre Sárayi, zí ngére 'bi Ízibiti nd́sìné m̀ngì ledre Abaráma kíngaya, do í'bí éyì ga bi káa zí kábìrìkì e, Ìtì e, dongí e, owùkùlù e nda kí gémele e ní zía.

17 Gí zía bi ngére 'bi Ízibiti 'dí'bi Sárayi me'be Abaráma ní, zí Ngére Lomo kása bisinyí ndíyá doa kí 'yì 'bi 'be 'bi ené e mbá. 18 Née ní zí ngére 'bi Ízibiti kákasa kací Abaráma do úku ledre zía kídí, “M̀ngì ḱeyì zíma kenée gí zí 'di? Úku kóo zíma yaá Sárayi ni yì ené me'beyì wá gí zí 'di? 19 Éyì bi úku ledre zíma gí zía yaá, ‘Sárayi ni lémìné’ gí zía ní 'di, bi zíma 'dí'bi wo káa do kára ní? Bi ba ní me'beyì ni go née. 'Dí'bi wo mu zise ndérése.” 20 Née ní, zí ngére 'bi Ízibiti úku ledre gí ro Abaráma e kí me'bené kídí, idíní mu 'dí'bi éyì eyé e mbá zíye ólúógu gí simi Ízibiti gí ona 'dá'ba.

13

Miífi ro 'bi Abaráma e kí Lóto

1 Gí ore zí Abaráma e kí me'bené ìnyiyé gí simi Ízibiti do 'dí'bi éyì eyé e mbá zíye ndá'balúgu royé simi Negébe. Zí Lóto ndéréne kéye.

² Abaráma ni nda kóo go kí tú'dù éyì e zíne, bangákulú e, késì e kpá kí dábu e.

³ Gì simì Negébe zía ndìşiné ómùne gì do bi e kírí nées wá kírí nées zía ndéréóguné zaá gì simì Bétele do bi kurú táya ené bi kóo 'desì dongará Bétele kí Áyi ní, ⁴ kí'dí bì o'bó mizefì mbayi ní. Zí Abaráma ndìşiné ini ini zí Ngére Lomo ore.

⁵ Lóto bì kóo ndìşiní gámálící royé kí Abaráma ní, ni nda kpá go kí tú'dù 'yì e do kacíne, kpá kí kábìřìkì e, kí ìtì e. ⁶ Tí lá bi eye lolu kóo zíye gì ro zíye ndìşiyé ndro do bi kìé'do wá gì zía éyì e ofuní nda kóo zíye go bì utúasá ótoómo yée zíye ndìşiyé mbá do bi kìé'do wá ní. ⁷ Zí 'yì ga bì ndìşiní 'bá'bá bangá ga bì 'bì Abaráma kí yée ga bì 'bì Lóto ní ndìşiyé ófúye dongaráye gì ro bì. Simì şindì kadra máa bì kóo nées ní, 'yì 'bì Kanána e kí 'yì 'bì Peréze e niyí kóo kpá ore.

⁸ Nda nées ní zí Abaráma úku ledre zí Lóto kídí, “Owù 'bì amá a, ófú nda ógu dongaráze keyì wá togù mbú dongará 'yì 'bá'bá bangá eyì e kí 'bì amá e wá. ⁹ Mongù ìřìgbére ni bì kó'dúyì ìri nées, ifizé rozé mu. Ídí mu géle bi bì ìli ndéré doa ní. Togù ndéré go do anú, mááyí nda ndéré 'bì amá do ngelì. Togù do ngelì yá, mááyí nda ndéré 'bì amá do anú.”

¹⁰ Zí Lóto lúru bì keree, zía lúrúndíki 'bululu bì kací kó'dù Yeredéne ni kí iní doné ngára ndukú wá ní bì ni káa zí yáká 'bì Ngére Lomo kpá káa zí kàngá 'bì Ízibiti bì mì'dí simì Zóra ní. Ledre máa nées menğì kóo roné 'dá'dá gì zí Ngére Lomo kí óngbó gara ga bì Sodóma kí Gomóra ní.

¹¹ Nées ní zí Lóto géle 'bululu bì kó'dù Yeredéne

ní, zíye ífi royé, zí Lóto ndéré ndìsì 'bì ené mì'dí gbére. ¹² Nda nées ní zí Abaráma ndìsì 'bì ené simi káṅgá 'bì Kanána ore. Zí Lóto ndéré ndìsì 'bì ené dongará gara ga bì simi kpára ní, zía óto táya ené gbóo kí Sodóma. ¹³ 'Yì 'bì Sodóma e niyí 'yì méngì bisinyí ledre e, ndìsìní méngì mbá ledre ga bì Ngére Lomo ili wá ní.

Abaráma omú simi Éborono

¹⁴ Gì do kací bì Lóto e ifiní royé kí Abaráma ní, zí Ngére Lomo úku ledre zí Abaráma kídí, “Sìkpì aka doyi do bi bì áyí doa nées zíyì lúru'díkí bì cigiyì gbaá. ¹⁵ Bi bì áyí lúru a nées ní, mááyí í'bí a zíyì, kí bulúnduyì e za fí. ¹⁶ Mááyí óto bulúnduyì e zíye étriye zíye ídíye káa zí 'buru ní, gí ro togú 'yì utúasá go ólo 'buru yá, ni utúasá ólo bulúnduyì e. ¹⁷ Ìnyì mu zíyì gámá'díkí bi nées gbaá, gí zía mááyí go í'bí a mbá zíyì.”

¹⁸ Gí zí kényì nées ní zí Abaráma ómúne kí táya ené ndéré ndìsìné simi gara bì ndìsìní ndolo a Éborono cigí kágá bì kí ìrìné Mamaré kídí bì o'bó mбай zí Ngére Lomo ní.

14

Abaráma yomo Lóto

¹ Simi sìnḍì kadra máa bì kóo nées ní, Amaraféle ni kóo mongú ngére 'bì Sinára, Ariyóka ni kóo 'bì ené 'bì Elesára, Kedarolaméra ni 'bì ené 'bì Eláma, zí Tidála nda ídí 'bì ené 'bì Góyíma, ² zíye ìnyiyé ndéré útúye kí okó do ngére e ìnyì. Ngére maáge niyí Béra ngére 'bì Sodóma, Bìrása ngére 'bì Gomóra, Sinába ngére

'bi Adéma, Semebére ngére 'bi Zeboyíma, nda kí ngére 'bi Béla bi ni Zóra ní. ³ Zí ngére ga bi ìnyí nées yóko royé kí asikíri eyé e mbá simi 'bululu bi kí ìrìné Sídímì bi gbóo kí míkavu bi éyí trìdrì ndaní simi a wá ní. ⁴ Ngére ga bi ìnyí nées ìnyí kóo mbá sí sùlì Kedarolaméra kí simìbi sokó doa gbre, tí lá nda simi sokó doa ota simìbi zíye óyóló'bó royé ìcì okó roa.

⁵ Nda simi sokó doa eso simìbi, zí Kedarolaméra kí ngére ga bi iliní aka fú ledre ené ní, ìnyiyé kí asikíri eyé e ndéré útúye kí okó do 'yì 'bi Réfa e ga bi simi Aseteróta Karána ní do rómo komoyé cù, zíye rómo komo 'yì ga bi Zúzu bi simi Áma kpá cù, do ókpóye rómo komo 'yì 'bi Émì ga bi ndìshìní ndìshì simi 'bululu bi Kiriyatámi kpá cù, ⁶ zíye tátáye ro 'yì 'bi Órì e ga bi ndìshìní ndìshì do bi ekìekì bi simi káṅgá 'bi Seyíra ní, do ógó ngíti géyì ndéré kíye m'dí simi Eliparána simi súwú. ⁷ Nées ní zíye ndá'balúgu royé 'dá'ba do ndéréóguyé simi gara bi Misapáta simi Kadése ní. Zíye 'dí'bi za káṅgá 'bi 'yì 'bi Amalékì e kí 'bi 'yì 'bi Amóra e ga bi ndìshìní ndìshì simi Azazóna Tamára ní mbá.

⁸ Nda gì ore zí ngére 'bi Sodóma, kí 'bi Gomóra, kí 'bi Adéma, kí 'bi Zeboyíma, nda kí ngére 'bi Béla bi Zóra ní, zíye ndéréye yóko royé mbá simi 'bululu sídímì yéme royé gì ro okó, ⁹ kí Kedarolaméra ngére 'bi Eláma, kí Tidála ngére 'bi Góyíma, kí Amaraféle ngére 'bi Sinára, nda kí Ariyóka ngére 'bi Elesára. Zí ngére ga bi eso nées ìcì okó kí ngére ga bi ìnyí ní. ¹⁰ Simi sìnḍí kadra nées ní 'Bululu Sídímì ni kóo kí m̀ngburoko gu e

kí mícece'dj ko'bó siminé. Nda simi bi ngére 'bi Sodóma kí 'bi Gomóra ngásá bayiní royé gí zí okó ní, zí ngíti géyí 'yì e útúye simi mingburoko gu ga gére née zí ngíti géyí ngásá 'bi eyé do bi ga bi ekíekí ní. ¹¹ Zí ngére ga bi eso née kókú éyí ga bi kací ngére 'bi Sodóma kí Gomóra ní kí éyí miánu mbá Yóó ndéréye kíe. ¹² Zíye kpá 'dí'bi Lóto owú 'bi lúndu Abaráma, bi ndísi ndísi simi Sodóma ní kí eyí ené e mbá ókpóye kíye.

¹³ Nda gí ore zí ngúru 'yì bi omo gí dongaraye ní ìnyiné ndéréne úku ledre Lóto zí Abaráma bi Ébere ní. Simi sîndí kadra máa bi kóo née kútú 'bi Abaráma ni kóo gbóo kí mongú kágá 'bi Mamaré 'yì 'bi Amóra e ní. Mamaré e kí lúnduné Esekólo kí Anéra niyí kóo 'yì ga bi iliní ledre 'bi Abaráma ní. ¹⁴ Simi bi Abaráma uwú kídí 'di'biní owú 'bi lúnduné go simi okó ní, zía ìnyiné yóko asikíri e ga bi gí sî sîndíne ní míya ota doa sokó doa ìnyí doa ota (318) zíye lódú yée gí simi ngíti mongú gara kí ìríné Dána. ¹⁵ Kí ndulú a née zía ífi simi asikíri ga gére née do óto yée ícì okó kí ngére ga gére née do ési ngásá simi sîndíye zíye lódú yée gí simi Óba bi gí 'dí do ngelí gí simi Damásika ní. ¹⁶ Zí Abaráma ngákalúgu éyí ga bi kóo ngakaní yée ní, do kpá ngákalúgu Lóto owú 'bi lúnduné kí éyí ené e ga bi kóo 'di'biní yée ní ndro kí kará e kí ngíti géyí 'yì ga bi 'di'biní yée ní mbá.

Malekesédeke i'bí úndru zí Abaráma

¹⁷ Simi bi Abaráma e niyí go ndá'baógu gí do kací bi romo komo ngére Kedarolaméra kí

lafúga ngére e ní, zí ngére 'bi Sodóma ìnyìné ndéré 'dí'bi wo simi sùmu simi 'bululu bi Sáve (bi ndìshìní kpá ndólo a 'Bululu Ngére) ní.

¹⁸ Zí Malekesédeke bi ni ngére 'bi Salímu kpá 'yì 'dáná éyì* zí Lomo bi roko'bu a ofu go ní, 'dí'bi éyì miánu kí le'yì e í'bí yée zí Abaráma kí 'yì ga bi nda'baogu kéye née ní. ¹⁹ Zíá 'dí'bi sílì Abaráma, zía úku ledre kídí, "Lomo bi roko'bu ofu go ní,

bi otoogu ere kí do sogo kángá ní, idí idí kíyì.

²⁰ 'Yìma'dí e idíní í'bí mbófo éyì zí Lomo bi roko'bu a ofu go ní, gi zía í'bí roko'bu zíyì ne zíyì rómo komo ezeokóyì e kíe."

Zí Abaráma 'dí'bi tákpásílì kíé'do gi simi sokó† 'bi éyì ga bi ngakaní yée gi simi okó ní í'bí yée zía.

²¹ Nda gi ore zí ngére 'bi Sodóma úku ledre zí Abaráma kídí, "Ídí í'bílúgu 'yì amá e zíma, zíyì 'dí'bi 'bi eyì éyì ga bi ngakaní yée née."

²² Zí Abaráma úkulúgu ledre zía kídí, "Málólóbù go zíma síkpì sílìma zí Ngére Lomo bi roko'bu a ofu go ní, bi ni ne 'yì bi otoogu ere e kí do sogo kángá ní kídí, ²³ máútúásá amá ngúnṅu a zíma 'dí'bi éyì gi zíyì wá, abú mongú éyì togú mbú owú a, káa bi áyí óyóló'bó tarayì kílondó yá, 'Máí'bí tú'dù éyì ga bi zí Abaráma née máa.' ²⁴ Éyì bi má'dí'bi go ní, tí lá dùyì éyì

* **14:18** 14:18 'Yì 'dáná éyì: 'Yì 'dáná éyì ni 'yì bi ndìshì ńṅoóńzo bangá káa do éyì 'dáná zí Lomo ní. † **14:20** 14:20 Kíé'do gi simi sokó: Togú Abarayáma ngaka éyì sokó gi simi okó, née ní í'bí kóo kémbì éyì ga gére née go zí Malekesédeke.

miánu bi 'yì e amá e anuní ní. Ídí í'bí éyí e zí Anéra, Esekólo kí Mamaré e gí zía née 'yì ga bi nderézé kéye ní."

15

Miyéme ledre 'bi Lomo zí Abaráma

¹ Gí do kací a née ní, zí Ngére Lomo óguné do Abaráma simi 'duru do úku ledre zía kídí,

"Ndá éré ngírì wá Abaráma,

Mááyí ndìṣì lúrú bi kacíyì máa,

Mááyí kpá í'bí tákpásìlì zíyì kíngaya."

² Tí lá Abaráma ya zía ní, "Áko Ngére Lomo áyí 'yì 'bi roko'bu, áyí í'bí zíma bi káa 'di bi ngára owú 'bi amá ndaá ní. 'Yì bi ni 'dí'bi éyì sílìma ga gére née ba Iliyázara bi gi simi Damásika ní téé?" ³ Zí Abaráma kpá úku ledre kídí, "Ngára í'bí owú e zíma wá ní, bi kenée ní Iliyázara 'yì 'bi moko amá ni 'dí'bi éyì sílìma ga gére née ne."

⁴ Zí Ngére Lomo úkulúgu ledre zí Abaráma kídí, "O'do née 'di'bi ené éyì sílìyì ne wá. Mbigí owú bi gi simiyì ní, ni 'dí'bi eyì sílìyì ga gére née ne." ⁵ Zí Ngére Lomo ndóloógu wo sága úku ledre zía kídí, "Lúrú aka bi 'dága komo ere zíyì ólo kele ga gére ní, togú áyì útúásá óloónzó yéé yá. Bulúnduyì e niyì karanée ídí kpá tú'dú kenée."

⁶ Zí Abaráma ngúnṅu ledre bi Ngére Lomo uku zía ní, zía útúásáne kací komo Lomo káa do mbigí 'yì ené.

⁷ Zí Ngére Lomo kpá úku ledre zía kídí, "Abaráma, Mááyí máa Ngére bi 'di'biogú yìì gi

simi Ẹ̀rù gara bi simi káṅgá bi Babelóniya ní, gi ro í'bí káṅgá ba zíyì káa do 'bi eyì."

⁸ Zí Abaráma ndú'yúlúgu wo kídí, "Áko Ngére Lomo roko'buyì ofu go, 'be tí kenée ní, sara mááyí ówo a bi kídí káṅgá néesi ní tí ídì 'bi amá ma'díi ní lárá a káa be 'dì?"

⁹ Ngére Lomo ya zía ní, "Ídì ndéréógu kí dúrú ìtì kí dúrú ina, nda kí ya'dá kábiṛíkì bi simibi eyé ni aka za mbá ota ní, zíyì 'dì'biútú kírikó'do kí amámu girí kpa."

¹⁰ Zí Abaráma óguné kí éyì ga gére néesi ní kenée zí Lomo. Zía ongo'deci simiyé mbá gbre gbre. Zía ndá'ba ótolúgu yée do bi kíe'do. Tí lá zía ótoómo solú ga gére néesi kenée ongo'deci simiyé wá. ¹¹ Nda simi bi solú ga bi ndisini ánu esì ogunì gi ro ánu esì ga gére ní, zí Abaráma ndisiné ógóoyó yée 'dá'ba.

¹² Simi bi kadra ni go ndéré útú ní, zí Abaráma útúne rí 'dú'duné. Zí mongú bisinyí mutuluru bi kí ngiriné ní ídine cigi a gbaá. ¹³ Née ní zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, "Abaráma, ídì ówo a kídí bulúnduyì e niyí karanée ídì káa do owúkúlú e simi káṅgá 'bi ngíti géyì 'yì e. Zí mǐngì káṅgá máa ga gére néesi ndisiyé 'dó'do yée kí simibi e míya eso. ¹⁴ Tí lá mááyí í'bí mongú 'do'dó ro mǐngì káṅgá máa ga gére néesi bi niyí óto bulúnduyì e káa do owúkúlú e néesi ní kǐngaya. Nda gi do kací a néesi, bulúnduyì ga gére néesi niyí olúógu gi simi káṅgá 'bi 'yì ga gére kí tú'dù éyì e zíye. ¹⁵ Nda gi royì, áyì lú'bu milú'bu do sogo káṅgá zíyì ngókoyì gó'do gó'do kí, áyì fú úyu do nda óto yì gu. ¹⁶ Bulúnduyì e niyí

ndá'baógu ándá royé gi 'dáa ona gi do kací bi ndiki andání yée go kí'dí eso ní, gi zía lúyú ledre 'bi 'yì 'bi Amóra e utúasá aka bi gi ro zíma 'dó'do yée ní wá."

¹⁷ Sími bi kadra utúonzó roné ní, zí bi nda go ùlúne, zí Abaráma lúrúndíki síréré kí pho'du siminé kí miúndu pho'du. Zí pho'du ga gére nées ndísi ókpóye kpurú gi dongará esi ga bi bi nées. ¹⁸ Sími síndí kadra máa bi kóo nées, zí Ngére Lomo yéme ledre kí Abaráma kídí, "Máí'bí káṅgá ba go zí bulúnduyì e tónóne gi ro ngburu 'bi Ízibiti ndéréóguné gi ro ngburu bi Efaráta ní, ¹⁹ bi ni káṅgá 'bi kúfú 'yì ga bi Kéna, Kenéze, Kadamóno, ²⁰ Éte, Peréze, Réfa, ²¹ Amóra, Kanána, Girigási nda kí Zebúsa ní."

16

Ledre gi ro Agára e kí owú 'bi ené Isiméle

¹ Sárayi me'be Abaráma ndiki ené kóo owú wá. Tí lá owúkúlú ené ni kóo bo nyì 'yì 'bi Ízibiti kí iríné Agára, ² gi zí kéyì nées ní zí Sárayi úku ledre zí Abaráma kídí, "Bi ngára Ngére Lomo i'bí owú zíma wá ní, ídí mu ṅúṅgu ledre owúkúlú amá nées zíse ndísisé kéne káa do kára kí o'do, éyì nées kenées ni ndíki owú e zíze."

Zí Abaráma ṅúṅgu ledre bi Sárayi uku zía nées. ³ Nées ní gi do kací bi Abaráma ndísi sími Kanána kí símibi sokó ní, zí Sárayi í'bí owúkúlú ené Agára bi nyì 'yì 'bi Ízibiti ní zí Abaráma káa do kará. ⁴ Zí Abaráma ndísiné kí Agára káa do kára, zí Agára go ídíne kí siminé.

Simi bi Agára lurú kídí née ni go kí siminé ní, zía tónóne nda ndíṣi lúrúcáyí Sárayi mílúrúcáyí. ⁵ Née zí Sárayi uku ledre zí Abaráma kídí, “Bisinyí ledre bi mááyí ndíṣi 'dó'dó gi zía ba ngírí a idí idí doyi. Máí'bí owúkára bi owúkúlú amá ní zía 'dú'duné sogoyí, bi ba ní lurú nda roné ni go kí siminé ní, zía ndíṣiné úku cáyi máa. Ngére Lomo idí 'dəcì ngbanga ne dongaráze kéyi.”

⁶ Abaráma ya zía ní, “Ledre bi gi ro owúkúlú eyí ní ni do sílìyi. Éyí bi ìli méngì a kíe ní áyí méngì a káa zí bi ìli ní.” Gi zí ledre née ní zí Sárayi tónóne méngì Agára bisinyíne, zí Agára ngásáoyó roné gi 'be.

⁷ Zí maláyika 'bi Ngére Lomo* ndíki Agára do 'dawú simi súwú, 'dawú máa née ni do misi'di bi ndéré 'dìyi roné do bi bi Súru ní. ⁸ Zía ndólo wo kídí, “Agára, owúkúlú 'bi Sárayi, ógù gi 'da? Sara áyí ndéré 'da?”

Agára ya zía ní, “Mángásáoyó romá gi zí mongú 'yi amá Sárayi.”

⁹ Zí maláyika 'bi Ngére Lomo úkulúgu ledre zía kídí, “Ndá'balúgu royí mu zí mongú 'yi eyí 'be zíyi ndíṣiyí úwú ledre ené.” ¹⁰ Gi ore zí maláyika 'bi Ngére Lomo kpá úku ngíti ledre zía kídí, “Mááyí óto bulúnduyí e zíye étriyé do ídíye tú'dú 'yi bi ni óloónzó yéé ní ndaá.”

¹¹ Zí maláyika 'bi Ngére Lomo úku ledre zía kídí, “Bi ba ní áyí go kí simiyí,

* **16:7** 16:7 Maláyika 'bi Ngére Lomo: Maláyika 'bi Ngére Lomo, ni Ngére Lomo. Ólo Dosí éyí e 16:13.

áyí áráógù a owúo'do
zìyì ìfí ìrì a Isiméle.†

Ledre gí simia kídí, 'Ngére Lomo uwú ini eyí
bì gí zì 'do'dó ní go.'

12 Owú máa néesì ní ídì káa zì bangá rará ní
dongará 'yìma'dí e,
ní ídì 'yì méngì okó kí 'yì e mbá,
gí zì kényì néesì ní zì 'yì e ídíye kpá mbá okó
roa,
ní ndìsì 'bì ené fú lá ngúcuné
abú gba kí lúnduné e."

13 Néesì ní zì Agára ìfí ìrì do Ngére Lomo bì
odro zíne ní kídí, "Lomo bì lurú máa ní, bì ba
ní málúró wo bì lurú máa ní go cù kí komomá."

14 Néesì sí ledre bì ndìsìní ndólo 'dawú néesì gí
zía kídí, Beralayiróyì‡ bì ini ledre gí simi a yaá
'dawú 'bì Lomo bì lurú máa ní. 'Dawú néesì ní
karaba fú lá bo dongará ìrìgbére ga bì Kadése e
kí Berede ní.

15 Néesì ní zì Agára ndíki owúo'do zì Abaráma,
do ìfí ìrì a Isiméle. 16 Agára ní ndíki Isiméle zì
Abaráma ní, simibi 'bì Abaráma ní kóo go cù eso
doa ìnyì doa kéréì (86).

17

*Miyéme ledre 'bì Lomo zì Abaráma gí ro útú
ngburu*

1 Simi bì simibi 'bì Abaráma ní go cù eso
doa sokó doa ìnyì doa eso (99) ní, zì Ngére

† 16:11 16:11 Isiméle: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí,
Lomo uwú ledre bú. ‡ 16:14 16:14 Beralayiróyì: Beralayiróyì
ini ledre gí simi a yaá 'dawú 'bì Lomo bì ní trìdrìné bì lurú bì
kacíma ní.

Lomo 'dódo roné do úku ledre zía kídí, “Mááyí Lomo bi 'yì roko'bu ní, ídí óto úndrumá zíyì ndísiyì méngì fú lá ledre bi miútúásáne ní. ² Mááyí yéme ledre dongaráze kényì, zíma óto bulúnduyì e zíye étriyé tǔ'dú.”

³ Geré zí Abaráma útú ló'bu komoné bi, zí Ngére Lomo úku ledre zía kídí, ⁴ “Ba go miyéme ledre bi máyéme zíyì ní. Áyí ídí bulúndu tǔ'dú rǐkǐ sǐ do 'yìma'dí e. ⁵ Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, ìrìyì ndaá lolu Abaráma wá ìrìyì nda go Abarayáma.* Gì zía máoto yì go káa do bulúndu tǔ'dú rǐkǐ sǐ do 'yìma'dí e. ⁶ Mááyí óto bulúnduyì e zíye étriyé tǔ'dú. Mááyí ótoógu rǐkǐ sǐ do 'yìma'dí e gǐ simiyì, zí mǐngburoko ngére e ólúóguyé gǐ simiyì. ⁷ Mááyí óto miyéme ledre amá dongaráze kényì kpá kǐ bulúnduyì ga bi karanée niyí ógu gǐ do kacíyì zía ídine za fí. Zíma ídíma Lomo bi áse ndísi óto úndrua kǐ bulúnduyì e ga bi niyí ógu gǐ do kacíyì ní. ⁸ Káṅgá 'bi Kanána bi áyí simi a 'yì lónḡó ba ní, mááyí í'bí a zise kǐ bulúnduyì ga bi niyí ógu gǐ do kacíyì ní za fí, zíma ídíma Lomo bi niyí ndísi óto úndrua ní.”

⁹ Née ní zí Ngére Lomo úku ledre zí Abarayáma kídí, “Ni miútúásáne zíyì bándá miyéme ledre bi dongaráze kényì kpá kǐ bulúnduyì ga bi niyí ógu gǐ do kacíyì ní bilámáne. ¹⁰ Ba go miyéme ledre amá bi dongaráze kényì kpá kǐ bulúnduyì ga bi niyí ógu gǐ do kacíyì ní. Miyéme ledre ba ili zise

* **17:5** 17:5 Abarayáma: Ìrì ba kǐ tara Ébere ini ledre simi a kídí 'bu tǔ'dú 'yì e.

bándá a, ya'dá ga bì tara mbotu esé ní mbá, idíní útú ngburu. ¹¹ Ídísé útú ngburu gí ro zía 'dódo lîlî miyéme ledre bì dongaráze kényi ní. ¹² Tónóne gí ona ndéréne 'dá'dá, owú ya'dá ga bì niyí ndíki yée tara mbotu esé e ní mbá, simi bì sîlî ni doyé go ìnyì doa ota ní, idíní útú ngburu. Gba owú máa yée ga bì niyí ndíki yée zise 'be kí yée ga bì úgúsé yée kí késì gí zí 'yì lóngó e ngára ndaní owú 'bì esé wá ní, idíní kpá mbá útú ngburu. ¹³ Togú owú ga bì ndikiní zíyì 'be togú mbú yée ga bì úgú kí késì idíní mbá útú ngburu. Ni ídí lîlî ledre bì ni 'dódo a kídí miyéme ledre bì dongaráze kényi ní ni ídí za fí. ¹⁴ O'do máa wo bì útú ngburu wá ní, bandá ené miyéme ledre ené bì dongaráze kéne ní wá, bì kenée ní utúasá ídí káa do 'yì amá wá."

¹⁵ Zí Ngére Lomo kpá úku ngíti ledre zí Abarayáma kídí, "Tónóne karaba ndéréne 'dá'dá, ìrì me'beyì ndaá lolu Sárayi wá, ìrì a nda go Sára. ¹⁶ Mááyí í'bí úndru zía, zía ndíki owúo'do zíyì. Zíma í'bí úndru zía, zía ídine mbágá ríkí sî do 'yìma'dí e, mingburoko ngére ga bì niyí ídí do 'yì e ní niyí olúógú gí simi a."

¹⁷ Gí ore zí Abarayáma útú ló'bu komoné bì. Zía kúku gú do úku ledre zíne kí roné kídí, "Utúasání go ndíki owúo'do zí o'do bì simibi ené go míya ní? Sara Sára utúasá go ndíki owú simi bì simibi ené ni go cì eso doa sokó ní?" ¹⁸ Zí Abarayáma ndá'bané ndú'yúlúgu Lomo kídí, "Sara togú Isiméle 'di'bi éyì sîlîma e ne ní éyì bì ni méngì ní 'di?"

¹⁹ Zí Lomo úkulúgu ledre zía kídí, “Be tí kenée ní, tí lá me'beyí Sára ni ndíki owúo'do zíyí, zíyí ifí ịrị a Isáka. Mááyí óto miyéme ledre amá dongaráze kéne za fí gí ro bulúnduga ga bi karanée gí do kací a ní. ²⁰ Ini eyí bi gí ro Isiméle ní máúwú go. Mááyí í'bí úndru zía zí bulúnduga étriyé do ídíye tú'dú. Ni ídí bulúndu mingburoko ngére e sokó doa gbre, zíma óto wo zí tú'dú ríkí sí do 'yíma'dí e ólúóguyé gí simi a. ²¹ Tí lá mááyí óto miyéme ledre amá gí ro Isáka bi Sára ni ndíki wo zíyí simi sındí kadra káa, kíbi ngítí a.” ²² Simi bi Lomo ukuonzó ledre née zí Abarayáma kenée ní, zía ndéréókpo ené gí ore.

²³ Kpá tí geré kadra née ní, zí Abarayáma 'dí'bi wotíne Isiméle kí owú ya'dá ga bi ndikiní yée zía 'be, kpá kí yée ga bi ugú yée kí késí kí ya'dá ga bi 'be 'bi ené ore ní mbá ndéré kíye óto yée zíye útúye ngburu káa zí bi Lomo uku zía ní. ²⁴ Simi bi Abarayáma ni útú ngburu ní, simibi ené ni kóo go cí eso doa sokó doa ịnyí doa eso (99). ²⁵ Simibi 'bi wotí a Isiméle 'bi ené kóo go sokó doa ota. ²⁶ Abarayáma e kí wotíne Isiméle utúní kóo ngburu mbá kadra kíé'do. ²⁷ Zaá ya'dá ga bi zí Abarayáma 'be ní, kí owú ya'dá ga bi ndikiní yée ore, nda kí yée ga bi ugú gí zí 'yí lóngó e ní utúní kóo ngburu mbá kadra máa née kí Abarayáma e.

18

Ngú e ota oguní zí Abarayáma 'be

1 Kadra kǐé'do simi cóngó kadra, zǐ Ngére Lomo 'dódo roné zǐ Abarayáma simi bì ni mindíṣíné ku mbotu kútú ené bì cigí mongú kágá bì kǐ ìrìné Mamaré ní. ² Zǐ Abarayáma sǐkpì doné 'dága, zǐa lúrúndiki ya'dá e ota mitóroyé kenée. Simi bì lurúndiki yée ní, zǐa ìnyìné geré 'diya gǐ tara kútú ené ndéréne zǐye do ótú doné bì kó'dúye.

³ Zǐa úku ledre zǐye kídí, “Mingburoko 'yì amá e, togú máútúásá tí go kací komosé yá, ndásé ókpó gǐ domá 'yì 'bì moko esé geré miókpó wá. ⁴ Idíní ógú kǐ owú iní zǐse lúgu sǐndíse kǐe, zǐse ndíṣísé ca 'dówúrosé sǐ lǐndí kágá ba ona. ⁵ Mááyí ba í'bí owú éyí miánu zǐse gǐ ro zǐse ánu ó'bù rosé kǐe kǐ ásé nda fú ndéréókpó esé, gǐ zǐa bì ógúndíkísé máa 'yì 'bì moko esé go ní.”

Zǐ ya'dá ga bì ota née úkulúgu ledre zǐa kídí, “Bilámáne, méngì mu káa zǐ bì úku née.”

⁶ Née ní zǐ Abarayáma ndéré ólúne 'diya zǐ Sára sǐ kútú. Zǐa úku ledre zǐa kídí, “'Dí'diya, 'dí'bì aka mongú gbété tǔdú zǐyì ùnzú tǔdú bì memelì ní simi a kǐ'dí ota zǐyì ó'bó ambata gǐ simi a.”

⁷ Zǐa ngásáókpóne gǐ ore do bi bì kǐ ìtì ené e doné ní, zǐa géle zoro ìtì bì bilámáne ní í'bì a zǐ 'yì 'bì moko ené idí 'dí'dì ụkú 'diya. ⁸ Gǐ ore zǐ Abarayáma 'dí'bì iní umba bangá bì iri mǐiri ní kǐ wo bì kákárá ní nda kǐ éyí miánu ógú óto a cú ne kó'dúye. Simi bì niyí ánu éyí ní, ni 'bì ené mitóroné sǐ lǐndí kágá kenée.

⁹ Zǐye ndú'yú Abarayáma kídí, “Me'beyì Sára ni 'da?”

Zíá úkulúgu ledre zíye kídí, “Nì bì sị kùtù 'dáa ba.”

¹⁰ Née ní zí Ngére Lomo úku ledre kídí, “Mááyí ndá'baógù ona kíbì ngíti a simì sịndì kadra káa, née ní me'beyì Sára nì go kí owùo'do kó'dùne.”

Sára nì kóo mindìsìné sogo Abarayáma ku mbotù kùtù kenée zíá ndìsìné úwú ledre née.

¹¹ Abarayáma e kí Sára niyí kóo go gbrenghára mbá ngokoyé. Simìbì 'bì Sára okpóomo yì ené kóo simìbì 'bì ndíki owù go. ¹² Née ní zí Sára útúne kùgú roné kí roné simì bì sómù ló'bó ledre née ní, zíá úku ledre kídí, “Gì do kacì bì simìbì bì gì ro zíma ndíki owù okpó go, mìnghì 'be 'bì amá nì go kpá ngokoné, mááyí fú lá ndíki owù?”

¹³ Zí Ngére Lomo* úku ledre zí Abarayáma kídí, “Éyì bì Sára kukugú zíá úku ledre gì zíá kídí, ‘Ma'díi mááyí tí ndíki owù yá ní 'dì, bì mááyí go ngokomá káa ní ní?’ ¹⁴ Éyì bì nì miórùnè zí Ngére Lomo ní 'dì? Káa zí bì máúku ní, kíbì ngíti a káa zí ba ní, ‘Mááyí ndá'baógù ndíki Sára go kí owùo'do kó'dùne.’ ”

¹⁵ Zí ngìrì ledre née mènghì Sára, zíá ítí kangú kídí, “Mákúgú amá kugú wá.”

Lomo ya zíá ní, “Kúkugú go.”

Abarayáma nghanghú roné gì ro 'yì 'bì Sodóma

e

¹⁶ Simì bì ya'dá ga gére née niyí go ndéré ní, zíye óyó komoyé lúru 'dìyì bì nde mì'dí simì Sodóma. Gì ore zí Abarayáma 'dìyì yée tara misi'dì kenée. ¹⁷ Zí Ngére Lomo ódróné zínè

* **18:13** 18:13 Ngére Lomo: Dongará nghanghú ga bì kóo ota née, ngúrúyè nì kóo Lomo.

kí roné kídí, “Ledre bi máíli méngì a ba ndaá miútúásáne zíma ótoécì a gì zí Abarayáma wá. ¹⁸ Gì zía tú'dù rìkì sì do 'yì e kí roko'buyé niyí karanée ólúógu gì simi a. Zí rìkì sì do 'yìma'dí ga bi do sogo kángá ní mbá mááyí í'bí úndru kpurú gì simi a. ¹⁹ Mágélé wo go zía ídine 'yì 'dódo bilámá misi'di zí owú 'bi ené e kí 'yì 'bi 'be 'bi ené e mbá gì ro zíye ndísiyé oto úndrumá kí méngì ledre ga bi utúásání miútúásá ní gì ro zí Ngére Lomo í'bí éyí bi mocú ledre a zí Abarayáma ní zía.”

²⁰ Née ní zí Ngére Lomo kpá úku ngíti ledre kídí, “Abarayáma, máúwú ledre bisinyí miméngì ledre 'bi 'yì 'bi Sodóma e kí Gomóra e go yaá ofu nda go. ²¹ Máíli ba ndéré lúru ledre née za cù kí komomá, togú ledre bi mándìsì úwú a née ni tí ma'díi yá. Togú ndaní kenée wá, mááyí kpá ówo a.”

²² Zí ya'dá ga bi gbre ní ndéré 'dìyì royé mi'dí simi Sodóma, zí Ngére Lomo ídíáká 'bi ené zí Abarayáma ore. ²³ Zí Abarayáma ndósoóguné gbóo ro Ngére Lomo zía ndú'yú wo kídí, “Bi née ní ní áyí úfuónzó 'yì méngì bisinyí ledre e kí 'yì méngì bilámá ledre e mbá? ²⁴ Sara togú 'yì méngì bilámá ledre e niyí simi gara née íri cì gbre doa sokó ní, áyí úfuónzó 'yì e íri mbá útúásá ótoómo bi gì ro ngíti géyì 'yì ga bi cì gbre doa sokó née wá? ²⁵ Bi née ní ní útúásá úfu kótru 'yì méngì bilámá ledre e kí 'yì méngì bisinyí ledre wá, útúásá kpá méngì lará 'yì méngì bilámá ledre e kí 'yì méngì bisinyí ledre ndro wá. Áyí Lomo bi ndìsì 'décì yéme ngbanga

'yì e do sogo kángá ní mbá, ndìsì méngì yì eyì òdú ledre bì miútúásáne ní.”

²⁶ Ngére Lomo ya zì Abarayáma ní, “Togú máogù ndíki 'yì méngì bilámá ledre e simì Sodóma íri cì gbre doa sokó, mááyí ótoómo kí úfuónzó 'yì ga bì íri née gì royé.”

²⁷ Zì Abarayáma úku ledre zía kídí, “Ngére Lomo mándìsì ódro zíyì káa zì éyì bì roko'bumá ofù go ní, mááyí lá éyì bì ngára moko ndaá simì a wá káa zì 'bùrù kí mbùkù ní. ²⁸ Sara togú 'yì e niyí íri lá òdú cì gbre doa ìnyì (45) ní, áyí kpá fú úfuónzó 'yì ga bì simì gara née mbá?”

Lomo ya zía ní, “Togú bilámá 'yì e niyí cì gbre doa ìnyì yá, mááyí ótoómo kí úfuónzó 'yì ga bì íri ní.”

²⁹ Zì Abarayáma kpá ndú'yú ándá wo kídí, “Sara togú ndíki bilámá 'yì e íri lá òdú cì gbre ní?”

Lomo ya zía ní, “Gì ro bilámá 'yì ga bì cì gbre née ní, máúfuónzó 'yì ga bì íri née wá.”

³⁰ Abarayáma ya zía ní, “Ngére Lomo mimbé'deyì ndaá ésì romá wá. Mááyí aka kpá ndú'yú ngiti ndu'yú káa. Sara togú bilámá 'yì e niyí íri lá òdú cì kéréjì doa sokó ní?”

Lomo ya zía ní, “Abú bilámá 'yì e niyí lá òdú cì kéréjì doa sokó yá, máútúásá úfuónzó 'yì ga bì íri née wá.”

³¹ Abarayáma ya zía ní, “Ngére Lomo mándìsì nda ódro zíyì káa zì éyì bì roko'bumá ofù go ní, sara togú ndíki bilámá 'yì e íri lá òdú cìkéréjì ní?”

Lomo ya zía ní, “Gì ro bilámá 'yì ga bì cìkéréjì née ní, máúfuónzó 'yì ga bì íri née wá.”

³² Abarayáma ya zía ní, “Ngére Lomo mimbé'deyí ndaá ésí romá wá. Mááyí aka kpá ndú'yú ngiti ndu'yú káa. Sara togú bilámá 'yì e niyí íri lá dūú sokó ní?”

Lomo ya zía ní, “Gì ro bilámá 'yì ga bì sokó nées ní, máúfuónzó 'yì ga bì íri nées wá.”

³³ Simi bì Ngére Lomo odro asá roné go zí Abarayáma ní, zía ndéréókpóne, zí Abarayáma kpá ndá'balúgu roné 'be.

19

Lomo ongbó Sodóma e kí Gomóra

¹ Zí maláyika ga bì gbre nées ndéréóguyé simi Sodóma kí tagá, ogú ndikiní Lóto mindíshíné tara mbotu gara ore. Simi bì Lóto lurúndiki yée ní, zía ìnyìné ndéréne 'dí'bi yee simi sümü, zía ló'bu komoné bì óto úndruyé. ² Zía úku ledre zíye kídí, “Ndásé ókpó gí cigí 'be 'bì 'yì 'bì moko esé 'duo miókpó wá. Ídísé ógú ndíshì bì lúgu 'buru gí ro sùndíse, zíse 'dú'dusé ona, kí phiyí zíse nda olúógusé ndérése.”

Zíye úkulúgu ledre zí Lóto kídí, “f'ì, azé 'dú'du ezé gí 'dáa do misi'di ona.”

³ Tí lá zí Lóto ódroné zíye kíngaya, zíye úwú ledre ené zíye ndéréye zía 'be. Zía ó'bó ambata bì ngará 'de'dì ndaá simi wá ní do méngì éyí miánu zíye ánu a. ⁴ 'Dá'dá zí Lóto e kí ngu ené e 'dú'duyé, zí 'yì ga bì 'bì Sodóma ní mǐngburoko ya'dá e kí phìrangá ga bì simi gara ore ní mbá óguyé tóro 'díkí 'be 'bì Lóto gbaá. ⁵ Zíye ndólo Lóto ndú'yú a kídí, “Ngu ga bì gáa oguní zíyì 'be

ona ba niyí go 'da? Ídí 'dí'biógu yée zíze, zíye 'dú'duyé sogoze káa do kará e.”

⁶ Née ní zí Lóto ólúóguné zíye sága, do 'dùtu mbotu kací ngu ga gére née. ⁷ Zía úku ledre zíye kídí, “Ezegámama e mángúngú romá zíse, ndásé méngi bisinyí ledre káa zí bi áse úku a née wá. ⁸ Lúrúsé aka, ngu ga bi oguní née niyí cakaba sí sílìma. Togú áse gi ro ledre káa zí bi áse úku a née yá, nyíma e niyí bo gbre owoní aka ledre 'bi ya'dá e wá, mááyí í'biógu yée zíse, zíse méngi ledre bi ílisé méngi a ní kíye. Ndásé méngi kébì bisinyí ledre kí 'yì ga gére née wá. Niyí ngu e 'be 'bi amá ona ili zíma bándá yée.”

⁹ Née ní zíye úku ledre zía kídí, “Ndá tóro 'dùtu misi'di zíze wá, áyí gbékpí 'yì lóngó, ili úku ledre zíze káa zí ambi. Azé útúásá méngi láráyì rómo wo bi ilizé méngi a zí ngu ga bi oguní zíyì 'be née.” Zíye lánýáye fú lá ro ledre née do ìnyiyé ndéré útúye 'déwe mbotu 'bi Lóto.

¹⁰ Zí ngu ga gére née ólúóguyé sága lálalúgu Lóto 'dìcì, do 'dùtu mbotu. ¹¹ Zíye sémbì komo 'yì ga bi ku mbotu ore ní zí mìtùluru útúne komoyé mbá, m̀ngburoko 'yì e kí owùphirangá e utúasánì ndíki mbotu wá.

¹² Zí maláyika ga bi gbre née úku ledre zí Lóto kídí, “Ngíti géyì 'yì eyì e niyí bo ona káa zí ya'dá 'bi nyíyì e, wotíyì e, togú nyíyì e, togú mbú ngíti géyì 'yì ga bi gi do kacíyì ní simì gara ona? Ídí 'dí'bióyó yée gi ona 'dá'ba, ¹³ gi zía azé go ndéré síníyíonzó gara née. Ngére Lomo uwú ledre bisinyí míméngi ledre eyé go kíngaya, bi

kenée ní, kasaogú zée go gí ro sínyíónzó gara ba.”

14 Née ní zí Lóto ìnyìné ndéréne úku ledre zí ya'dá ga bì karanée nìyí 'dí'bi nyíga ní kí nyíne e kídí, “Di'diya, ólúógùsé gí ona mu. Ngére Lomo nì go ógù sínyíónzó gara ba.” Tí lá somúní yí eyé kídí ndìsì ìzi ìzi.

15 Nda go kí sì ndóndó, zí maláyika ga gére née úku ledre zí Lóto kídí, “Di'diya ìnyì mu zíyí 'dí'bi me'beyì kí nyíyì ga bì gbre née zíse ólúógùsé gí ona, káa bì ásé úyu sími bì Ngére Lomo nì sínyíónzó gara ba ní.”

16 Sími bì Lóto nì aka fú lá íngbí roné ní, zí maláyika ga gére née 'dí'bi sílì Lóto, sílì me'bea, nda kí sílì nyíga ga bì gbre ní do 'dí'biógù yée gí sími gara gí ore 'dá'ba, gí zía Ngére Lomo ìli yómo yée. 17 Kpá tí lá sími bì 'di'bioguní yée gí sími gara gí ore go ní, zí ngúru maláyika úku ledre zí Lóto e kídí, “Gí ro zíse yómo trídriṣé, ngásásé mu ndásé lúrú bì 'dá'ba wá, ndásé kpá tóro sími 'bululu yana ore wá. Ídísé tí lá ngásáókpó geré do landa 'dága káa bì ásé úyu ke.”

18 Zí Lóto úkulúgu ledre zí ngúrúyé kídí, “Ndaá kenée wá m̀ngburoko 'yì e. 19 Lúrúṣé aka mááyí 'yì 'bì moko esé miútúásá goó kací komosé, zíse go sáká máa yómo trídriṣá. Tí lá mángúnṣú romá zíse máútúásá ngásá gbála do landa ìrì wá, bisinyí ledre née nì ndíki máa yana zíma úyumá. 20 Owù gara nì bì gbóo ba, nì yì ené lá owù bì cúku'dée. Abú eye wá, togù ótoómosé

misi'di go zíze ngásáze íri kí 'yì 'bi 'be 'bi amá e yá azé òmo.”

²¹ Maláyika née ya zí Lóto ní, “Bilámáne máótoómo misi'di go zíyì ndéréyì íri. Máútúásá sínyíonzó gara bi úku ledre a née wá. ²² Bi go kenée ní, ngásásé mu 'di'diya íri. Máútúásá aka méngì éyì wá, 'búó togù ógùsé go íri.” Née sí ledre bi ndoloní ìrì gara née gì zía Zóra* ní.

²³ Lóto ngasáogù simì Zóra simì bi kadra ólúogù go ní. ²⁴ Zí Ngére Lomo léfe m̀ingurogò so pho'dù zía ndìsì r̀eréné g̀ì komo ere do Sodóma kí Gomóra. ²⁵ Zía sínyíonzó gara ga bi gbre née kí 'bululu ga bi simiyé ní, kí éyì tr̀idri ga bi íri ní mbá kpá kí kágá e za mbá. ²⁶ Tí lá bi me'be Lóto oyó komoné lúru bi 'dá'ba ní, zía óyóló'bó roné káa do m̀ingurogò to'do.

²⁷ Nda kí phiyì a née, zí Abarayáma ìnyiné ndéréne kí'dí bi karana toroní kí Ngére Lomo doa ní. ²⁸ Zía lúru 'díyì bi mi'dí simì Sodóma kí Gomóra. Lurúndiki tí lá dùyì cika g̀undru káa zí cika mu'dutù ní.

²⁹ Simì bi Lomo sínyionzó gara ga bi simì 'bululu ní, zía sómúndiki ledre miyéme ledre bi kóo dongaraye kí Abarayáma ní, zía yómo Lóto g̀ì simì mongù bisinyí ledre bi méngì roné do bi bi kóo Lóto ndìsì ndìsì doa ní.

Lóto e kí nyíne e

³⁰ Zí Lóto e kí nyíne e ómúye g̀ì simì Zóra ndéré ndìsiyé gbála simì gu landa, g̀ì zía ng̀iri

* **19:22** 19:22 Zóra: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, owù gara.

mengì kóo yée miméngì kí ndìsì simi Zóra ore.

³¹ Kadra kíé'do zí nyí a bi mongú ní úku ledre zí owú léminé kídí, “Buzé ni go ngokoné, ya'dá ndaní ona zíze 'dí'bi yée gí ro ndíki owú e wá.

³² Bi go kenée ní, idíze í'bí le'yí zía gí ro zía kóyóne gí do bi zíze 'dú'duzé sogo a káa do kará gí ro zíze ndíki owú e.”

³³ Kí ndulù a née ní zíye í'bí le'yí zí 'búyé éwé a. Zí nyí a bi mongú ní ìnyìné ndéré 'dú'duné sogo a káa do káa kára. Tí lá Lóto owo bi ya née nyíne ní wá, owo kpá bi ndá'ba a wá.

³⁴ Kílondó a née ní, zí mongú úku ledre zí owú léminé, kídí “Kí ndulùna má'dú'du go sogo babá. Idíze mu í'bí le'yí zía kóyóne kíe gí ro kí ndulù ba zíyì kpá ndéré 'dú'duyí sogo a gí ro zíze idíze gbrengrá mbá kí owú e.” ³⁵ Kí ndulù née zíye go kpá í'bí le'yí zí 'búyé éwé a zía kóyóne. Zí nyí a bi owú ní kpá ndéréne 'dú'duné sogo a káa do kára. Owo kpá bi ya née nyíne ní wá, owo kpá bi ndá'ba a wá.

³⁶ Née ní zí nyí Lóto ga bi gbre née ídíye mbá kí simiyé gí zí 'búyé. ³⁷ Zí nyí a bi mongú ní áráne owúo'do, zía ífí ìrìja Muwába.† Bi ni ne bulúndu kífú 'yì ga bi ndìsìní ndólo yée karaba kídí Muwába e ní. ³⁸ Zí nyí a bi owú ní kpá áráne owúo'do, zía ífí ìrìja Benámi.‡ Ni ne bulúndu kífú 'yì ga bi ndìsìní ndólo yée karaba kídí Amóna ní.

† **19:37** 19:37 Muwába: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, “Ogú gí zí babá.” ‡ **19:38** 19:38 Benámi: Ìrì ba ini ledre simi a kídí, “Owú 'bi sùmumá e.”

20

Abarayáma e kí Abimaléke

¹ Zí Abarayáma ómúne gí ore ndéréne mi'dí do anú simi ìrìgbére bì ndoloní Negébe ní, zía ndéré ndísiné dongará Kadése kí Sùrù. Zía ìnyiné gí ore ndéré ndísiné ca simi ngíti bi kí ìrìné Gerári ní, ² zí Abarayáma uku yí ené zí 'yì e kídí, “Sára ni yì ené lémimá.” Gí zí kẹyì née ní zí Abimaléke ngére 'bì Gerári kákasa idíní ógù kí Sára zíne.

³ Tí lá zí Ngére Lomo ógùnè do Abimaléke simi 'duru do úku ledre zía kídí, “Áyí go ógù úyù gí zía kára bì 'dí'bi née ni yì ené me'be 'yì.”

⁴ Simi sɔ̀ndí kadra máa bì kóo née ní, Abimaléke óto aka kóo Sára sogoné káa do kára wá. Zía ìnyiné úku ledre kídí, “Ngére Lomo áyí útúásá úfu 'yì kí 'yì ené e lá gbékpíne kenée? ⁵ Abarayáma ukune kí tarané zíma kídí, ‘Sára ni lémimá,’ zí kùrù'bù kára née kpá úku a kídí, ‘Abarayáma ni lúndumá.’ Máméngì ledre née kí mbigí ledre bì do mimbé'demá ní, máméngì amá bisinyí ledre wá.”

⁶ Née ní zí Lomo úkulúgu ledre zí Abimaléke simi 'duru kídí, “Ma'díi máówo go kídí, méngì ledre née kí mbigí ledre bì do mimbé'deyì ní, bì kenée ní máúcuómo yì kpá go kí lúyú ledre romá. Née sì ledre bì máóto yì zíyì óto síllyì ro kára née gí zía wá ní. ⁷ Bì goó kenée ní, ótoómo me'be o'do née mu zía ndá'bané 'be 'bì ené, gí

zía o'do 'bi ené ni yì ené nébì* ni ìni ini gì royì útúásá úyu wá. Tí lá togú kála ledre née goó, ásé úyu kí 'yì eyì e za mbá.”

⁸ Simi bi miará née ní, zí Abimaléke ndóloyóko mingburoko 'yì 'bi ené e, zía líkpì ledre bi mengì roné née mbá zíye. Zí 'yì ga gère née ídíye mbá kí ngìrì royé kíngaya. ⁹ Gì ore zí Abimaléke ndólo Abarayáma úku ledre zía kídí, “Méngì zíze bi káa 'dì? Éyì bi máméngì zíyì bisinyíne ní 'dì, bi zíyì 'dí'biógù mongù bisinyí ledre káa zí ba domá kí 'yì amá e ní? Éyì bi méngì zíze née ní ndaá bilámáne wá.” ¹⁰ Zí Abimaléke ndú'yú Abarayáma kídí, “Éyì bi sómù wo zíyì méngì kéyì gì zía kenée ní 'dì?”

¹¹ Zí Abarayáma úkulúgu ledre zía kídí, “Máméngì kéyì kenée, máyá bi ngára 'yì ga bi ona ba erení eyé ngìrì Lomo wá ní, niyí úfu máa gì ro ledre me'bemá ba. ¹² Ma'díi Sára ni yì ené tí lémimá, 'buzé kíé'do tí lá mbágáze ni mingúngúcuá. Gì zí kéyì née ní zíma 'dí'bi wo káa do kára.† ¹³ Simi bi Lomo uku ledre zíma ya máídí olúógù gì 'be 'bi babá zíma ndéré kí gámáma mi'da'dágá ní, máúku kóo ledre zí me'bemá máyá, ‘Ba mìsi'di bi áyí yómo máa doa ní. Bi ga bi azé gámá doyé ní mbá, ídí úku a zí 'yì e kídí, “Ni lúndumá.” ’ ’ ”

¹⁴ Zí Abimaléke 'dí'bi kábìrìkì e, ìtì e kí owúkùlù e ya'dáye kí karáye í'bí yée zí

* **20:7** 20:7 Nébi: Nébi ni 'yì bi ndìsì úku ledre bi Lomo ndìsì úku'bí a zía ní zí 'yì e. † **20:12** 20:12 Kací ondú 'bi Yúda e kára togú mbú o'do ofúnì royé yì eyé bú do sùmù.

Abarayáma. Zía í'bílúgu Sára me'be Abarayáma zía. ¹⁵ Zí Abimaléke úku ledre zí Abarayáma kídí, “Bi ga bi áyí lúrú yée née za mbá niyí do sílíma. Wo bi utúasá go kací komoyí ní, ídí geré ndéré ndíṣi doa.”

¹⁶ Zía ñnyiné úku ledre zí Sára kídí, “Mááyí go í'bí mīrīrīrī kēsí‡ álifu kǐé'do zí lúnduyí gí ro zía ídíne miówoné zí 'yí e mbá kídí kémǐ ledre ndaá dongaraze kǐyí wá.”

¹⁷ Zí Abarayáma ñnyiné ini ini gí royé zí Lomo. Zí Lomo yómo Abimaléke e, kǐ me'bené e nda kǐ owúkǔlú ga bi kóo ore owúkará e ní zíye ndá'bayé ndíki owú e. ¹⁸ Ledre née mengí roné kenée gí zía Lomo ɔɔomo kóo kará ga bi zí Abimaléke 'be ní go kǐ ndíki owú gí zí ledre bi kóo Abimaléke ayí 'dí'bi me'be Abarayáma ní. Gí do kací bi i'dí sílíne go gí ro Sára ní.

21

Ledre gí ro mindíki Isáka

¹ Née ní zí Ngére Lomo méngí yéme ledre zí Sára tí káa zí bi kóo mocú ledre a zía ní. ² Zí Sára ídíne kǐ siminé zía árá owúo'do zí Abarayáma simi bi Abarayáma ni goó ngokoné té simi sǐndǐ kadra bi kóo Lomo uku ledre a zí Abarayáma ní. ³ Zí Abarayáma ífí ɪrǐ owúo'do bi Sára ndiki zía née Isáka.* ⁴ Simi bi wotí a mengí go sǐlǐ ñnyí doa ota ní, zí Abarayáma ónzó wo ngburu káa zí bi kóo Lomo lorú Abarayáma kǐe ní. ⁵ Isáka ni árá

‡ **20:16** 20:16 Késí: Simi sǐndǐ kadra bi kóo née ní, kēsí ni kóo kǐ ledrené owóowó. * **21:3** 21:3 Isáka: ɪrǐ ba kǐ tara Ébere ini ledre simi a kídí, kugú.

ní, simibi 'bi Abarayáma ni kóo go míya kǐé'do (100).

⁶ Zí Sára úku ledre kídí, “Lomo oto kugú go taramá. 'Yì ga bi niyí úwú ledre ba ní, azé ìnyì kéye mbá kúkugú.” ⁷ Zí Sára kpá úku ledre kídí, “Ambí owo kóo bi ya mááyí ndíki owú zí Abarayáma ní ne? Bi ba ní, mándíki owú go zí Abarayáma tí bi ni ngokoné née.”

Agára e kǐ owú 'bi ené Isiméle

⁸ Zí komo owú go énzíné, zíye 'dì'bióyó wo gi tara umba. Kadra bi 'dì'bioyóní Isáka gi tara umba ní, zí Abarayáma méngì mongú ayímbi. ⁹ Tí lá simi ngíti sǐlǐ, zí Sára úwú do Isiméle wotí Abarayáma bi Agára nyí 'yì 'bi Ízibiti ndiki ní kǐ ndìsì kǐ ódro ódro fóló do bi ndeke, ¹⁰ zí Sára úku ledre zí Abarayáma kídí, “Ídí ógóoyó kára owúkúlú née kǐ owú 'bi ené née gi 'be gi ona 'dá'ba. Máíli zí owú gi simi kára owúkúlú née karanée ífi simi éyì sǐlǐyì kǐ wotíma Isáka wá.”

¹¹ Zí Abarayáma ídine kǐ mongú lerì do mimbé'dené gi ro owú 'bi ené Isiméle. ¹² Tí lá zí Lomo úku ledre zí Abarayáma kídí, “Ndá ídí kǐ mongú lerì do mimbé'deyì gi ro owú 'bi eyì née kǐ kára née wá, ídí lá méngì ledre bi Sára úku zíyì ní. Iriyì ni ówú do Isáka e kǐ owú 'bi ené e. ¹³ Mááyí kpá óto owú bi gi simi kára owúkúlú née zía ídine bulúndu rǐkǐ sǐ do 'yìma'dí e gi zía ni kpá owú 'bi eyì.”

¹⁴ Akpa kǐ phiyì a née, zí Abarayáma 'dì'bi éyì miánu kǐ kúkú iní bi ìçíní gi simi saná ní í'bí a zí Agára. Zía ìmbíóto a do gu Agára do úku ledre

zía kídí olúoguní mu gí 'be gí ona kí owú nées 'dá'ba. Zí Agára e 'dí'bi misí'di ndéréye kí gámá lícì royé simì yana súwú simì ìrìgbéere bì ndìşiní ndólo a Bírìsába ní.

¹⁵ Simì bì iní bì simì kúkú nées ụkú ní, zí Agára ìmbì owú 'bì ené nées ndéré óto wo sì línđí midedenye kágá kenée. ¹⁶ Zía ìnyìné gí cigí a ndéré ndìşiné gbála éyí 'bì dongará sìnđí 'yì míya (100). Zía ódróné zíne kí roné kídí, “Máútúásá ndìşì ona lúrú wo kí úyu wá.” Zía tónóne ìni ìni kí mongú lerí do mímbe'dené.

¹⁷ Zí Lomo úwú do owú nées kí ìni ìni, zí maláyika 'bì Lomo ndólo Agára gí komo ere do úku ledre zía kídí, “Ledre máa káa be 'di? Ndá sìkpì mímbe'deyí 'dága wá. Lomo uwú do owú nées go kí ìni ìni bì sì kágá ìri. ¹⁸ Ìnyì mu ndéré ìmbì sìkpì owú nées 'dága, gí zía mááyí óto wo zía ídíné bulúndu tú'dù sì do 'yìma'dí e.”

¹⁹ Gí ore zí Lomo 'dódo bì ngítì 'dawú bì ore ní zí Agára. Simì bì komo Agára utú ro 'dawú nées ní, zía ndéréne loló ìní gírì 'bé simì kúkú óguné kíe í'bí a zí owú 'bì ené éwé a.

²⁰ Zí Lomo ídíné kí owú nées zía ngbóróoguné. Ndìşì kóo ndìşì ené simì súwú, gí zí kéyì nées ní zía ídíné 'yì méngì bangá e. ²¹ Simì bì ìni simì súwú simì ìrìgbéere bì Paráná ní, zí mbágá a ófú kára zía gí simì nyí 'yì 'bì Ízibiti.

Miyéme ledre bì dongará Abimaléke kí Abarayáma ní

²² Simì sìnđí kadra máa bì kóo nées, zí Abimaléke e kí Pìkóla bì ìni mongú 'yì 'bì asikíri ené e ní óguyé úku ledre zí Abarayáma kídí,

“Lomo i'bí úndru go zíyì símì ledre ga bì ndìsì méngì yéé ní za mbá. ²³ Bì ba ní, máìli go zíyì lólóbù do komo Lomo kídí, karaba ndéréne 'dá'dá áyí ndìsì méngì zíma kí owù 'bì amá e kí owù 'bì owù 'bì amá e fú lá bilámá ledre káa zí bì má'dí'bi yì bilámáne símì sùmù símì káṅgá bì áyí símì a ona káa do 'yì lónṅo ba ní.”

²⁴ Abarayáma ya zía ní, “Málólóbù go, mááyí ndìsì méngì a tí kenée.”

²⁵ Gì do kací a nées ní, zí Abarayáma úkuógu ledre bì sinyí roné gí ro 'dawú ené bì 'yì moko 'bì Abimaléke ngakaní ní. ²⁶ Tí lá Abimaléke ya zía ní, “Máówo wá, togù ambí méngì ledre nées ne. Úku eyí zíma wá, máúwú go kpá bì gí tarayí nées.”

²⁷ Nées ní zí Abarayáma 'dí'bi kábirìkì e kí ìtì e í'bí yéé zí Abimaléke, zíye ìnyiyé gbrenḡará yéme ledre do ídíye ezesáma e. ²⁸ Zí Abarayáma kpá 'dí'bi dūrú kábirìkì e ìnyì doa gbre óto yéé kpì gí dongará kábirìkì ené e. ²⁹ Zí Abimaléke ndú'yú wo kídí, “Éyì bì 'dí'bióyó nda dūrú kábirìkì eyì ga gére nées gí dongará lafúye óto yéé kpì gí zía ní 'dí?”

³⁰ Zí Abarayáma úkulúgu ledre zía kídí, “Máìli zíyì 'dí'bi kábirìkì ga gére nées káa do 'bì eyì gí ro zía 'dódo a zí 'yì e mbá kídí máíci 'dawú ba máa.” ³¹ Nées ní zíye ndólo ìrì bì nées Bìrìsába,† gí zía ya'dá ga bì gbre nées yemení kóo ledre dongaráye ore.

† **21:31** 21:31 Bìrìsába: Kí tara Ébere ini ledre símì a kídí, 'dawú 'bì yéme ledre.

³² Gi do kací bi yemeonzóní ledre goó don-garáye simi Bírísába ní, zí Abimaléke e kí Píkóla manda 'bi asikíri ené e ìnyiyé ndá'balúgu royé simi káṅgá 'bi 'yì 'bi Falasitíni e. ³³ Zí Abarayáma 'dìyì kágá bi kí ìrìné tamarasíka simi Bírísába ore. Zíá ndìṣíné ini ini zí Ngére Lomo bi ní trìdrìné za fí ní ore. ³⁴ Zí Abarayáma ma'dáa kóo ndìṣíné simi káṅgá 'bi Falasitíni e ore kí tú'dù simibi e.

22

Ngére Lomo uzu Abarayáma

¹ Nda gi do kací tú'dù simibi e, zí Lomo ìnyiné úzu Abarayáma. Zíá ndólo wo kídí, “Abarayáma.”

Zí Abarayáma ndìzìné zíá kídí, “Í.”

² Lomo ya zíá ní, “Ídí 'dí'bi Isáka kémbì wotìyì nées, bi 'búa ni doyì kíngaya ní, zìyì ndéré kie simi káṅgá 'bi Moríya e. Ídí óṅgoónzó wo zìyì óngbó a káa do 'dáná éyì zíma do landa bi mááyì 'dódo a zìyì ní.”

³ Zí Abarayáma ìnyiné akpa kí phiyì ódó bi ndìṣì do dongí ené, zíá 'dí'bi wotìne Isáka kí 'yì 'bi moko ené e gbre ndéréye só'do ngírì. Simi bi só'do asání ngírì bi gi ro óngbó 'dáná éyì doa go ní, zíye ìnyiyé ndéréye do bi bi Lomo úku ledre a zí Abarayáma ní. ⁴ Nda go simi sílì ota bi mengíní kí ndéré ní, zí Abarayáma lúrúndíki landa bi Lomo uku ledre a ní gi gbála. ⁵ Zíá ìnyiné úku ledre zí 'yì moko ené ga gére nées kídí, “Ndìṣísé 'bi esé kí bangá ba ona simi bi azé go ndéré kí

wotìma íri ní. Azé ndéré ìni ini zì Lomo, azé girí ndá'baógu.”

⁶ Zì Abarayáma ìmbíóto ngírì bì ayíní ndéré óngbó éyì 'dáná doa ní do Isáka. Zía 'dí'bi 'bì ené rùkpù pho'du kí mongù maku yóo zíye ndéréye.

⁷ Zì Isáka ndólo 'buné Abarayáma kídí, “Babá.”

Zì 'bua ndìzìné kídí, “Woyì owù 'bì amáa.”

Zì Isáka ndú'yú wo kídí, “Mongù maku kí rùkpù pho'du niyí go bo, sara owù kábìrìkì bì gí ro óngbó a káa do 'dáná éyì ní ni nda 'bì ené goó 'da?”

⁸ 'Bua ya zía ní, “Owù 'bì amáa, Lomo ni í'bíógu owù kábìrìkì bì gí ro óngbó a káa do 'dáná éyì ní.” Niyí kpá fú mindéréye.

⁹ Simi bì nderéoguní go do bi bì Lomo uku ledre a ní, zì Abarayáma ó'bó mbayi, zía séséyème ngírì e doa bilámáne. Zía ìnyìné 'dí'bi wotìne Isáka ódó wo ndá, do ìmbíóto wo do mbayi gá do ngírì ga bì seséyème ní. ¹⁰ Zía ìnyìné 'dí'bi maku áyìne go gí ro óngóonzó wotìne. ¹¹ Tí lá zì maláyika 'bì Ngére Lomo ndólo wo gí komo ere kídí, “Abarayáma.”

Zía ndìzìné kídí, “Í.”

¹² Zì Lomo úku ledre zía kídí, “Ndá óto so késí ro owù née wá. Ndá gbawá méngì kébì ledre kíe. Máówoyème go kídí ma'díí óto úndrumá go kíngaya, gí zía ási eyì kí kébì owù 'bì eyì née gí zíma wá.”

¹³ Née ní simi bì Abarayáma sùkpì doné lúru bì káa ní, zía lúruńdíkì ya'dá kábìrìkì bì ngírì a lanyángerì roné go ngará kágá kenée. Zì Abarayáma ìnyìné ndéréne í'díógu kábìrìkì née

gì ngará kágá girí ógu kíe óngoónzó a 'dáná a zí Lomo do bi kací wotíne. ¹⁴ Zí Abarayáma ífí ìrì bi nées kídí, “Ngére Lomo ni í'bí a.” Ndéréóguné gí karaba ní, 'yì e ndìsìní kpá fú ndólo a ìrì bi máa nées kídí, “Do landa bi Ngére Lomo ni í'bí a ní.”

¹⁵ Zí maláyika 'bi Ngére Lomo kpá ndólo ándá Abarayáma gí komo ere ¹⁶ do úku ledre zía kídí, “Málóbù romá go máa Ngére Lomo gí zía ledre bi méngì bi ngará ási kí í'bí kémbí owù 'bi eyí zíma wá ní, ¹⁷ ma'díi mááyí í'bí úndru zíyì, zí bulúnduyì e étriyé ídíye tú'dú tú'dú tú'dú káa zí kele ga bi komo ere kpá káa zí sayi bi do gbúróngó ní. Bulúnduyì e niyí rómo komo ezeokóye e zíye 'dí'bi mĩngburoko gara ga bi kacíye ní. ¹⁸ Kpúrú gí simì bulúnduyì e, Mááyí karanée í'bí úndru zí ríkí sí do 'yìma'dí e do sogo káṅgá ona za mbá gí zía bi óto úndrumá ní.”

¹⁹ Zí Abarayáma ndá'balúgu roné zí 'yì 'bi moko ené e, zíye nda ìnyiyé ndá'balúgu royé simì Bírìsába kí'dí bi Abarayáma ndìsì ndìsì ní.

Owù ga bi 'bi Nówara ní

²⁰ Nda gí do kací ledre ga gére ní, zí Abarayáma úwu ledre kídí, “Mílika ndiki owù e go zí lúnduyì Nówara. ²¹ Ìrìyè ni Ùzù bi ni owúndíká ní, Búzù, Kemùwéle 'bù Aráma, ²² Keséde, Ázo, Piledása, Zidiláfa, nda kí Bétùwele.” ²³ Bétùwele ni nda 'bi ené 'bù Rebéka. Owù ya'dá ga bi ìnyì doa ota nées Mílika ndiki yée ne zí Nówara lúndu Abarayáma. ²⁴ Zí Nówara 'dí'bi ngítì kára kí ìrìné Rúma. Zía kpá

ndíki 'bì ené owú e eso, ìrì owú ga gére née nì, Téba, Gáma, Tésa nda kí Máká.

23

Ledre gì ro umbu Sára

¹ Sára mengì kóo do sogo káṅgá mbá simìbi míya kí cìkérí doa ìnyì doa gbre doné (127).

² Zía kóo úyuné simì Kiríta Arába bì ndìṣiní kpá ndólo a Éborono Káṅgá 'bì 'yì 'bì Kanána e ní. Zí Abarayáma ídíné kí dokulú zía ndìṣiné ìni me'bené née kíngaya.

³ Zía ìnyìné gì do umbu me'bené zía úku ledre zí kúfú 'yì ga bì ndìṣiní ndólo yée Éte e ní kídí,

⁴ “Mááyí dongaráse ona 'yì lónṅó. Ídísé úgúoyó bì zíma gì ro zíma óto umbu me'bemá simì a.”

⁵ Zíye úkulúgu ledre zí Abarayáma kídí,

⁶ “Mongú 'yì, úwú aka ledre bì azé úku a zíyì ba, áyí dongaráse ona 'yì bì kí úndruyì kíngaya ní. Ídí lúru bì bì utúasá go kací komoyì do bì bì ndìṣizé óto umbu ezé e doa ní zíyì óto umbu eyì simì a. 'Yì bì nì ási kí bì gì zíyì kí óto umbu eyì simì a ní ndaá.”

⁷ Zí Abarayáma ìnyìoguné do ótú doné bì kó'dú Éte e mìnṅí káṅgá e óto úndruyé. ⁸ Zía úku ledre zíye kídí, “Togú ṅúnṅusé tí go gì ro zíma óto umbu me'bemá ona yá, máṅṅúnṅú romá zise

ídísé ndú'yú Éforono wotì Zóra do bì kacíma, ⁹ ídí úgúoyó gu landa ené bì Makeféla tara yáká ené ìrì née zíma. Mááyí í'bí kèsì bì utúasá goó kací komoa ní zía gì ro zíma kpá ídíma kí bì óto umbu dongaráse ona ndìṣì óto 'yì amá e simì a.”

10 Éforono bi 'yì 'bì Éte ní ni kóo mindìṣìné tara mbotu gara ore dongará 'yì ené e zía úkulúgu ledre zí Abarayáma do komo 'yì 'bì Éte ga bi kóo ore mbá kídí, 11 “f'ì, ngére amá, úwú aka ledre bi mááyí úku a zíyì ba, máí'bí yáká née kí gu landa bi ndúndu'yú gí roa née go mbá zíyì. Máí'bí bi née go zíyì do komo 'yì amá ga ba gí ro zíyì ndìṣì óto umbu eyí e simi a.”

12 Zí Abarayáma kpá ló'bu komoné bi kó'dú 'yì ga gére née. 13 Zía úku ledre zí Éforono do komo 'yì ga gére née kídí, “Utúasá miútúasá zíma nda gba í'bí késì zíyì gí ro yáká née. Ídí ngúnṅu a zíma kenée gí ro zíma óto umbu amá íri.”

14 Zí Éforono úkulúgu ledre zí Abarayáma kídí, 15 “Mongú 'yì, úwú aka ledre bi mááyí úku a zíyì ba, bi née gí ro úgú a, ili miřírìřì késì míya eso. Tí lá ledre bi dongaráze kényì 'dì? Ndéré mu óto umbu eyí.”

16 Zí Abarayáma ngúnṅu ledre bi Éforono uku ní zía 'dí'biógú miřírìřì késì míya eso í'bí a zía do komo 'yì 'bì Éte e ore. Née késì bi 'yì úgúoyó éyí e ndìṣìní méngì moko kíe dongaráye ní.

17 Née ní yáká 'bì Éforono bi simi Makeféla gbóo kí Mamaré ní kí gu landa bi simi yáká máa née ní, kí kágá ga bi simi a kí yée ga bi do mama ní mbá do í'bí a 18 zí Abarayáma káa do 'bì ené do komo 'yì 'bì Éte ga bi kóo ku mbotu mongú gara ore ní. 19 Gí do kací née ní zí Abarayáma 'dí'bi umbu me'bené Sára ndéré óto a simi Kanána simi gu landa bi Makeféla cigí Mamaré simi gara bi Éborono ní. 20 Gí ore zí yáká kí gu landa

née nda ídíye 'bì Abarayáma. Ndiṣì nda kóo óto umbu 'yì ené e fú simì gu landa née ore.

24

Rebéka me'be Isáka

¹ Lomo i'bí úndru zí Abarayáma simì éyí ga bì ndiṣì méngì yée ní mbá. Zía 'dú'duné do sogo káṅgá kí tú'dú simìbì zía nda ídíne ngokoné kíngaya. ² Kadra kíé'do zía ndólo manda 'bì 'yì 'bì moko ené e, zía úku ledre zí manda née kídí, “Máílì zíyì lóló'bù zíma ³ kí ìrì Ngére Lomo bì otoogu ere kí do sogo káṅgá ní kídí, útúásá lúru kára zí wotíma Isáka gì simì nyí 'yì 'bì Kanána ga bì mááyí dongaráye ona ba wá. ⁴ Máílì zíyì ndéréyì simì káṅgá amá zíyì ófú kára zí wotíma Isáka gì dongará 'yì amá e.”

⁵ Zí 'yì 'bì moko née ndú'yú Abarayáma kídí, “Sara togú mándéré zíma ófú kára go zí Isáka ili ené zíze óguzé kéne simì káṅgá ba yáa wá ní? Máídí ógù 'dí'bì Isáka ndá'ba kíe simì káṅgá esé írì?”

⁶ Zí Abarayáma úkulúgu ledre zí 'yì 'bì moko née kídí, “Ídí ówo a bilámáne kídí ndaá miútúásáne zíyì 'dí'bilúgu wotíma írì wá. ⁷ Ngére Lomo bì komo ere, kóo 'dí'biogu máa gì 'be 'bì babá gì dongará sùmù má e gì simì káṅgá ezé ona ní, mocú kóo ledre go zíma kídí, ‘Mááyí í'bì káṅgá ba zí bulúnduyì e ní,’ nì kásaógu maláyika ené zíyì 'dá'dá írì gì ro zíyì ófú kára girí ógù kíe zí wotíma. ⁸ Togú kára ma'dáa ili ené zíse ógusé kéne wá ne, ledre eyì ndaá. Tí lá ndaá miútúásáne zíyì 'dí'bilúgu wotíma írì

wá.” ⁹ Née ní zí 'yì moko née lólóbù zí mongú 'yì ené Abarayáma kídí née ni méngì ledre bì Abarayáma uku zíne née tí kenée.

¹⁰ Zí 'yì 'bì moko née 'dí'bì gémele e 'bì mongú 'yì ené sokó, zía 'dí'bì ngítì géyì bilámá éyì ga bì kí tosoyé ní gì zí mongú 'yì ené. Zía ndéréne simi káṅgá bì Mesopatómiya ní, do ókpóne simi Aráma Naráyima* gara bì Nówara ndìsì simi a ní. ¹¹ Simi bì nderéogù iri ní, zía óto gémele e 'dówúroyé cigí ngítì 'dawú 'dá'dá olúní aka simi gara wá. Née kóo go kí kadra tagá simi sìnḍí kadra bì kará e ndìsìní íngì iní simi a ní.

¹² Née ní zía ínì inì kídí, “Ngére Lomo, áyì Lomo bì mongú 'yì amá ndìsì óto úndruyì ní. Mángúṅgú romá zíyì simi sílì bì karaba ba ídì í'bí éyì bì málólóbù gì roa zí mongú 'yì amá Abarayáma ní zíma gì ro zía ídìne kí rokinyi. ¹³ Mááyì go bì mitóromá do 'dawú ba, tų'dų nyì 'yì ga bì 'bì gara ba ñiyì ógù cakaba íngì iní. ¹⁴ Ídì óto owúkára bì mááyì uku ledre zía máyá, ‘Oto aka ndoko iní eyì bì zíyì í'bí iní zíma éwé a,’ zía ídìne ne wo bì ni úku ledre zíma kídí, ‘Éwé iní mu mááyì kpá í'bí a zí gémele eyì e éwé a,’ zía kpá ídìne ne wo bì gélé wo go zí 'yì kasa eyì Isáka ní. Gì simi ledre née ní mááyì ówo a kídí miyéme ledre bì yéme wo zí mongú 'yì amá Abarayáma ní née goó wo.”

¹⁵ 'Dá'dá zía kí ínì ónzó inì zí Lomo, zí Rebéka nyì Bétuwele bì ni nyì Mílíka me'be Nówara

* **24:10** 24:10 Aráma Naráyima: Aráma Naráyima ni kóo gara simi káṅgá bì Mesopatómiya ní.

lúndu Abarayáma ní ógúné kí ndoko iní doné.
¹⁶ Nì aka lá owúkára tara mbotu kí lámá roné kíngaya owo aka ledre 'bì ya'dá e wá. Zía ógúné geré ndúrú'bùne simi 'dawú, íngi'dúcu ndoko iní ené do ólúógúné.

¹⁷ Geré zí 'yì 'bì moko 'bì Abarayáma nées ngásá'décì doa do úku ledre zía kídí, “Máṅúṅú romá zíyì, í'bì aka iní zíma éwé a gí simi ndoko iní eyí nées.”

¹⁸ Zí Rebéka ndálané kí ndoko iní nées zía úku ledre zía kídí, “Mongú 'yì, éwé iní mu.” Zía í'bì iní zía éwé a.

¹⁹ Gí do kací bì ewé asá iní go ní, zí Rebéka úku ledre zía kídí, “Mááyí kpá í'bì iní zí gémele eyí e éwé e gí togú ewé asání go ní.” ²⁰ Geré 'diya zía léfe iní bì simi ndoko iní ené ní simi éyì bì bangá e ndìshì éwé iní gí simi a ní zí gémele ga gére nées, do ngásálúgu roné íngi yata iní léfe a zíye éwé a, do éwé ásá a. ²¹ 'Yì 'bì moko nées nì mítóroné kenée ndìshì lúru wo ìtì mbá wá, ilí tì lá ówo a togú Ngére Lomo mengì bilámá ledre go zíne simi miógúné ba yá.

²² Simi bì gémele ga gére ewé asání iní go ní, zí o'do nées 'dí'biógu amafí bì gí simi dábu ní éshì a ro somo Rebéka. Zía kpá 'dí'biógu mímbitá e gbre gí simi dábu éshì ro sílì. ²³ Zía ìnyìné ndú'yú Rebéka kídí, “Áyí nyì ambi? Bì nées ní bì 'dú'du nì laká bo 'be 'bùyì ìrì gí ro zíze ndéré 'dú'duzé simi a?”

²⁴ Zí Rebéka úkulúgu ledre zía kídí, “Mááyí nyì Bétuwele wotì Mílìka bì ndiki wo zí Nówara ní.”

²⁵ Zía kpá úku ledre kídí, “Bì 'dú'du kí éyì miánu

'bi bangá e ni bo zíze mongúne. 'Dìcì ni kpá bo gi ro zíse 'dú'dusé simì a."

²⁶ Née ní zí o'do née ótú doné bi óto úndru Ngére Lomo, ²⁷ zía úku ledre kídí "Mbófo éyí zí Ngére Lomo bi mongú 'yì amá Abarayáma ndìsì óto úndrua ní, bi ootomo miyéme ledre bi kóo yeme zía ní wá ní. Gi romá, Ngére Lomo saká máa goó zíma ndéréógumá gi 'be 'bi 'yì ga bi 'bi mongú 'yì amá ní."

²⁸ Gi ore, zí Rebéka ngásálúgu roné 'be líkpì ledre ga bi mengìní royé íri ní zí 'yì ga bi 'bi mbágáne ní. ²⁹ Zí Labána lúndu Rebéka ìnyìné ngásáne zí o'do née do 'dawú íri. ³⁰ Simì bi lurúndiki amafí ro somo Rebéka kí mímbitá sílía, nda kí ledre bi uwú wo bi ndìsì líkpì a bi o'do née uku zía ní, zía geré ndéréne ógùndíki o'do née kí tóro cígí gémele ené e do 'dawú íri. ³¹ Zí Labána úku ledre zía kídí, "Ógù mu zíze ndéze kéyì 'be. Áyí 'yì bi Lomo i'bí úndru go zía ní. Ndìsì tóro do m̀sì'di ona gi ro 'di? Ḿyéme ómo bi goó gi royì nzíyìné kpá kí bi gi ro gémele eyì e."

³² Née ní zí o'do née ndéréye kí Labána 'be, do líkpíóyó éyí e gi do gémele e. Do í'bí éyí miánu kí bi 'dú'du 'bi bangá e zí gémele ga gére née kí iní zí o'do née zíye lúgu s̀ndíye ḱe kí 'yì ga bi oguní kéye ní. ³³ Do í'bíógù éyí miánu zíye, tí lá zí o'do née úku ledre kídí, "Ḿútúásá aka ánu éyí wá, 'búó togù ledre bi máógù ḱe ba máúku go zíse."

Labána ya zía ní, "Úku ledre bi ógù ḱe ní mu zíze."

³⁴ Zía úku ledre kídí, “Mááyí 'yì 'bì moko 'bì Abarayáma. ³⁵ Ngére Lomo i'bí úndru go zí mongú 'yì amá Abarayáma kíngaya zía ídíne kí tú'dú éyì e zíne. I'bí kábìrìkì e, ína e, ítí e, mìrìrìrì késì e kí dábù e, kí 'yì 'bì moko e kará e kí ya'dá e nda kpá kí gémele e kí dongí e. ³⁶ Sára me'be mongú 'yì amá ndiki owù zía owúo'do do ngokoné, bì ba ní mongú 'yì amá i'bí éyì sílìne go mbá zí owù máa née. ³⁷ Zí mongú 'yì amá óto máa lólóbù zíne do úku ledre zíma kídí, ‘Ndá ófù kára zí wotíma gí simi nyí 'yì 'bì Kanána e bì mááyí simi káṅgá eyé ona 'yì lóngó ba wá, ³⁸ ídí ndéré ófù kára zí wotíma gí dongará sùmu babá e gí tara mbotù ezé.’

³⁹ “Née ní zíma ndú'yú mongú 'yì amá máyá, ‘Togú bì kára máa née ilì ené útú do kacíma wá ní?’

⁴⁰ “Zía úkulúgu ledre zíma kídí, ‘Ngére Lomo bì mándìsì óto úndrua kací kadra mbá ní, ní kása maláyika ené zíyì 'dá'dá zía yémeómo ledre zíyì, zíyì ófù kára zí wotíma gí dongará sùmu babá e gí tara mbotù ezé.’ ⁴¹ Togú ndéréógu goó dongará sùmumá e, asiní yí eyé ye kí ótoómo sílìye gí ro kára ma'dáa kídí ndaá útú do kacíyì wá yá, née ndaá ledre eyì wá.”

⁴² “Simi bì gáa máógu do 'dawú 'dáa ní, zíma gáa ini ini máyá, ‘Ngére Lomo bì mongú 'yì amá Abarayáma ndìsì óto úndruyì ní, máṅgúnṅú romá zíyì ledre bì máógu gí roa ba ídí óto a zía ídíne bilámáne. ⁴³ Mááyí go bì mìtóromá do 'dawú ba, simi bì nyí 'yì ga bì 'bì gara ba niyí ógu íngi iní, wo bì máúku ledre go zía máyá,

“Máṅúṅú romá zíyì í'bí aka iní zíma gì sìmì ndoko iní eyí ní.” ⁴⁴ Togú uku ledre go zíma kídí, “Mongú 'yì, éwé iní mu, mááyí kpá í'bí a zí gémele eyí e éwé a yá,” idí ídíne owúkára máa wo bi géle wo go káa do kára zí wotí mongú 'yì amá ní.’

⁴⁵ “Máíníonzó aka ini ba gì do mimbé'demá kpá wá, ve, zí Rebéka ógúné kí ndoko iní doné. Zía ndúrú'búne do 'dawú íri íngi iní. Zíma úku ledre zía máyá, 'Í'bí aka iní zíma éwé a.’

⁴⁶ “Zía ndálané kí ndoko iní nées zía úku ledre zíma kídí, 'Mongú 'yì, éwé iní mu, mááyí kpá í'bí a zí gémele eyí e éwé a.’ Nées ní zíma éwé iní zía kpá í'bí a zí gémele amá e.

⁴⁷ “Zíma ndú'yú wo kídí, 'Áyí nyí ambi?’

“Zía úkulúgu ledre kídí, 'Mááyí nyí Bétuwele wotí Mílíka bi ndiki wo zí Nówara ní.’

“Nées ní zíma ésì amafí ro somoa kí mimbítá sílía. ⁴⁸ Zíma ótú domá bi óto úndru Ngére Lomo máyá, mámbófo yì go Ngére Lomo bi mongú 'yì amá ndìsì óto úndrua ní, sáká máa go zíma ógumá ndíki owúkára gì tara mbotu 'bi mongú 'yì amá káa do kára zí wotía. ⁴⁹ Bi ba ní máílí go ówo a gì zise togú ásé ṅúṅgu a zise méngì bilámá ledre zí mongú 'yì amá yá, togú útúásásé wá, ídíse úku a zíma gì ro zíma ówo éyì bi mááyí méngì a ní.”

⁵⁰ Zí Labána e kí 'buné Bétuwele úkulúgu ledre zía kídí, “Bi nées yì ené go miyéme ledre 'bi Ngére Lomo ní, ledre ndaá tarazé úku a kací a zíyì wá. ⁵¹ Rebéka ni go nées 'dí'bi wo mu, zise

ndérése kéne zí wotì mongù 'yì eyì káa do kára káa zí bì Ngére Lomo uku ní.”

⁵² Sìmi bì 'yì 'bì moko nées uwú ledre bì ukuní kenée ní, zía ótù doné bì óto úndru Ngére Lomo.

⁵³ Gí do kací ledre nées ní, zí 'yì moko nées 'dí'biógù mīrīrīrī kēsì kí dābu nda kí bongó e í'bí yée zí Rebéka. Zía kpá í'bí ngíti géyì éyì ga bì ugúní yée kí tù'dù kēsì ní zí lúndua kí mbágáa.

⁵⁴ Nda nées ní, zí 'yì moko nées kí 'yì ga bì oguní kéye ní ánu éyì do éwé éyì, zíye 'dú'duyé ore bì ndre.

Nda go kí phiyì, zía úku ledre kídí, “Másómù utúasá go gí ro zíma ndá'bamá kí sanda zí mongù 'yì amá.”

⁵⁵ Zí Labána e kí mbágáne úkulúgu ledre kídí, “Ótoómosé aka Rebéka ma'dáa zíze ona kí sīlì ìnyì doa gbre togù mbú sīlì sokó, nì nda fú ógù ndéré.”

⁵⁶ Zía úku ledre zíye kídí, “Ndásé lolù úçuómo máa wá, káa zí bì Ngére Lomo yemeonzó ledre amá go ní. Nì miútúásáne zíze í'bí misi'di zíma ndá'bamá zí mongù 'yì amá.”

⁵⁷ Zíye úkulúgu ledre kídí, “Ili go zíze ndóloógù Rebéka ma'dáa zíze úwú ledre bì gí tara ní.” ⁵⁸ Zíye ndóloógù wo ndú'yú wo kídí, “Bì nées ní ní ásé go ógù ndéré kí o'do ba yá?”

Rebéka ya zíye ní, “Ì, azé ndéré ndro kéne.”

⁵⁹ Nées ní zíye í'bí misi'di zí Rebéka e kí kára bì 'yì 'bì moko ené ní, nda kí 'yì moko 'bì Abarayáma nées kí 'yì ga bì oguní kéye ní. ⁶⁰ Zíye údru sùrú do mimbé'de Rebéka do úku ledre kídí,

“Ndéré mu, Lomo idí í'bí úndru zíyí,
 zíyí ndíki tų'dú owú e gí simiyí,
 zí tetéyí ga gére ndísiyé rómo komo
 ezeokóye e za mbá.”

⁶¹ Née ní zí Rebéka e kí kára bi 'yí 'bi moko ené
 ní yéme royé zíye ékí ndísiyé do gémele e zí 'yí
 'bi moko 'bi Abarayáma née 'dí'bi yée, yóó zíye
 ndéréye.

⁶² Simi sındí kadra máa bi kóo née ní, Isáka
 nda'baogu nda gi simi Béalayiróyi bi ini ledre gi
 simi a yaá 'dawú 'bi Lomo bi lurú máa ní go. Oto
 nda 'be go simi Negébe. ⁶³ Kadra kǐé'do kǐ tagá,
 zí Isáka ólúóguné ndéré kǐ gámá 'dózo komo
 sındíne kǐ sómú ngíti géyí ledre ené e, ni lurú
 bi káa ní, gémele e niyí go ógu. ⁶⁴ Zí Rebéka
 síkpí doné zía lúrúndíki Isáka. Zía ndítíóguné
 bi gí do gémele ené. ⁶⁵ Zía ndú'yú 'yí moko 'bi
 Abarayáma née kídí, “Ambí ndísi ógu 'díyí roné
 girí mi'dí zíze yáa née ne?”

Zí 'yí moko 'bi Abarayáma née úkulúgu ledre
 zía kídí, “Née Isáka, wotí mongú 'yí amá.” Geré
 zí Rebéka ló'bu'dútú komoné kǐ mbílí bongó.

⁶⁶ Zí 'yí moko née líkpí ledre ga bi mengíní royé
 íri ní mbá zí Isáka.

⁶⁷ Née ní zí Isáka 'dí'bi ési Rebéka simi kútú
 bi kóo mbágáa Sára ndísi ndísi simi a ní, zía
 ídine go kára zía. Isáka oto kóo 'búa go kǐngaya.
 Miógu a zí Isáka 'be, oto kóo Isáka go zía
 sómúlígi ledre umbu mbágáne.

25

Ledre gi ro umbu Abarayáma

¹ Gí do kací bì Sára uyu ní, zí Abarayáma 'dí'bi ngíti kára kí ìriné Ketúra. ² Zí Ketúra ndíki owú ya'dá e zía, ìnyí doa kéré. Niyí, Zimaráni, Zokosána, Midáni, Mìdiyáni, Isibáka nda kí Súwa. ³ Zí Zokosána ndíkiógu 'bi ené Síba e kí Dedána. Zí Dedána ndíkiógu 'bi ené Asuríma e, kí Letuṣítésì e nda kí Lewumítésì. ⁴ Wotí Mìdiyáni niyí 'bi eyé, Éfa, Efére, Enóka, Abída, nda kí Eledáya. Née mbá owú ga bì olúoguní gí simi Ketúra ní.

⁵ Zí Abarayáma ótoómo éyí sílíne e mbá zí Isáka. ⁶ Tí lá simi bì Abarayáma ni aka kí komoné ní, zía í'bí ngíti géyí éyí sílíne e zí wotíne ga bì ndiki yée kí ngíti géyí kará e ní. Zía úku ledre kídí idíní ìnyí 'bi eyé gí cigí Isáka go ona 'dá'ba, do ndéré 'bi eyé simi káṅgá bì mì'dí gbére ní.

⁷ Abarayáma mengí kóo do sogo káṅgá mbá simibi míya doa cí ota doa sokó doa ìnyí (175). ⁸ Uyu nda kóo simi bì ngoko goó za kíngaya ní. ⁹ Zí wotíga Isáka e kí Isiméle óto wo kpá simi gu landa bì Makeféla simi yáká 'bi Éforono wotí Zóra 'yì 'bi Éte e gbóo cigí Mamaré ní, ¹⁰ née yáká bì kóo Abarayáma ugú gí zí 'yì 'bi Éte e ní. Otoní Abarayáma e kí me'bené Sára ore. ¹¹ Gí do kací umbu Abarayáma, zí Lomo í'bí úndru zí wotí a Isáka zía ógu ndíṣíné cigí 'dawú bì cigí Béalayiróyi ní.

Iri wotí Isiméle e

¹² Ga ba ịrị wotí Isiméle bi Agára nyí 'yí 'bì Ízibiti bì 'yí 'bì moko 'bì Sára ndiki wo zí Abarayáma ní.

¹³ Ịrị wotí Isiméle ga ba, zezení kací mindíki yée. Mizefiyé nì Nebayóta, Kedára, Adabéla, Mibasáma, ¹⁴ Misáma, Dúma, Mása, ¹⁵ Adáda, Téma, Zetúra, Nafisa nda kí Kedéma. ¹⁶ Niyí ye 'yí ga bì sí do ga bì sokó doa gbre née olúogụ gi simiyé ní. Do ndolo ịrìyé kací do 'be 'bì eyé e kí ịrị bì ga bì táya eyé e niyí doyé ní. ¹⁷ Isiméle mengị kóo mbá simibi míya doa cíkérí doa sokó doa ịnyí doa gbre (137), zía úyu lódú kací 'yí ené e. ¹⁸ Zí bulúnduga ndịsiyé simi ịrìgbére bì tonó gi simi Avíla ndéréoguné gi simi Súrụ gbóo do mama bì dongará a kí Ízibiti simi bì 'yí nì ndéré 'dìyí roné m'dí simi Asúrì ní. Bìlámá ndịsi ndaá 'bì ené kóo dongaráye kí lúnduyé e wá.

Miára Ésawu e kí Yakóbo

¹⁹ Ba ledre gi ro Isáka wotí Abarayáma. ²⁰ Simibi 'bì Isáka nì kóo cì gbre, zía ófú Rebéka nyí Bétuwele lémi Labána bì nì 'yí 'bì Padána Aráma gi simi Mesopatómiya ní.

²¹ Zí Isáka ini ini zí Ngére Lomo do bi kací Rebéka gi zía nì kára mikoto. Zí Ngére Lomo úwú ini ené zí me'bea ídine kí siminé. ²² Zí owú e ídìye simi Rebéka tongo, zìye ndịsi óró royé kí ezené simia. Zí Rebéka úku ledre kídí, "Éyí ndịsi nda méngi roné zíma káa gi zí 'dì?" Née ní zía ịnyiné ndéréne ndú'yú Ngére Lomo simi ini.

23 Zí Ngére Lomo úkulúgu ledre zía kídí, “Ríkí sí do 'yìma'dí e niyí gbre simiyí, toṅgo ga gére nées niyí ifi royé miífi. Ngúru a ni ídí kí roko'buné kíngaya rómo do ezené, owú'dá'dá ni ídí 'yí ìnyí kasa zí owú'dá'ba.”

24 Simi bì sìnḍí kadra 'bì Rebéka utúasá go gí ro zía áráne ní, zía áráogú tí owú toṅgo e gbre mbá owú ya'dá e. 25 Zí owú'dá'dá áráogú 'bì ené bakesíne kí bì roné mbá káa zí esíní roa bongó bì yemení gí simi bì bangá ní. Nées ní, zíye ifi ìrja Ésawu.* 26 Zí lúndua bì aráogú 'bì ené gí do kací a ní, aráogú 'bì ené nyé kí sílíne ndá ro sìnḍí Ésawu. Nées ní, zíye ifi ìrja Yakóbo.† Simi bì Rebéka ni árá owú ga gére ní, simibi 'bì Isáka ni kóo go cì ota.

27 Simi bì owú ya'dá ga gére nées ngboróoguní go míngburokoyé ní, zí Ésawu ídíne 'yí gámá súwú. Zí ambá sìnḍí kadra ené ídíne mbá simi súwú. Nées ní Yakóbo áyí 'bì eyí lá 'be ndìsì méngì moko ga bì 'bì 'be ní. 28 Isáka ndìsì óto 'bú Ésawu kíngaya gí zí esì bì ndìsì ánu a gí do sílía ní, tí lá Rebéka oto 'bì ené yí ené 'bú Yakóbo kíngaya.

29 Simi ngítí sílí, zí 'bú úfu Ésawu kíngaya simi bì ni ndá'baogú kí gámá simi súwú ní, zía ógundíki Yakóbo kí 'dí'dì phirinda ené, 30 zía úku ledre zí Yakóbo kídí, “Lúndu 'bì ené, lára aka phirinda eyí nées girí 'diya zíma ndéne a mááyí

* 25:25 25:25 Ésawu: Ìrja ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, 'yí bì kí bì roné ní. † 25:26 25:26 Yakóbo: Ìrja ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, 'yí lóndó.

go úyu gí zí 'bú.” (Née sí ledre bi ndoloní wo gí zía Edómo‡ ní.)

³¹ Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ídí ótoómo bi eyí 'bi owúndíká née zíma kí, mááyí fú í'bí a zíyí.”

³² Née ní Ésawu ya zía ní, “Mááyí go úyu gí zí 'bú, ídí káa do owúndíká ni méngí ndíki zíma 'di?”

³³ Yakóbo ya zía ní, “Ídí lólóbú zíma kí.” Née ní zí Ésawu lólóbú. Zía ootomo bi 'bi owúndíká go zí Yakóbo.

³⁴ Gí ore, zí Yakóbo 'dí'bi phirinda kí ambata í'bí a zí Ésawu ánu a. Simi bi anu éyí zía éwé éyí ní, zía ìnyí ndéréókópóne.

Ésawu lurúcayi miídíne bi káa do owúndíká ní kenée.

26

Isáka nderé simi Gerári

¹ Mongú 'bú utú kóo simi káṅgá née kpí gí zí wo bi kóo utú simi sṅndí kadra 'bi Abarayáma ní. Zí Isáka ìnyiné ndéréne zí mongú ngére Abimaléke 'bi kúfú 'yí ga bi Falasitíni e ní, simi káṅgá bi Gerári ní. ² Zí Ngére Lomo 'dódo roné zí Isáka do úku ledre zía kídí, “Ndá ndéré simi Ízibiti wá, ídí ndíṣí simi káṅgá bi mááyí úku ledre a zíyí ndíṣíyí simi a ní. ³ Ídí ndíṣí ca simi káṅgá ba ona, mááyí ndíṣí sáká yí zíma í'bí úndru zíyí. Mááyí í'bí káṅgá ba mbá zíyí kí bulúnduyí e, mááyí méngí ledre e zíyí

‡ 25:30 25:30 Edómo: Ini ledre simia simi tara Ébere kídí bikesíne.

kací miyéme ledre bi kóo dongaráze kí 'búyí Abarayáma ní. ⁴ Mááyí óto bulúnduyí e zíye étriyé káa zí kele ga bi komo ere ní, zíma í'bí káṅgá ba mbá zíye. Kpurú gí simi bulúnduyí e Mááyí karanée í'bí úndru zí ríkí sí do 'yìma'dí e do sogo káṅgá ona za mbá, ⁵ gí zía Abarayáma uwú kóo ledre amá zía ndísiné méngí ledre ga bi máìli yée, kí ledre ga bi máúku yée ní nda kpá kí lódú lorú amá e.” ⁶ Née ní zí Isáka ídíákáne ndísiné simi Gerári.

⁷ Simi bi 'yì ga bi ore ndu'yúní Isáka gí ro ledre me'bea ní, zía úku ledre zíye kídí, “Nì lémiímá,” gí zía eré ngírí kí úku ledre zíye ya, “Nì me'bemá.” Somú yaá 'yì ga bi ore ní niyí úfu née gí ro ledre Rebéka gí zía lámá nì roa kíngaya.

⁸ Simi bi Isáka lu'bú nda go ore ní, kadra kí'è do zí Abimaléke ngére 'bì Falasitíni lúru bi gí do subáa zía lúruéndíki Isáka e kí ndéndeke kí me'bené Rebéka. ⁹ Zí ngére Abimaléke kákasa kací Isáka, do úku ledre zía kídí, “Ma'díi nì yì ené tí me'beyí. Sara úku zí 'yì e yá, ‘Nì lémiímá’ ní gí zí 'dì?”

Zí Isáka úkulúgu ledre zía kídí, “Gí zía máyá 'bì amá niyí úfu máa gí roa.”

¹⁰ Zí Abimaléke úku ledre zí Isáka kídí, “Éyí bi méngí keyí zíze kenée gí zía ní 'dì? Togú bi kóo ngítí 'yì nderé só'do me'beyí ní mbé 'dí'biógú kóo komozé née go umbu.”

¹¹ Zí ngére Abimaléke í'bí lorú zí 'yì ené e za mbá kídí, “Togú 'yì oto sílìne ro Isáka togú mbú ro me'bea simi káṅgá ba ona, yìi máa née odu a 'bì eyí dujú umbu.”

12 Zí Isáka ó'do éyí simi simibi máa née, zí éyí e ánáye zía kángaya gi zía Ngére Lomo i'bí úndru go zía. 13 Zía ídíne kí éyí e zíne, zí éyí máa ga gére kpá fú ndìşì éyeyé, odu a zía nda ídíne goó 'yì bí kí tú'dù éyí e zíne ní. 14 Née ní gi zí kábìrìkì kí ìtì ga bí zía kpá kí tú'dù 'yì 'bí moko e ní, zí Falasitíni e nda ndìşì óto mimbé'deyé roa bisinyíne. 15 Gi zí mimbé'dekesì, zí Falasitíni e ásiyé kí 'dawú bí kóo 'yì 'bí moko 'bí Abarayáma 'bù Isáka iciní ní káa bí niyí íngi a do ẓnzù 'dúcu a mbá kí káṅgá.

16 Née ní zí Abimaléke úku ledre zí Isáka kídí, “Ólúógù mu gi simi káṅgá ba gi ona 'dá'ba, roko'buyí romo do 'bí ezé go.”

17 Zí Isáka ómúne gi ore ndéré óto táya ené simi 'Bululu 'bí gara bí Gerári ní ndìşíné ore. 18 Zí Isáka ícílúgu 'dawú ga bí kóo 'bù Abarayáma ici, zí Falasitíni e ásiyé káe gi do kací umbu Abarayáma ní, zía ífílúgu kpá kémbì ìrì ga gére née do 'dawú ga gére née.

19 Simi ngíti sîlì zí 'yì 'bí moko ga bí 'bí Isáka kpá ndéréye íci ngíti 'dawú simi 'bululu bí ndìşì kací kó'dù a ní, zíye íci ndíki iní bí ndìşì lágaógù gi sî káṅgá ní. 20 Tí lá zí 'yì 'bá'bá bangá ga bí 'bí 'yì 'bí Gerári e ndìşiyé ófúye dongaráye kí 'yì 'bá'bá bangá ga bí 'bí Isáka ní zíye úku ledre zí 'yì 'bí Isáka e kídí, “Ba yì ené iní ezé.” Née ní zí Isáka ífì ìrì 'dawú née “Eséke,” ini ledre gi simi a kídí 'dawú ófú gi zía 'yì e ndìşínì kóo ófú ore. 21 Née ní zí 'yì 'bí moko 'bí Isáka e kpá íci ngíti 'dawú, zíye kpá ófúye gi roa. Zí Isáka ífì

irì 'dawú máa wo née nda, “Sitína,”* ini ledre gi simi a kídí 'dawú okó. ²² Zí Isáka ómúnè gi ore ndéré íci ngíti 'dawú, 'yì ófú ndaá lolu kíye gi roa wá. Gi zí kényì née zía ífí irì 'dawú máa wo née kídí, “Rebóta,”† ini ledre gi simi a bikìdrì gi zía ófú ndaá lolu wá zía úku ledre kídí, “Bì ba ní Ngére Lomo i'bí goó ne zize, azé go ógu ídí kí tú'dù éyì e zize simi káṅgá ba ona.”

²³ Gi ore, zí Isáka ndéréókópónè simi gara bì Bírìsába. ²⁴ Kí ndulù a née, zí Ngére Lomo 'dódo roné zí Isáka do úku ledre zía kídí, “Mááyí Lomo bì kóo 'bùyì Abarayáma ndìsì óto úndrua ní. Ndá éré ngìrì wá, kací kadra mbá mááyí ídí kíyì. Mááyí i'bí úndru zíyì zí bulúnduyì e étriyé do ídíye tú'dù kací miyéme ledre bì kóo máyéme zí 'yì 'bì moko amá Abarayáma ní.”

²⁵ Zí Isáka ó'bó mbayi ore ndìsì ìni ini sì a ore zí Ngére Lomo. Zía úbù kútù, zí 'yì 'bì moko ené e íci ngíti 'dawú ore.

Miyéme dongará Abimaléke kí Isáka

²⁶ Simi ngíti sílì zí ngére Abimaléke ìnyìnè gi simi Gerári niyí kí Awúza 'yì i'bí lorù zía kí Pìkóla mongù 'yì ené 'bì asikíri ené e ndéréye zí Isáka.

²⁷ Zí Isáka ndú'yú yée kídí, “Ógusé zíma yáa káa be 'dì bì kóo bì ndìsímá ndaá gi zise wá zise ìnyìsè ógó máa gi simi káṅgá esé ní?”

²⁸ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Owozé go ma'dii kídí Ngére Lomo ni yì ené kíyì, née ní zize

* **26:21** 26:21 Sitína: Ini ledre simi a kídí mimbé'de sinyí.

† **26:22** 26:22 Rebóta: Irì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, idizé ndìsì simi bikìdrì.

úku ledre kídí ni miútúásáne zíze óto miyéme ledre dongaráze kése. Idíze mu óto miyéme ledre dongaráze, ²⁹ kídí útúásá méngì bisinyí ledre zíze wá. Abú lagazé kóo yìì gì simi káṅgá ezé yá, otozé ezé kóo sílìze royí wá. Bì ba ní Ngére Lomo i'bí úndru go zíyì.”

³⁰ Zí Isáka méngì mongú ayímbi gì royé, zíye ánu éyí kpá kí éwé éyí e. ³¹ Nda goó akpa kí phiyí zíye lólóbù mikékeríja dongaráye. Zí Isáka í'bí mäsì'di zíye ndéréye, zíye ìnyiyé ótoómo wo ore zí mindìsì a ídìne bilámáne.

³² Kadra née ní zí 'yì 'bì moko 'bì Isáka óguyé úku ledre 'dawú bì iciní ní zía. Zíye úku ledre kídí, “Ndikizé iní go.” ³³ Zí Isáka ìfí ìrì 'dawú née “Sìba.”‡ Ndéréóguné gì karaba ní, ìrì gara bì kóo née ní fú lá Bírìsába.

Ledre gì ro me'be Ésawu ga bì 'yì lóngó e ní

³⁴ Simi bì simibi 'bì Ésawu ni go cì gbre ní, zía ófú kará e gbre, Yodíta e kí Basimáta mbá gì simi nyí 'yì 'bì Éte e. Yodíta ni 'bì ené nyí Béri, Basimáta 'bì ené nyí Éloni. ³⁵ Tí lá zí kará ga bì gbre née í'bí dokogo zí Isáka e kí Rebéka kíngaya.

27

Isáka i'bí luyú úndru 'bì Ésawu zí Yakóbo

¹ Simi bì Isáka ngoko go, komoa lurú lolu kpá bì mbì wá ní, zía ndólo mongú wotíne Ésawu do úku ledre zía kídí, “Owú 'bì amáa.”

‡ 26:33 26:33 Siba: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, miyéme ledre.

Zía úkulúgu ledre zía kídí, “Í babá.”

² Zí Isáka úku ledre zía kídí, “Mááyí go ngokomá, máówo sílí bí mááyí úyu simi a ní wá.

³ 'Dí'bi aka sama eyí kí kéré eyí zíyí olúóoguyí simi súwú ndéré gámásó'do owú bilámá ukú zíma.

⁴ Ídí 'dí'di bilámá esì bí kí 'búne domá kíngaya ní, zíyí ógù kíe zíma ánu a gí ro zíma í'bí úndru zíyí 'dá'dá zíma kí úyumá.”

⁵ Née ní zí Rebéka úwú ledre ga bí Isáka ní ndìsì úku yée zí wotíne Ésawu ní mbá. Simi bí Ésawu nderé go simi súwú gámásó'do bangá úfu a ógù kíe zí 'buné ní, ⁶ zí Rebéka úku ledre zí wotíne Yakóbo kídí, “Lúru aka máúwú gáa do 'buyí kí úku ledre zí lúnduyí Ésawu kídí, ⁷ 'Ídí ndéréóogù kí esì zíma gí simi súwú zíyí 'dí'di a bikinyiné zíma ánu a gí ro zíma í'bí úndru zíyí do komo Ngére Lomo 'dá'dá zíma kí úyumá.’ ⁸ Bí ba ní owú 'bí amáa, ídí úwú ledre ba bilámáne zíyí méngì ledre bí mááyí úku a zíyí ba. ⁹ Ndéré mu do bí bí kí bangá eyí e doné ní zíyí óguyí kí bilámá phirangá ína e gbre gí ro zíma 'dí'di a bikinyiné zí 'buyí ánu a káa zí bí ili ní. ¹⁰ Zíyí 'dí'bi a ndéré kíe zía ánu a gí ro zía í'bí úndru ené zíyí 'dá'dá zía kí úyuné.”

¹¹ Yakóbo ya zí mbágáne Rebéka ní, “Lúndumá Ésawu ní yí ené o'do bí kí bí roné ní ngará 'bí amá bí ndaá romá wá ní. ¹² Sara togú bí babá tatauzu máa, zía ówo a ya mándá wo wá ní, mándá ídí zía 'yí ranga zía 'dí'bióyó úndru ené gí zíma zí taraa nda olúne ne kacíma ní wá?”

¹³ Rebéka ya zía ní, “Owú 'bi amáa, tara a idí olú kacíma. Méngì aka lá ledre bì máúku née, zíyì ndéréyì ógù kí ína ga gére née zíma.”

¹⁴ Née ní zí Yakóbo ndéréne ógù kíye zí mbágáne. Zí mbágáa méngì bikinyi éyì miánu tí káa zí bì 'bù Isáka ili ní. ¹⁵ Gí ore zí Rebéka 'dí'bi bìlámá bongó kací Ésawu, bì kóo ni zía 'díçì ní éşì a ro Yakóbo. ¹⁶ Zía kpá círíngbí saná ína ro kágá sílì Yakóbo kí ro goa mbá. ¹⁷ Zía í'bí bikinyi éyì miánu bì méngì née kí ambata do sílì Yakóbo.

¹⁸ Zí Yakóbo 'dí'bi éyì miánu née ndéré kíe zí 'buné, zía ndólo wo kídí, “Babá.”

Zí 'bù a ndízíné do ndúndu'yú kídí, “Née 'bi ené náambi?”

¹⁹ Zí Yakóbo úkulúgu ledre kídí, “Née máa Ésawu owúndíká eyì. Máméngì ledre bì úku zíma ní go. Ìnyìógù 'dága ánu éyì miánu bì máógù kíe ba gí ro zíyì í'bí úndru zíma.”

²⁰ Zí Isáka ndúndu'yú kídí, “Owú 'bi amáa úfu bangá máa ba lá 'diya káa ní káa be 'di?”

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zí 'buné kídí, “Ngére Lomo bì ndíşì óto úndrua ní i'bíogune zíma.”

²¹ Nda née ní zí Isáka úku ledre zí Yakóbo kídí, “Ndósoógù mu gbóo yána gí ro zíma tátáúzu yì owú 'bi amáa gí ro zíma ówo a ma'díi togú áyí tí Ésawu yá togú ndá wo wá.” ²² Zí Yakóbo ndósoóguné gbóo ro 'buné. Simì bì 'bù tatauzu roa ní, zía úku ledre kídí, “Simì kúrúyì ni simì kúrú Yakóbo, tí lá ro kágá sílìyì ni kágá sílì Ésawu.” ²³ Owo 'dí'bi Yakóbo wá gí zía ro kágá sílì ni kí bì roné mbá káa zí 'bi Ésawu ní. Née ní zí Isáka í'bí úndru zía. ²⁴ Zía kpá ndú'yú ándá

ndu'yú kídí, “Ma'díi áyí tí owú 'bi amá bi Ésawu ní?”

Zí Yakóbo úkulúgu ledre kídí, “Née tí máa.”

²⁵ Zí Isáka úku ledre kídí, “Owú 'bi amáa í'bíógú éyí miánu girí mu zíma ánu a gi ro zíma í'bí úndru zíyí.”

Zí Yakóbo 'dí'biógú éyí miánu óto a kó'dù 'buné zí 'bua ánu a, do kpá 'dí'biógú le'yí kóró zía éwé a. ²⁶ Nda née ní zí 'bua Isáka úku ledre zía kídí, “Ndóso girí mu gbóo zíma yána owú 'bi amáa zíyí fáka máa.”

²⁷ Zí Yakóbo ndósoógúné gbóo fáka 'buné. Simi bi Isáka otulurú ndonyo bongó 'bi Ésawu ní, zí Isáka í'bí úndru zía do úku ledre kídí, “Ma'díi, ba tí ndonyo owú 'bi amá,
káa zí ndonyo súwú
bi kí úndru 'bi Ngére Lomo siminé ní.

²⁸ Lomo idí í'bí iní gi komo ere zía é'dìné do yáká eyí,
gi ro zí kéré kí kágá ga bi yáká eyí ní ndìsì
ánáye bilámáye zíyí nda idíyí
kí éyí miánu kí le'yí kóró kíngaya.

²⁹ Rìkí sù do 'yìma'dí e mbá idíní idí 'yì ìnyì kasa zíyí,
zíye ndìsìyè ótù doyé bi óto úndruyí.

Zíyí idíyí ngére do lúnduyí e,
owú 'bi mbágáyí e idíní ndìsì ótù doyé zíyí.
'Yì ga bi niyí óto tarayé kacíyí ní tara Lomo idí ólù kacíye,
yée ga bi niyí méngì bilámá ledre zíyí ní, zíyí
kpá méngì bilámá ledre zíye.”

30 Simi bi Isáka i'bí asá úndru go zía, Yakóbo olúogù okpó go ní, ve zí lúndua Ésawu ndá'baóguné gí do bi gámá. 31 Zía kpá méngì bikinyi éyí miánu ógù kíe zí 'buné. Zía úku ledre zí 'buné kídí, “Babá, ìnyìógù mu ánu éyí miánu gí ro zíyì í'bí úndru zíma.”

32 Zí 'bua Isáka ndú'yú wo kídí, “Áyí náambi?”

Zía úkulúgu ledre zí 'buné kídí, “Née máa Ésawu owúndíká eyí.”

33 Zí bi sínyíne ro Isáka zía ndìsì lánghané, zía ndúndu'yú kídí, “Sara 'yì bi gáa ogù kí éyí miánu zíma kíra 'bi ené náambi? Éyí miánu bi gáa oguní kíe ní máanu go 'dá'dá gí zíyì kí óguyí, máí'bí úndru go zía. Úndru née goó 'bi ené za fí.”

34 Simi bi Ésawu uwú ledre gí zí 'buné kenée ní, zía útúne ini ini kíngaya zía úku ledre zí 'buné kídí, “Babá ídí kpá í'bí úndru zíma.”

35 Tí lá zí Isáka úkulúgu ledre zía kídí, “Lúnduyí ogù ona lóndo máa 'di'bi úndru go.”

36 Zí Ésawu úku ledre kídí, “Ìfìsè ìrìja Yakóbo mbí. Londo máa go kí'dí gbre. Mìzefì a londo máa gí ro zíne ídíne owúndíká do bi kacíma, bi ba ní 'di'bi úndru amá kpá go.” Zí Ésawu ndúndu'yú kídí, “Ótoómo eyí gáa ngítí úndru ma'dáa gí ro í'bí a zíma wá?”

37 Zí Isáka úkulúgu zía kídí, “Owú 'bi amáa, máí'bí úndru go zía, zía ídíne ngéere dosé. Máóto sùmu ga go mbá zíye ndìsìyè óto úndrua. Máí'bí úndru go zía gí ro éyí ené ga bi yáká ní kpá kí

le'yí kóró. Éyí bi idíaká gí ro zíma í'bí a zíyí ní ndaá.”

³⁸ Zí Ésawu ṅgúṅgú roné zí 'buné kídí, “Úndru ni zíyí lá dujú kíé'do babá? Í'bí kpá úndru zíma ke babá.” Zí Ésawu kpá útúne íni ini kíngaya.

³⁹ Zí Isáka úku ledre zía kídí,
 “Be 'bi eyí ni ídí
 símí ìrìgbére kí'dí bi fùtú éyí e ngboróní doa
 zí sanáye ídíne bilámáne wá ní,
 kpá do bi bi ngára íni e'dì doa gí komo ere
 wá ní.

⁴⁰ Áyí ndìsì fú lá kí éyí okó do sílìyí
 zíyí ndìsìyí ìnyí kasa zí lúnduyí.
 Tí lá símí bi áyí 'dó'dó gí zía ní,
 áyí úcuoyó 'do'dó nées
 gí goyí 'dá'ba.”

Yakóbo ngasá 'be 'bi nokoné

⁴¹ Zí Ésawu óto ledre símíné ro lúnduné Yakóbo gí ro úndru bi gí zí 'bùyé ní. Zía sómù ledre símíné kídí, “Karanée gí do kací umbu babá, mááyí úfu lúndumá Yakóbo 'búó.”

⁴² Sími bi Rebéka uwú miyéme ledre 'bi Ésawu nées ní, zía ndólo Yakóbo úku ledre zía kídí, “Lúnduyí Ésawu yeme roné go gí ro úfu yí. ⁴³ Bi goó kenées ní owú 'bi amáa ídí méngí ledre bi mááyí úku a ba, ídí geré ngasá 'be 'bi nokoyí Labána sími Arána. ⁴⁴ Ídí ndìsì ìrì 'búó togú mímbe'de lúnduyí ìdrí go kí. ⁴⁵ Togú okó bi mímbe'dea royí nées ìdrí go somùlìgí ledre ga bi méngí yées zía nées go yá, mááyí kákasa zíyí nda

ndaá'baóguyí girí. Ndaá miútúásáne zíse úyusé zíma gbrenará kadra kíé'do wá.”

⁴⁶ Née ní zí Rebéka úku ledre zí Isáka kídí, “Mááyí kí mongú lerí do mímbe'demá gí zí kará 'yí lóngó ga bí Ésawu ofú yée ba. Togú ya zí Yakóbo kpá ofú kára gí ona gí simi nyí 'yí 'bí Éte e yá, mindísimá utúasá ídí bilámáne wá, bilámá a máídí úyu 'dá'ba.”

28

Isáka lorú woṭíne Yakóbo

¹ Née ní zí Isáka ndóloógu Yakóbo í'bí mandá zía, zía úku ledre zía kídí, “Ndá ofú kára gí simi nyí 'yí 'bí Kanána e wá. ² Ìnyí mu zíyí ndéréyí simi Padána Aráma 'be 'bí bulúnduyí Bétuwele. Zíyí ofú kára zíyí gí dongará nyí nokoyí Labána. ³ Lomo bí kí roko'buné kíngaya ní ídí í'bí úndru zíyí, zía óto yí zíyí ndíki tú'dú owú e gí ro zíyí ídíyí bulúndu ríkí sí do 'yíma'dí e. ⁴ Idí í'bí úndru zíyí kí bulúnduyí e za mbá káa zí bí kóo í'bí úndru zí Abarayáma ní, gí ro zíyí 'dí'bí káṅgá bí ndísi simi a káa do 'yí lóngó ba bí kóo í'bí zí Abarayáma ní.” ⁵ Zí Isáka kása Yakóbo simi Padána Aráma 'be 'bí Labána woṭí Bétuwele 'yí 'bí Aráma bí ní lúndu Rebéka mbágá Yakóbo e kí Ésawu ní.

⁶ Zí Ésawu ówo a kídí Isáka í'bí úndru go zí Yakóbo, kasa kpá wo go simi Padána Aráma ndéré ofú kára girí. Owo kpá go kídí simi bí í'bí úndru zí Yakóbo ní, zía lórú wo kídí, “Ndaá 'dí'bí kára gí simi nyí 'yí 'bí Kanána e wá.” ⁷ Zí

Ésawu go kpá ówo a kídí Yakóbo uwú kúrú 'buné kí mbágáne go zía ìnyìné ndéréne simi Padána Aráma. ⁸ Née ní ábuwá Ésawu ówo go kídí 'bú nyí 'yì 'bì Kanána e ndaá 'bì ené do 'buné Isáka wá. ⁹ Gí zí kényí née ní zí Ésawu ndéréne 'be 'bì Isiméle wotí Abarayáma. Zía ófú nyíá bì Maláta lémi Nebayóta ní káa do ngíti kára.

Yakóbo 'du'duru simi Bétele

¹⁰ Zí Yakóbo ìnyìné gí simi Bírísába 'dí'bi misi'di yóó, ndéréne simi Arána. ¹¹ Zía ndéréóguné do ngíti bi, zía ndìşiné 'dówúroné ore gí zía kadra utú go. Zía 'dí'bi tutú óto doné gá doa zía útúne 'dú'duné. ¹² Simi bì ni go simi 'bí ní, zía 'dú'duru. Simi 'duru máa née ní, zía lúrúndíki misi'di bì toko roné kú gí do káṅgá zaá gí komo ere, zí maláyika ga bì 'bì Lomo ní ndìşiyé ékíye kí ndítíóguyé kací misi'di máa née ní.

¹³ Zía lúrúndíki Ngére Lomo kí tóroné doné zía úku ledre kídí, “Mááyí Ngére Lomo bì Abarayáma e kí Isáka ndìşiní óto úndrua ní. Káṅgá bì áyí mi'dú'duyí doa ba mááyí í'bì a zise kí bulúnduyí e. ¹⁴ Bulúnduyí e niyí karanée étri zíye ídíye tú'dú tú'dú zise áṅgasé zaá do sogo káṅgá mbá. Ríkí sí do 'yíma'dí do sogo káṅgá mbá mááyí í'bì úndru zíye kpurú gí simiyí kí bulúnduyí e. ¹⁵ Ídí ówo a kídí, mááyí ídí káyí zíma ndìşimá bándá yíi do bi ga bì áyí gámá doyé ní mbá, zíma 'dí'bilúgu yíi kpá gí simi káṅgá bì áyí simi a ba. Máútúásá ótoómo yíi wá 'búó togú miyéme ledre bì máyéme wo gí royí ní máméngi go.”

16 Simi bi Yakóbo urú gí simi 'bí ní, zía úku ledre kídí, “Ábuwá ma'díi Ngére Lomo ni bo do bi ba ona, máówo amá kenée wá.” 17 Zí ngìrì útúne simi a zía úku ledre kídí, “Bi ba ni kí úndruné, ni kpá mìsi'di bi ndìsì ndéré komo ere ní, Lomo ni ona.”

18 Nda go akpa kí phiyí, zí Yakóbo ìnyióguné 'dí'bi tutú bi oto doné doa ní ícióto a mbì 'dága do bi bi 'du'du doa née. Zía 'dí'bi sù'bù léfe a doa. 19 Née ní zía ìfì ìrì bi née Bètele,* abú bi kóo ndìsìní ndólo ìrì gara née “Lúzù ní.”

20 Nda gí ore zí Yakóbo lólóbù zí Ngére Lomo kídí, “Togù ma'díi áyí tí lúrú bi kacíma simi ndéré bi mááyí ndéré a ba, zíyì ndìsìyì í'bí éyí miánu zíma kí bongó e zíma ési a, 21 gí ro zíma ndá'balúgu romá zí babá 'be bilámáne yá, née ní áyí ídí Ngére Lomo amá. 22 Tutú bi máicióto 'dága ba ní, bi ba ni go ógù ídí bi bi niyí ndìsì ini ini zíyì doa ní. Éyì ga bi áyí ndìsì í'bí yée zíma ní, mááyí ndìsì 'dí'bi kíé'do gí simi sokó í'bílúgu yée zíyì.”

29

Yakóbo nderéogù 'be 'bi nokoné Labána

1 Zí Yakóbo ìnyìné gí ore kpá fú ndéréne, do ndéréoguné simi káṅgá bi Mesopatómiya káṅgá 'bi mbágáne. 2 Simi bi nderéogù do ngíti 'dawú* ní, zía lúrúndíki kábìrìkì mífíyè do bi e ota gbaá

* 28:19 28:19 Bètele: Ìrì ba kí tara Èbere ini ledre simi a kídí, 'be 'bi Lomo. * 29:2 29:2 'Dawú: 'Yì e ndìsìní kóo íci 'dawú e miólúne kíngaya simi sìnđí kadra 'bi Yakóbo gí ro ini zí bangá eyé e.

dongá 'dawú kí 'dú'du gí zía née bi bi ndìşiní í'bí iní miéwé zíye doa ní. Lo'bu'dùtuní tara 'dawú máa née kí mongú tutú. ³ Simi bi kábìřìkì e yokoní royé go mbá ore ní zí 'yì 'bá'bá kábìřìkì e gbùrùgbuóyó tutú née gí tara 'dawú née 'dá'ba do ndìşiyé í'bí iní zí kábìřìkì eyé e éwé a. Zíye ndá'bayé gbùrùgbulúgu tutú née do tara 'dawú née.

⁴ Zí Yakóbo ndú'yú 'yì 'bá'bá kábìřìkì ga gére née kídí, “Lúndumá e ógùsé bi káa ba gí 'da?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Oguzé gí simi Arána.”

⁵ Zía ndú'yú yée kídí, “Bi née ní ówosé Labána owú 'bi owú 'bi Nówara bú?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Owozé wo bú.”

⁶ Zía kpá ndú'yú yée, “Éyí roa 'di?”

Zíye úku ledre zía kídí, “Ni bilámáne, éyí ndaá roa wá. Nyíá, Rayéle ni bi ógù kí kábìřìkì eyé e girí née.”

⁷ Zí Yakóbo úku ledre zíye kídí, “Lúrúsé aka kadra ni aka nyé 'dága, ba ndaá aka şindí kadra bi zise yóko kábìřìkì e do bi kíé'do ní wá. Ídísé í'bí iní zíye éwé a, zise ndá'basé káye do bi éyí miánu.”

⁸ Zíye úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Utúasázé í'bí iní zí kábìřìkì e mingúngúcua wá, 'búó togú kábìřìkì e yokooguní royé go mbá, do gbùrùgbuóyó tutú née gí tara 'dawú 'dá'ba, azé nda fú í'bí iní zíye ndro.”

⁹ Simi bi Yakóbo ni aka tí ndìşì ódro zíye ní, zí Rayéle 'déweógu bi go kí kábìřìkì 'bi 'buné e gí zía ndìşì 'bá'bá yée ne. ¹⁰ Simi bi Yakóbo

lurúndiki Rayéle nyí nokoné Labána kí ógụ kí kábìrìkì eyé e ní, zía ndéréne gbúrúgbuóyó tutú gí tara 'dawú 'dá'ba, do íngi iní í'bí a zí kábìrìkì 'bì nokoné e éwé a. ¹¹ Zía útúne fáka Rayéle, zía tónóne íni ini roa. ¹² Zía úku ledre zí Rayéle kídí, néesè nì owù 'bì lémì Labána bì kí ìrìné Rebéka ní. Néesè ní geré zí Rayéle ngásáne ndéré úku ledre a zí 'buné.

¹³ Simi bì Labána uwú ledre Yakóbo nì owù 'bì lémìné ní, geré zía ìnyìné ndéréne 'dí'bi wo do m̀sì'di. Zí Labána fáka wo í'bí mandá zía kí 'búne, do 'dí'biógụ wo 'be. Zí Yakóbo líkpì ledre ga bì mengìní royé ní mbá zí Labána. ¹⁴ Zí Labána uku ledre zía kídí, “Áyí néesè mbigí a 'bì amá, lémimá ndiki yìjì ne.” Zí Yakóbo ndìsìné ore éfé kíè'do.

Yakóbo ofú Léya e kí Rayéle

¹⁵ Zí Labána úku ledre zía kídí, “Abú áyí mbigí a 'bì amá, lémimá ndiki yìjì ne yá, útúásá ndìsì méngì moko zíma lá gbékpì a wá, máídí í'bí zíyì ndu?”

¹⁶ Labána nì kí nyíne e gbre, ìrì nyíà bì mongú ní nì Léya, wo bì owù ní ìrìà 'bì ené Rayéle. ¹⁷ Komo Léya ndaá bilámáne wá, zí Rayéle ídìne owúkára bì kí lámá roné kíngaya do komo 'yì e ní. ¹⁸ 'Bú Rayéle nì kóo do Yakóbo kíngaya, zía úkulúgu ledre zí Labána kídí, “Mááyí méngì moko zíyì kí simìbì ìnyì doa gbre gí ro zíyì í'bí nyíyì bì Rayéle ní zíma káa do kára.”

¹⁹ Zí Labána úkulúgu ledre kídí, “Nì bilámáne zíma í'bí wo zíyì gí zí wo bì mááyí í'bí a zí 'yì

lóngó ní. Ndíṣì mu ona méngì moko zíma”
²⁰ Nda nées ní zí Yakóbo méngì moko kí simìbi ìnyì doa gbre gí ro Rayéle. Sílì nées kóo zí Yakóbo lá káa zí owú sílì cúku'dées ní gí zía 'bú Rayéle ofu kóo doa go.

²¹ Gí ore zí Yakóbo úku ledre zí Labána kídí, “Í'bí me'bemá mu zíma. Simìbi kóo óto zíma ní utúasá go, máli go zía ógùnè 'be.”

²² Nées ní zí Labána méngì mongú ayímìbi, zía ndóloyóko 'yì e gí roa. ²³ Tí lá simì ndulù máa bì kóo nées ní, zí Labána 'dí'bi yì ené nyíne bì Léya ní í'bí a zí Yakóbo, zí Yakóbo go ówo wo káa do kára. ²⁴ Zí Labána 'dí'bi ngúru owúkára 'yì 'bì moko ené kí ìrìnè Zílifa í'bí a zí Léya káa do 'yì 'bì moko zía.

²⁵ Simì bì bi ará nda go ní, Yakóbo ni lúru bì káa ní, nda yì ené go Léya. Zía ìnyìnè ndéréne úku ledre zí Labána kídí, “Méngì nda máa kenée gí zí 'dí? Ndaá 'bì ené bì móméngì moko zíyì gí ro Rayéle ní wá? Lóndo nda máa gí zí 'dí?”

²⁶ Zí Labána úkulúgu ledre kídí, “Kací ondú 'bì kánḡá ezé ba ona, ofúní eyé nyì 'yì bì owú ní 'dá'dá gí zí mongú wá. ²⁷ Mengìonzózé aka ayímìbi 'bì ófú ro máa wo ba mu kí, azé nda fú í'bí Rayéle zíyì. Zíyì méngì kpá moko zíma gí roa kí simìbi ìnyì doa gbre.”

²⁸ Zí Yakóbo go ngúnḡu a. Zía méngìonzó sílì ìnyì doa gbre bì 'bì ayímìbi 'bì ófú ro 'bì Léya ní. Zí Labána 'dí'bi nyíne bì Rayéle ní kpá í'bí wo zí Yakóbo káa do kára. ²⁹ Zí Labána 'dí'bi ngúru owúkára 'yì 'bì moko ené kí bì ìrìnè Bìla ní í'bí a zí Rayéle káa 'yì 'bì moko zía. ³⁰ Zí Yakóbo kpá

ówo Rayéle káa do kára, tí lá Yakóbo oto yì ené kóo 'bú Rayéle kíngaya rómo do Léya. Zía í'bí roné ménjí moko zí Labána kí simìbi ìnyì doa gbre.

Ledre gì ro owù 'bì Yakóbo e

³¹ Simì bì Ngére Lomo lúró kídí Yakóbo oto ené 'bú Léya kíngaya wá ní, zía óto wo ndíki owù e. Zí Rayéle idíáká 'bì ené goó míkoto. ³² Zí Léya idíne kí simíné zía áráne owù'o do zía ífì ìrì Rùbene.† Zía úku ledre kídí, “Ledre menjí roné zíma kenée gì zía Ngére Lomo lúró lerì bì mááyí kíe ní go. Bì ba ní, ma'díi o'do 'bì amá ni go ógù óto 'búma.”

³³ Zía kpá idíne kí simíné, zía áráne kpá owù'o do. Zía úku ledre kídí, “Ngére Lomo owo go kídí Yakóbo oto kóo 'búma wá, gì zí kényì nées zía go kpá í'bí ngíti owù'o do zíma.” Nées ní zía ífì ìrì Simiyóna.‡

³⁴ Gì ore zía kpá idíne kí simíné, zía áráne kpá owù'o do. Zía úku ledre kídí, “Bì ba ní, o'do 'bì amá ni 'dí'bingéřì máa gì zía mándíki owù ya'dá e zía go 'dényé ota.” Zía ífì ìrì owù máa nées Lévi.§

³⁵ Zía kpá ndá'ba idíne kí ngíti simíné, zía áráne owù'o do. Zía úku ledre kídí, “Bì ba ní, ìli zíma í'bí mbófo éyì zí Ngére Lomo.” Gì zí kényì

† **29:32** 29:32 Rùbene: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, Lomo lúró 'do'dó amá go. ‡ **29:33** 29:33 Simiyóna: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, 'yì úwú ledre. § **29:34** 29:34 Lévi: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, ni go ógù óto 'búma.

née ní zía ìfí ìrì wo née Zúda.* Zía tóroné duú do owú ga gére née.

30

¹ Sìmi bì Rayéle owo kídí née ndiki owú e zí Yakóbo wá ní, zía óto ledre siminé ro lémíné. Zía úku ledre zí Yakóbo kídí, “Máíli kpá ndiki owú e, togú wá ni miútúásáne zíma úyuma.”

² Zí mimbé'de Yakóbo ésíne ro Rayéle, zía úku ledre kídí, “Mándá 'bì amá Lomo zíma ùcúómo yí kí ndiki owú wá.”

³ Zí Rayéle úkulúgu ledre kídí, “Owúkára 'yì 'bì moko amá Bíla nì goó ba zíse ndísisé kéné káa do kára gí ro zía ndíki owú e zíma, zí owú máa ga gére née ídíye owú 'bì amá e.”

⁴ Née ní zía í'bí 'yì moko ené Bíla zí Yakóbo káa do kára. Zí Yakóbo ndísiyé kéné, ⁵ zí Bíla ídíne kí siminé zía áráne owúo'do. ⁶ Née ní zí Rayéle úku ledre kídí, “Lomo uwú ini amá go, 'deciyeme ngbanga amá go zía í'bíogú owúo'do zíma.” Gí zí kényì née zía ìfí ìrì Dána.*

⁷ Zí Bíla kpá ídíne kí ngíti siminé zía áráne owúo'do. ⁸ Zí Rayéle úku ledre kídí, “Máoto kóo mimbé'de sínyí goó ro lémímá gí ro ledre owú, bì ba ní 'yì 'bì moko amá ndiki owú go zíma.” Zía ìfí ìrì owú máa née Nafatáli.†

⁹ Sìmi bì Léya lurú kídí née ndiki lolu owú wá ní, zía 'dí'bì 'yì 'bì moko ené Zílifa í'bí a káa do

* **29:35** 29:35 Zúda: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, kófó ìrì. * **30:6** 30:6 Dána: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, Lomo mengí bilámá ledre go zíma. † **30:8** 30:8 Nafatáli: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, ófú.

kára zí Yakóbo. ¹⁰ Zí Zílifa 'yì 'bì moko 'bì Léya née ndíki owúo'do zí Yakóbo. ¹¹ Zí Léya úku ledre kídí, “Lomo eme kíma go.” Zía ìfì ìrì owú née Gáda.‡

¹² Zí Zílifa 'yì 'bì moko 'bì Léya née kpá ndíki ngítì owúo'do zí Yakóbo. ¹³ Zí Léya úku ledre kídí, “Mimbé'demá ìdrí go. Lafúma e kará e niyí ndólo máa kára 'yì 'bì rokinyi.” Zía ìfì ìrì owú máa née Aséra.§

¹⁴ Nda go simi sìnḍí kadra 'bì 'dó'dúógu éyí gí yáká, zí Rúbene ndéréne ndíki kágá bì ndìṣìní ndólo a madaráka* ní simi súwú, zía 'dècì misúrú a ógu kíe zí mbágáne Léya. Rayéle ya zí Léya ní, “Ẹnzù aka misúrú madaráka bì wotì ogú kíe née zíma.”

¹⁵ Zí Léya úku ledre zía kídí, “O'do 'bì amá bì 'dí'bì wo née asá aka fú lá wá? Íli ba kpá 'dí'bì misúrú madaráka 'bì wotìma drú doa?”

Zí Rayéle úkulúgu ledre zí Léya kídí, “Bilámáne, í'bì mu zíma gí ro zíyì 'dú'duyì karaba sogo Yakóbo do bì kulú misúrú madaráka 'bì wotìyì.”

¹⁶ Nda simi bì Yakóbo nda'baogu gí yáká kí tagá ní, zí Léya ndéréne úku ledre zía kídí, “Karaba mááyí 'dú'du sogoyì gí zía máí'bì misúrú madaráka 'bì wotìma go zí Rayéle.” Simi ndùlù a née ní, zí Léya 'dú'duné sogo Yakóbo.

‡ **30:11** 30:11 Gáda: Ìrì ba kí tara Yùdáyà ini ledre simi a kídí, komo bilámá ledre oṅgó go domá. § **30:13** 30:13 Aséra: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, rokinyi. * **30:14** 30:14 Madaráka: Madaráka ni kágá umbu bì kará e ndìṣìní ánu a gí ro zía sáká yéé zíye ndíki owú ní.

17 Zí Lomo úwú ini 'bì Léya, zía ídíne kí siminé zía ndíki ìnyì owúo'do zí Yakóbo. 18 Zí Léya úku ledre kídí, “Lomo méngì bilámá ledre go zíma, gí zía máí'bí 'yì 'bì moko amá zí o'do 'bì amá káa do kára.” Zía ìfí ìrì owú née Isakára.†

19 Née ní zí Léya kpá ídíne kí siminé zía ndíki ìnyì doa kéré owúo'do zí Yakóbo. 20 Zí Léya úku ledre kídí, “Lomo i'bí mongú tákpásílí go zíma. Bì ba ní o'do 'bì amá nì go óto úndrumá kíngaya gí zía mándíki owú ya'dá e go zía ìnyì doa kéré.” Zía ìfí ìrì owú máa wo née Zebulúna.‡

21 Nda gí 'dá'ba zía ndíki owúkára, do ìfí ìrì a Dína.

22 Née ní zí Lomo sómúndíki ledre Rayéle, zía úwú ledre ené do líkpí misi'di 'bì ndíki owú zía. 23 Zí Rayéle ídíne kí siminé zía ndíki owúo'do, zía úku ledre kídí, “Lomo 'di'bioyó lerí gí do mimbé'demá go.” 24 Zía ìfí ìrì a owú máa née Yoséfa.§ Zía úku ledre kídí, “Ngére Lomo idí kpá í'bí ngíti owúo'do zíma.”

Bangákulú e etrìní zí Yakóbo

25 Gí do kací bì Rayéle ndiki Yoséfa ní, zí Yakóbo úku ledre zí Labána kídí, “Ídí mu ngúngu a zíma ndá'balúgu romá simì kángá amá. 26 Zíyì í'bí me'bemá e kí owú 'bì amá ga bì máméngì moko gí royé zíyì ní zíma, zíyì

† 30:18 30:18 Isakára: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, sáká éyí. ‡ 30:20 30:20 Zebulúna: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, óto úndru. § 30:24 30:24 Yoséfa: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simì a kídí, idí étrì.

í'bí misi'di zíma ndéréma gí zía ówo moko bi máméngì zíyì ní go mbá.”

²⁷ Tí lá zí Labána úkulúgu ledre zía kídí, “Togú ni útúásá kací komoyí yá, mángúṅgú romá zíyì ndá ndéré wá. Lomo 'dodo go zíma kídí úndru bi Ngére Lomo í'bí zíma ba ní ni gí zíyì.” ²⁸ Zía kpá úku ngítì ledre zí Yakóbo kídí, “Ídí ólo éyì ga bi íli yée kací moko bi méngì ní mbá, mááyí í'bí yée zíyì.”

²⁹ Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ówo moko bi máméngì zíyì ní bú bilámáne, zíma lúró bi kací bangá eyí e zíye étriyé kíngaya. ³⁰ Simi bi kóo máogú ní, éyì niyí kóo zíyì lá cúku'dée. Bi nda ba ní, éyì etrìní zíyì go kíngaya rómo do rómó. Ngére Lomo í'bí úndru go zíyì, do bi ga bi za mbá mágámá doyé ní. Tí lá bi ba ní sìnḍí kadra ogú go zíma gí ro zíma tónóma lúró bi kací 'yì 'bi 'be 'bi amá e.”

³¹ Zí Labána úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Máídí í'bí zíyì 'dí?”

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ndá aka í'bí éyì zíma wá. Tí lá togú áyí ṅúṅgu yá, mááyí útúásá ndá'ba lúró bi kací bangá eyí e. ³² Ídí ṅúṅgu a zíma gámáma dongará bangá eyí e za mbá, kábìrìkì e kí ina e, yée ga bi kí rìkì tífì e royé mǐngúṅgúcuá, téte téte, kpákpa kpákpa, dódóru togú mbú bukùluyé ní mbá zíma 'dí'bi yée káa do tákpásílì kací moko bi máméngì zíyì ní. ³³ Togú méngì go kenée, máútúásá lóndo yìì simi bi áyí ógú lúrúsó'do bangá eyí e dongará tákpásílì bi í'bí zíma kací moko amá ní wá.

Ína bi togú tífí ndaá roa téte téte togú kpákpa kpákpa wá togú mbú owú kábìrìkì ga bi royé ndaá bukùluné wá ní, áyí ówo a kídí máúgu yée née goó miúgu.”

³⁴ Zí Labána úkulúgu ledre kídí, “Bilámáne idí mu káa zí bi úku née.” ³⁵ Simi sílì máa bi kóo née ní, zí Labána ífí simi bangá ené e, kábìrìkì e kí ina e yée ga bi kí rìkì tífí e royé mingúngúcuá, téte téte, kpákpa kpákpa, dódóru, bukùluyé ní mbá, zía í'bí yée zí wotìne ndìsì lúrú bi kacìye. ³⁶ Zía 'dí'bi bangá ga gére ndéré kíye do bi bi ní 'dí'bi 'yì sílì ota gì do bi bi Yakóbo ni doa ní.

³⁷ Zí Yakóbo lágáógù sílì kágá e ota káa do ngbángbá, zía lìlì royé kpákpa kpákpa. Zía ófoóyó wo bi lìlì ní gì ro zí bikenyì cóngó a bi 'dí simi née ídìne sága, do ótoómo bi bi lìlì wá ní kenée gì ro zíye ídíye kí tífíye. ³⁸ Zía óto ngbángbá ga gére née do bi bi bangá e ndìsiní éwé iní doa ní, gì ro zía ídìne mbì kó'dù bangá ga gére simi bi niyí ogù éwé iní ní. Simi bi bangá ga gére niyí go 'bé'be royé, oguní go éwé iní ní, ³⁹ zí ya'dáye ndìsì lé'béye do karáye kó'dù sílì kágá ga gére née. Zíye ndìsìyé ndíki owú e kí tífí royé téte téte ngítì géyì kpákpa kpákpa.

⁴⁰ Zí Yakóbo óto minzéré kábìrìkì ga gére zíye ídíye do bi eyé kpì, tí lá zía óto ngítì bangá ga gére née ndìsì lúrú bangá 'bi Labána ga bi kí tífí royé téte téte togú mbú bukùluyé ní. Zía yéme bi kpì zí bangá ené e, oto kotru yée kí 'bi Labána wá.

⁴¹ Tí lá kí'dí bi mingburoko bangá ga gére née oguní go éwé iní ní, zí Yakóbo óto ngbángbá

née kó'dúye do bi bi ndìşiní éwé iní doa gi ro zíye ndìşì 'bé'be royé cigí a, ⁴² tí lá bangá máa yée ga bi rógbóye roko'buyé ndaá ní, Yakóbo oto ené ngbángbá née kó'dúye wá. Gi ore zí bangá ga bi rógbóye roko'buyé ndaá ní ídíye go mbá 'bi Labána, yée ga bi kí roko'buyé ní mbá 'bi Yakóbo. ⁴³ Née mişì'di bi oto Yakóbo ídíne kí tú'dú éyí zíne ní. Ni nda goó 'yì bi kí tú'dú bangá e zíne kpá kí tú'dú 'yì 'bi moko e ya'dá e kí kará e, kpá kí gémele e kí dongí e ní.

31

Yakóbo ngasá gi zí Labána

¹ Zí Yakóbo úwú ledre kídí wotí Labána e ndìşiní úku ledre kídí, “Yakóbo 'di'bi éyí 'bi 'buzé go mbá káa do 'bi ené. Tú'dú éyí ga bi zí Yakóbo née gi simi éyí 'bi 'buzé.” ² Zí Yakóbo ówo a kídí toso ndìşì 'bi Labána ndaá 'bi ené lolu kíne bilámáne káa zí bi kóna ní wá.

³ Nda née ní zí Ngére Lomo úku ledre zí Yakóbo kídí, “Ndá'balúgu royí mu simi káńgá 'bi 'buyí e kí sùmuyí e, Mááyí lúru bi kacíyí.”

⁴ Gi ore née ní zí Yakóbo kákasa zí Rayéle e kí Léya idíní ógundíki née simi súwú do bi bi bangá ené niyí doa ní. ⁵ Zíá úku ledre zíye kídí, “Málúru ndìşì 'bi 'busé ndaá 'bi ené lolu kíma bilámáne káa zí bi kóo 'dá'dá ní wá, tí lá Lomo bi ndìşì lúru bi kací babá ni bo kíma. ⁶ Ówosé bú kídí máméngi moko zí 'busé kí roko'bumá mbá, ⁷ tí simi ledre née ní zí 'busé ndìşiné méngi láráma do óyóló'bó toso tákpásílí bi ni í'bí a zíma kací moko amá ní kí'dí sokó. Tí lá Lomo ili ené gi

ro zía méngì máa bisinyíne wá. ⁸ Togú Labána uku ledre go kídí, 'Ína máa yée ga bi niyí árá yée kí sanáye téte téte niyí ídí tákpásílì kací moko eyí,' owú ína ga bi ína e niyí árá yée ní niyí ídí mbá kí sanáye téte téte. Togú uku kídí, 'Yée ga bi kí sanáye kpákpa kpákpa niyí ídí tákpásílì kací moko eyí,' owú ína ga bi niyí árá yée ní niyí ídí mbá kí sanáye kpákpa kpákpa. ⁹ Lomo 'di'bioyó bangá gì zí 'bùsé go 'dá'ba zía í'bí yée zíma.

¹⁰ "Sìmi s̀ndì kadra bi bangá e ndìşiní 'bé'be royé ní, zíma 'dú'duru kídí ya'dá ína ga bi ndìşiní lé'bé do karáye ní yí ené d̀wú yée ga bi kí sanáye téte téte, kpákpa kpákpa nda kí yée ga bi midódór̀yé ní. ¹¹ Zí maláyika 'bi Ngére Lomo úku ledre zíma simi 'duru kídí, 'Yakóbo.' Zíma ndìzìimá kídí 'Í Ngére.' ¹² Zía úku tátá ledre kídí, 'Lúru aka, ya'dá ína ga bi ndìşiní lé'bé do karáye ní, yí eyé d̀wú yée ga bi kí sanáye téte téte, kpákpa kpákpa nda kí yée ga bi dódór̀u ní. Máméngì ledre née zía méngì roné kenée gì zía máówo éyí bi Labána méngì kíyì née go. ¹³ Mááyí Lomo bi ndìşì lúru bi kací 'yí 'bi Bétele, kídí bi léfe s̀'bù do tutú zíyì kí mócù éyí zíma ní. Cakaba ní ìnyì mu zíyì ndá'balúgu royì do bi bi arání yìi doa ní.' "

¹⁴ Zí Rayéle e kí Léya úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, "Éyì ni bo bi ídíáká zíze ífi a dongaráze káa do éyì kací 'buzé ní? ¹⁵ Ndìşì méngì láráze káa zí 'yì lóngó e ní gì zí 'di? Ugúoyó ené lá d̀wú zée 'dá'ba wá, késì bi i'bínì kacíze ní sinyionzó go za

mbá. ¹⁶ Ma'dúí tǔ'dú éyí* ga bi Lomo 'di'bioyó yée gi zí 'buzé nées ní yí ené éyí ezé e kí owú 'bi ezé e. Bi kenée ní méngì lá ledre bi Lomo uku zíyí ní.”

¹⁷ Zí Yakóbo óto owú 'bi ené e kí me'bené e mbá do gémele e, ¹⁸ zía ócò bangá ené e mbá 'dá'dá kí éyí ga bi ndiki yée simi Padána Aráma ní mbá ndá'bané kíye zí 'buné Isáka simi káṅgá bi Kanána ní.

¹⁹ Simi bi Labána ndéré ólo bi kábiriṅkí† ené ní, gi do kací a nées ní zí Rayéle úgu lomo 'bi 'buné ga bi 'be ore ní. ²⁰ Ábuwá Yakóbo londo yí ené lá Labána 'yí 'bi Aráma káa bi ni ówo a kídí nées ní go ngásáokpó ené. ²¹ Zía 'dí'bi éyí ené e mbá do ndéréokpóne. Zía 'dógu ngburu bi Efaráta ní, zía 'dí'bi misi'di ndéré 'díyí roné do bi ekíekí bi simi káṅgá bi Gílìdì ní.

Labána ogólódú Yakóbo

²² Simi sílì ota do úku ledre zí Labána kídí Yakóbo ngásáokpó go. ²³ Zí Labána 'dí'bi 'yí ené e, zíye ógólódú Yakóbo kí sílì ìnyí doa gbre do ógundíki wo do bi ekíekí bi simi káṅgá bi Gílìdì ní. ²⁴ Kí ndulù a nées, zí Lomo 'dódo roné zí Labána 'yí 'bi Aráma simi 'duru do úku ledre zía kídí, “Ídí bándá royí, ndaá úku bisinyí ledre togú mbú mójú éyí zí Yakóbo cúku'dée wá.”

²⁵ Yakóbo oto kóo táya ené do bi ekíekí bi simi káṅgá bi Gílìdì ní. Simi bi Labána kí sùmuné e

* **31:16** 31:16 Tǔ'dú éyí e: Tǔ'dú éyí ga gère nées bangá 'bi Yakóbo ga bi kí sanáye tété tété, kpákpa kpákpa nda kí yée ga bi dódóru ní. † **31:19** 31:19 Bi kábiriṅkí: 'Yí e ndìsiní kóo ú'yú bongó e gi simi bi kábiriṅkí e.

ogundikiní wo ní, zíye óto 'bi eyé táya kpá ore. ²⁶ Zí Labána úku ledre zí Yakóbo kídí, “Éyí bi lónodo máa zíyí ngásáókpóyí kí nyíma e káa zí kará ga bi 'dì'biní yéé simi okó ní gí roa ní 'di? ²⁷ Éyí bi úgu royí gí zía zíyí ngásáókpóyí úku 'dódo zíma gí zía wá ní 'di? Togú úku 'dódo kóo zíma ní, mááyí kóo óto ayímbi gí rosé zíze lé'bé ke'bi kí úcu ku'dú zíma í'bí misi'di zíse kí rokinyi do mimbé'demá. ²⁸ Lúru aka máúdrú gbawá sùru mimbé'de bulúndumá e kí nyíma e í'bí mandá zíye. Méngí nées bicayi ledre. ²⁹ Mááyí kí roko'bu zíma gí ro zíma méngí bisinyí ledre kíyí, tí lá kí ndúluna Lomo bi ndìsì lúru bi kací 'bùyí e ní mada máa kídí, ‘Mándá úku bisinyí ledre togú mbú esì ngirì simiyí gbawá cúku'dée.’ ³⁰ Máówo bú kídí ndá'balúgu royí gí zía 'bú 'be 'bi esé ofu doyí go. Tí lá éyí bi úgu lomo amá e gí roa ní 'di?”

³¹ Zí Yakóbo úkulúgu ledre zí Labána kídí, “Ngirì méngí máa nées, gí zía másómú 'bi amá kídí áyí 'dí'bióyó nyíyí e gí zíma kí cóngóro. ³² Tí lá togú ówo 'yí go kára kí lomo eyí e zíne yá, idíní úfuóyó wo 'dá'ba. Do komo 'yí ezé e kára ní. Ídí mu gámásó'do éyí eyí e dongará éyí amá e, togú ówo go zíyí 'dí'bi a.” Yakóbo owo ené bi kídí Rayéle ugu lomo ga bi 'bi Labána ní go wá.

³³ Zí Labána ndéréne gámásó'do bi simi kútú 'bi Yakóbo, zía ndéréne simi kútú 'bi Léya, nda gí ore simi kútú 'bi kará ga bi kóo gbre owúkúlú e ní, ndiki lomo ené e wá. Nda nées ní zía ndéréne simi kútú 'bi Rayéle. ³⁴ Ábuwá Rayéle 'dì'bi lomo

ga gère née go do óto yée sí bindísi bí do gémele ené ní zía ndísiné doyé. Zí Labána gámáne simi éyí ga bí simi kútú ore ní mbá owo kémbí éyí wá.

³⁵ Zí Rayéle úku ledre zí 'buné, “Mímbé'deyí nda ésí wá, mongú 'yí, tí lá máútúásá tóro 'dága do komoyí wá, mááyí kí ndiyá ezé 'bí kará e romá.” Zí Labána gámáne má ndiki lomo ené e wá.

³⁶ Zí mímbé'de Yakóbo ésíne. Zía ndú'yú Labána kí mímbé'dekesí kídí, “Éyí bí máméngí zíyí bisinyíne ní 'dí? Lorú bí má'déwe wo, bí zíyí ndísiyí ógólódú kacíma gí roa kenée wo be 'dí?

³⁷ Bí gírágá báyi simi éyí amá e go mbá ní, éyí eyí bí ndíki dongará éyí amá e ní go 'dí? Óto mu gí 'dáa kó'dú sùmuyí e kí sùmumá e ona, gí ro do 'dècì ngbanga dongaráze kéyí.

³⁸ “Ndísižé kéyí go kí simíbi cì kéréja. Kábíříkí e kí ina eyí e ndísiní ndíki owú e kací kadra mbá bilámáye, máúfu gbawá ya'dá kábíříkí e gí simi bangá eyí e zíma ánu a. ³⁹ Abú bangá sinyi 'dí'bí bangá eyí e yá, máímbíógu umbuyé 'dódo a zíyí kídí née ndaá 'bí ené luyú amá wá ní wá. Bangá ga bí ndísiní ìndrì née zí ngíříye ídine domá. Zíyí ndísiyí úku ledre zíma ndísi í'bílúgu kulú bangá eyí ga bí togú uguní yée go kí kadra togú mbú kí ndulú ní. ⁴⁰ Míndísimá ní kóo káa zí ba, kí kadra, pho'du kadra ní ndísi óngbó máa. Ní ógu kí ndulú ní zí drú ólúne simimá 'bí 'dí'bí gbawá komomá. ⁴¹ Simíbi cì kéréja mááyí míndísimá zíyí 'be. Zíma méngí moko zíyí kí simíbi sokó doa eso gí ro ófú nyíyí ga bí gbre née, zíma méngí ngíti moko zíyí kí simíbi

inyi doa kíe'do gi ro úgú bangá e kíe gi zíyí. Simi ledre ga gére née ní, zíyí ndísiyí óyóló'bó toso tákpásílí bi do í'bí a zíma kací moko bi máméngí ní gbú gbú kí'dí tú'dú. ⁴² Togú Lomo bi ndísi lúró bi kací babá, Lomo bi ndísi lúró bi kací Abarayáma e kí Isáka ndaá ídí kíma wá, káa bi ma'díi ógóoyó máa go 'dá'ba kí sílìma sokó. Tí lá Lomo lúró 'do'dó amá kí moko bi máméngí wo ní zía ìnyiné máda yíi kí nduluna.”

⁴³ Zí Labána úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Kará ga gére née niyí nyíma e, owú 'bi eyé ga gére née owú 'bi amá e kí bangá ga gére née mbá. Éyí ga bi lúró yée née mbá éyí amá e. Bi kenée ní éyí bi mááyí méngí a karaba gi ro nyíma e kí owú 'bi eyé e ní 'di? ⁴⁴ Ógú mu zíze yéme ledre dongaráze kényí. Idízá úrú tutú e kára gi ro zíze ndísi sómúndíki ledre miyéme ledre née gi roa.”

⁴⁵ Née ní zí Yakóbo 'dí'bi mongú tutú do ícióto a cí 'dága káa do dosí a. ⁴⁶ Zía úku ledre zí sùmuné e, “Dó'dú yókosé tutú e.” Née ní zí sùmuğa 'dó'dúyóko tutú e do úrú a ngí. Zíye ndísiyé cigí miúrú tutú ba ánu éyí miánu. ⁴⁷ Zí Labána ífí ìrì bi máa née Zígárá Sadúsa,‡ zí Yakóbo ífí 'bi ené yaá Gílìdì.

⁴⁸ Zí Labána úku ledre kídí, “Karaba ní tutú bi úrúzá ba ni go éyí bi ni óto zée zíze ndísiyé sómúndíki miyéme ledre bi dongaráze kényí ní.” Née sí ledre bi ndoloní ìrì bi née Gílìdì gi zía ní.

‡ **31:47** 31:47 Zígárá Sadúsa: Kí tara Ébere ini ledre gi simi a kídí, Gílìdì bi ni tutú ga bi do sómúndíki ledre gi roa ní.

⁴⁹ Ndìṣìní kpá ndólo bi née Mizípa, gí zía Labána uku ledre kídí, “Ngére Lomo idí lúró bi dozé simì bi ndazé do bikéří a kéyí wá ní. ⁵⁰ Togú méngí lárá nyíma ga gére, togú 'dí'bi mbú ngíti géyí kará e, abú ngíti 'yí uku'dodo zíma wá, idí ówo a kídí Lomo owo ledre née bi dongaráze kéyí ní go.”

⁵¹ Zí Labána kpá úku ngíti ledre zí Yakóbo kídí, “Miúrú tutú ni go ba kí mongú tutú bi otozé wo dongaráze kéyí ní. ⁵² Tutú bi urúzáe kí mongú tutú née ni ndìṣí óto zée zíze ndìṣí sómùndíki a kídí, máútúásá ókpóómo tutú ga gére née ndéré méngí bisinyí ledre kíyí wá, útúásá kpá ókpóómo a zíyí ndéréyí méngí bisinyí ledre kíma wá. ⁵³ Lomo bi ndìṣí lúró bi kací Abarayáma, Lomo bi ndìṣí lúró bi kací Nówara e kí Lomo bi ndìṣí lúró bi kací 'búyè e ní ni 'dècì ngbanga née ne dongaráze.”

Zí Yakóbo lólóbú kí irí Lomo bi 'bua Isáka ndìṣí óto úndrua kídí née ni lódú kací miyème ledre née. ⁵⁴ Zí Yakóbo 'dáná éyí do bi ekìekì bi simì káṅgá bi Gílídí ní, do ndólo sùmuné e zíye ánu éyí kéye. Gí do kací éyí miánu zíye 'dú'duyé cìkì ore.

⁵⁵ Akpa kí phiyí a née, zí Labána fáka nyíne e kí bulúnduné e zía údru sùrú mimbé'deyé za mbá. Zía ìnyìné ndá'balúgu roné 'be 'bi ené.

32

Yakóbo yeme roné ndéré lúró Èsawu

¹ Gí do kací née ní, Yakóbo ni m̀ndéréne do m̀sì'di, zí maláyika ga bi 'bi Lomo ní 'dódo royé

zía. ² Simi bi Yakóbo lurúndiki yée ní, zía úku ledre kídí, “Ba táya 'bi Lomo.” Née ní zía ìnyìné ìfí ìrì bi née Manayíma.*

³ Zí Yakóbo ìnyìné kása 'yì kasa ené e 'dá'dá zí lúnduné Èsawu simi kàngá bi kí ìrìné Seyíra do bi bi kóo bulúndu Edómo ndìshìní doa ní. ⁴ Zía úku ledre zíye kídí, “Togú ndéré ndíkisé mongú 'yì amá Èsawu go yá, zise úku ledre zía yaá, “Yì kasa eyì Yakóbo uku ledre yaá, tú'dú simibi ga bi okpó ba mbá mándìshì ndìshì 'be 'bi Labána. ⁵ Mándá'baógu go mááyí kí tú'dú, ìtí e, kí dongí e, kábìrìkì e, ína e kpá kí 'yì kasa e ya'dá e kí kará e zíma. Mákása 'yì kasa ga ba máa zíyì gí ro zíyì ótoómo bisinyí ledre ga bi kóo máméngì yée zíyì ní, zíyì 'dí'bi máa simi sùmu tí káa do owú 'bi mbágáyì.’ ”

⁶ Simi bi 'yì kasa ga gére nda'baluguní royé ógundíki Yakóbo ní, zíye úku ledre zía kídí, “Nderé ndikizé lúnduyì Èsawu go, cakaba ní ni gírì go do mìsi'di mióguné zíyì yána kí 'yì e do kacíne míya eso (400).”

⁷ Zí ngírì útúne simi Yakóbo, zía ífi simi 'yì ené e kí bangá ené e gbre. ⁸ Simi sómú ledre ené, “Togú Èsawu ogú go útú kí okó do ngíti géyì 'yì ené e yá, ngíti géyì 'yì ga bi utú aka doyé wá ní niyí ngásáokpó zíye ómoyé.”

⁹ Née ní zí Yakóbo ìnyìné ìni ini zí Lomo, “Mbófo éyì zíyì Lomo bi kóo ndìshì lúru bi kací bulúndumá Abarayáma kí 'bù má Isáka ní, áyí

* **32:2** 32:2 Manayíma: Ìrì ba kí tara Èbere ini ledre simi a kídí, bi 'dówúro e gbre.

Ngére bi úku ledre zíma kídí, 'Ndá'ba mu simi kàngá eyí zí sùmuyí e, mááyí óto yíi zí bilámá ledre e ndísi méngi royé zíyí ní.' ¹⁰ Bi go kenée ní, Lomo mááyí bisinyí 'yì. Máútúásá kóo ówo bilámá ledre káa zí bi méngi wo zíyí í'bí tú'dú éyí e zíma ba wá. Simi bi kóo mááyí 'dógu Yeredéne ní, mááyí kóo dujú kí ngbángbá do sílíma, tí lá bi nda ba ní, mááyí go kí tú'dú éyí e zíma káa zí bi máífi simiyé gbre née. ¹¹ Ako Lomo, máini ini ba zíyí gí ro zíyí yómo máa gí zí lúndumá Ésawu. Ngirí a ndísi méngi máa gí zía ni ógu útú kí okó domá, kí kará e kí owú ga ba mbá. ¹² Tí lá úku kóo ledre kídí, 'Mááyí óto yíi zí bilámá ledre e ndísi méngi royé zíyí, bulúnduyí e niyí étrí káa zí sayi bi kó'dú mikavu bi ngára utúasání óloónzó a wá ní.' "

¹³ Zí Yakóbo 'dú'duné cìkì íri. Gí simi éyí ga bi zía ní, zía ìnyiné gélé ngíti géyí í'bí a zí lúnduné Ésawu. ¹⁴ 'Di'bi kóo kará ina e míya gbre (200), ya'dá ye cì kéré a (20), kará kábìrìkì e míya gbre (200), ya'dá ye cì kéré a (20), ¹⁵ kará gémele e cì kéré a doa sokó (30) kí owú 'bi eyé e, kará ìtí e cì gbre (40), ya'dá ye sokó (10), nda kí kará dongí e cì kéré a (20) kí ya'dá ye sokó (10). ¹⁶ Zí Yakóbo ìnyiné ifi bangá ga gére née kací sí doyé. Zía 'dí'bi 'yì kasa ené e do óto yée kací bangá ga bi ifi yée née kíé'do kíé'do mbá. Zía úku ledre zíye kídí, "Ndérésé mu 'dá'dá íri, ídísé ndéré kí dongarése."

¹⁷ Zía úku ledre zí wo bi ni 'dá'dá zí lafúne ní kídí, "Simi bi ndíkísé go kí lúndumá Ésawu zía

ndúndu'yú yaá, 'Áyí 'yì 'bì ambi, sara áyí ndéré 'da, sara ambí nì m̀ngí bangá ga b̀ kó'dù ba ne ní?' ¹⁸ Ídí úkulúgu ledre zía kídí, 'Bangá ga ba 'b̀ 'yì kasa eyì Yakóbo. Kasa yée zíyì ngéré ené. Nì g̀ 'dá'ba gírí rayíi.' "

¹⁹ Zí Yakóbo kpá úku ledre zí ngíti géyì 'yì kasa ené ga gére née mìkékeríja mbá kídí, "Ídísé úku mbá kémbì ledre k̀é'do sìmì b̀ ndíkísé go kí Èsawu e ní. ²⁰ Ledre nda l̀g̀ sée kí úku a b̀ yaá, "Yì kasa eyì Yakóbo nì g̀ 'dá'ba gírí rayíi ní wá.'" Kací sómù ledre 'b̀ Yakóbo, i'b̀ kóo t̀'̀dù éyì ga gére née zí Èsawu g̀ ro zí b̀ émené roa zía ótoómo bisinyí ledre b̀ kóo née mengì wo k̀e ní. ²¹ Née ní zí Yakóbo kásaókpó éyì ga gére ené 'dá'dá, tí lá zía 'dù'duné c̀k̀ do táya ore.

Yakóbo oróní royé kí Lomo

²² Kí ndulù a née ní, zí Yakóbo 'dí'b̀ me'bené e gbrengrá kí owùkará 'yì 'b̀ moko ené e gbre nda kí wotíne sokó doa k̀é'do (11) do kásaókpó yée sága ngburu b̀ kí ìrìné Zabùkù ní. ²³ G̀ do kací b̀ kásaókpó yée go sága ní, zía kpá kásaókpó éyì ené e mbá sága íri. ²⁴ Née ní zí Yakóbo ídíákáne ore ngúcuné 'dogu ené b̀ sága wá. Zí ngíti o'do óguné útúne kí okó do Yakóbo, zíye oró royé kéne b̀ ndre. ²⁵ Sìmì b̀ o'do née owo ya née utúasá ónzó ngóró a b̀ wá ní, zía ìnyìné ócò komo 'bungono Yakóbo kpoó, zí komo 'bungono a éfíne. ²⁶ Nda née ní, zí o'do née úku ledre kídí, "Ídí s̀l̀yì g̀ romá mu zíma ndéréma, b̀ ará go."

Tí lá zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Máí'dí amá sílíma gí royí wá, 'búó togú údru súrú go mímbe'demá.”

²⁷ Zí o'do née ndú'yú wo kídí, “Ìrìyí náambi?”

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Ìrìmá Yakóbo.”

²⁸ Gí ore zí o'do née úku ledre kídí, “Ìrìyí ndaá lolu Yakóbo wá, ìrìyí nda go Isiréle† gí zía rómo komo 'yí e do sogo kángá ba go mbá zíyí go kpá rómo cù komo Lomo.”

²⁹ Zí Yakóbo úku ledre zía kídí, “Mongú 'yí ífí aka kpá ìrìyí zíma.”

Zía úkulúgu ledre zí Yakóbo kídí, “Éyí bi ndú'yú ìrìmá gí roa ní 'dí?” Zí o'do née nda ìnyiné údru súrú mímbe'de Yakóbo.

³⁰ Nda née ní, zí Yakóbo ndólo ìrì bi née Penuwéle.‡ “Máúku ledre née kenée gí zía bi málúru Lomo go cù kí komomá máúyu wá ní.”

³¹ Zí bi nda go aráonzó roné. Zí Yakóbo ìnyiné gí simi Penuwéle ndéréókpóne nda go miécíné gí zí 'bungononé bi efi ní. ³² Née sí ledre bi karaba Isiréle e anuní cídrí bi simi longu bangá gí zía wá ní, gí zía o'do née ocó kóo Yakóbo do cídrí a bi komo 'bungono a ní.

33

Yakóbo ndikíní kí lúnduné Ésawu

¹ Yakóbo ni lúru bi káa ní zía ónzó komoné gbó ro Ésawu kí ogú kí tú'dú 'yí e do kacíne míya eso

† **32:28** 32:28 Isiréle: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, “Lomo mengí okó bú.” ‡ **32:30** 32:30 Penuwéle: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, “simi komo Lomo.”

(400). Née ní zí Yakóbo ìnyìné ífi owú e, yée ga bi 'bi Léya kí Rayéle nda kí 'bi owúkará 'yì 'bi moko ga bi gbre ní. ² Zía óto kará 'yì 'bi moko ga gére née kí owú 'bi eyé e 'dá'dá, Léya kí 'bi ené e gi do kacíye, Rayéle kí Yoséfa niyí 'bi eyé nda dùú gi 'dá'ba. ³ Zí Yakóbo útúne zíye 'dá'dá, zía útúne do ngúrú sìnđíne bi ótú doné kó'dú Ésawu bi kí'dí ìnyì doa gbre simi bi ogú go gbóo cigí lúnduné ní.

⁴ Tí lá zí Ésawu ngásáne fáka Yakóbo do óto sılíne do goa tónóne íni ini roa. Zíye útúye mbá íni ini.

⁵ Zí Ésawu óyó komoné káa gbó ro kará e kí owú e. Zía ndú'yú Yakóbo kídí, "'Yì ga bi ógùsé kéye ba 'bi eyé náambi?"

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía yaá, "Mongú 'yì, née owú ga bi Lomo owo ledre kíma zía í'bí yée zí 'yì 'bi moko eyí ní."

⁶ Nda née ní, zí kará 'yì moko ga ba kí owú 'bi eyé e née óguyé ótú doyé bi í'bí mandá zí Ésawu. ⁷ Gi do kacíye, zí Léya kí owú 'bi ené e óguyé ótú doyé bi kó'dú Ésawu do kpá í'bí mandá zía. Odúyé nda dùú zí Yoséfa e kí Rayéle óguyé, zíye méngì a kpá kenée.

⁸ Zí Ésawu ndú'yú Yakóbo kídí, "Lúndu 'bi enée, ndikízé kí 'yì e do misi'di kíra m̀ndéreye kí t̀d̀d̀ bangá e, ledre máa 'be káa be 'di?"

Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, "Mákása bangá ga gére née máa zíyì gi ro zí m̀mbé'deyì ìdríne romá mongú 'yì."

⁹ Tí lá zí Èsawu úkulúgu ledre zía kídí, “Lúndu 'bi enée, máútúásá 'dí'bi tú'dù bangá ga gére née wá, gí zía tú'dù bangá e niyí kpá bo zíma. 'Bi eyí ga gére née idíní zíyì.”

¹⁰ Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yì, ndaá kenée wá. Togú 'búma ni doyì, idí 'dí'bi tákpásìlì bì máí'bí zíyì née. Káa zí bì málúró yì karaba ba ní, nda káa zí málúró cù Lomo ní. Gí zía bì óto 'búma go zíyì 'dí'bi máa simi sùmu kí mimbé'deyì kǐé'do ní. ¹¹ Bì go kenée ní, mándéndì romá go zíyì idí 'dí'bi tákpásìlì bì máí'bí yée zíyì née, gí zía Lomo saká máa go kíngaya kí éyì ga gére née.” Nda gí zía bì Yakóbo lánýá nda ro Èsawu go kíngaya ní, zí Èsawu ngúnngu a zía 'dí'bi yée.

¹² Gí ore zí Èsawu úku ledre kídí, “Nderézé mu 'be. Mááyí 'dìyìóto sée.”

¹³ Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yì, cóngó ro minzéré owú ga ba ndaá. Ili kpá zíma lúró kací minzéré bangá ga bì niyí aka ùlù umbá ní. Togú nderézé kíye kakara kenée yá, lá kadra kǐé'do bangá ga gére née niyí úyuónzó royé mbá. ¹⁴ Bì kenée ní, mongú 'yì ndéré 'bi eyì mu zíma 'dá'dá íri, mááyí lódúyì gí yáa ndoo kací ndéré bì bangá ga ba kí owú e niyí ndéré a ní, gí zíma ógumá 'be 'bi ngére simi Seyíra.”

¹⁵ Nda née ní zí Èsawu úku ledre zí Yakóbo kídí, “Togú kenée, mááyí ótoómo ngíti géyì 'yì amá ga ba zise ógusé kéye.”

Zí Yakóbo ndúndu'yú kídí, “Nda née kenée gí ro 'di? Ngére máíli tí lá zíyì ìdri mimbé'deyì romá éyì bì ni méngì zée ní ndaá.”

¹⁶ Née ní kpá 'duo kadra née, zí Ésawu ìnyìné ndá'balúgu roné simi Seyíra. ¹⁷ Tí lá zí Yakóbo ìnyiyé gí ore ndéréóguyé do ngíti bi ndìşiní ndólo a Sùkótù kí'dí bi lagá kùtù zíne kí bangá ené e ní. Née sị ledre bi ndoloní ìrì bi née gí zía Sùkóta ní.

¹⁸ Gí do kací bi Yakóbo ìnyìní gí simi Padána Aráma ní, zíye ndéréóguyé bilámáne simi mongú gara bi kí ìrìné Sekéme simi kángá 'bi Kanána, zía óto táya ené mì'dí simi súwú cigí mongú gara ore. ¹⁹ Zí Yakóbo ìnyìné úgú bi bi oto táya ené doa née gí zí wotí Amóra 'yì 'bi Sekéme kí mīrīrīrī kēsī míya kíé'do. ²⁰ Née ní zí Yakóbo ó'bó mбайi gí simi tutú ore do ìfī ìrì a Lomo bi ndìşì lúró bi kací Isiréle e ní.

34

Wotí Amóra ngaka Dína nyí Yakóbo

¹ Kadra kíé'do zí Dína nyí Yakóbo bi ndikiní kí Léya ní ìnyìné ndéréne lúró ngíti géyì kará e gí dongará 'yì ga bi 'bi Sekéme ní. ² Simi bi komo wotí Amóra ngére bi ore 'yì 'bi Iyíta bi kí ìrìné kpá Sekéme utú ro Dína ní, zía ìnyìné ngáka Dína ndìşì kíe káa do kára kí cóngóro. ³ Nda née ní, zí 'bú Dína nyí Yakóbo nda ídine doa kíngaya, zía ndìşiné lóndo komo owúkára née gí ro zí 'búne ídine doa. ⁴ Zí Sekéme úku ledre zí 'buné Amóra kídí, “Babá ófú owúkára née zíma.”

⁵ Simi bi Yakóbo uwú ledre yaá ngakaní nyíne Dína go ndìşì kíe kí cóngóro ní, zía ndécíne tí

zaá gí simi kadra bi wotí ga nda'baoguní gí simi súwú go 'be kí lúró kací bangá eyé e ní.

⁶ Nda née ní, zí Amóra 'bù Sekéme ndéréne ndú'yú Yakóbo gí ro ledre nyí a zí wotíne. ⁷ Simi bi wotí Yakóbo e uwúní ledre bi mengí roné zíye kenée ní, geré zíye ndá'balúgu royé gí simi súwú 'be. Zí ledre née í'bí komokenyí kí simikesí zíye kíngaya, gí zía éyí bi Sekéme mengí née oto kese go ro 'yí 'bi Isiréle e. Née bicayi ledre bi utúasá zía méngí roné wá ní.

⁸ Tí lá zí Amóra úku ledre zíye kídí, “Mimbé'de Wotíma Sekéme ili nyíse née go kíngaya. Ótoómosé wo mu zía, zía 'dí'bi wo káa do me'bené. ⁹ Ni miútúasáne zíze yéme ledre ófú ro dongaráze kése. Azé 'dí'bi nyíse e, zíse kpá 'dí'bi nyíze e. ¹⁰ Ásé ndíşì dongaráze simi Sekéme ona do bilámá bi. Azé kpá í'bí bi ga bi ona ní mbá zíse, zíse ndíşì gámáse kí bangá esé e simi a káa zí bi ílisé ní. Ásé kpá ówo bilámá ledre gí simi káńgá ba ona.”

¹¹ Zí Sekéme úku ledre zí 'bù Dína e kí lúnduga kídí, “Ótoómosé ledre zíma, zíze ófú rozé kéne. Mááyí í'bí éyí ga bi ílisé yée ní mbá zíse. ¹² Úkusé lá ledre éyí bi ílisé ní, zíse ólo késí kára esé káa zí bi ílisé ní, mááyí í'bí a zíse togú ótoómosé nyíse née go zíma ófú a ní.”

¹³ Gí zía bi sinyiní lémìyé Dína go ní, zí wotí Yakóbo e sómúndíki mani lóndo Sekéme kí 'buné Amóra kíe simi bi niyí ódro kéye ní kídí, ¹⁴ “Utúasázé méngí ledre káa zí née wá. I'bíze ezé lémìze zí o'do bi ngára utú ngbuřu

wá ní wá. Née mongú komokenyí zíze. ¹⁵ Azé ngúnṅu ledre née 'búó togú 'yì esé ga bi ya'dá e ní utúní go mbá nḡburu zíye ídíye go káa zíze ní. ¹⁶ Azé nda fú í'bí nyíze e zíse ófúyé e zíze kpá ófú nyíse e. Togú ledre née menḡ roné go kenée azé fú óḡu ndíṣi kése káa do 'yì e kíé'do. ¹⁷ Tí lá togú ngúnṅusé esé ledre útú nḡburu wá, azé 'dí'bi lémizé zíze ókpóze kíe."

¹⁸ Zí ledre bi ukuní née útúásáne komo Amóra e kí woṭine Sekéme. ¹⁹ Sekéme ni owúphirangá bi kí ledrené owóowó rómo do 'yì ga 'be 'bi eyé ore mbá ní. Lu'bú wá, zía ìnyiné geré ndéré menḡ ledre bi ukuní née ḡi zía 'bú nyí Yakóbo ofu kóo doa go. ²⁰ Née ní, zí Amóra kí woṭine Sekéme ndéréye ku mbotu mongú gara ódroyé zí 'yì eyé ga bi simi gara ore ní. ²¹ "'Yì ga gére niyí bilámá 'yì e. Ni bilámáne zíye ndíṣiyé simi káṅgá ezé ona ndíṣi gámá kí bangá eyé e káa zí bi iliní ní ḡi zía káṅgá ezé ni mongúne kíngaya, ni 'dí'bi zée kéye mbá. Azé ófú nyíye zíye kpá ófú nyíze e. ²² Tí lá ledre kíé'do. 'Yì ga gére née niyí ngúnṅu a zíze ídíze kéye káa do 'yì kíé'do 'búó togú zée ya'dá e utúze go mbá nḡburu zíze ídíze káa zí ye ní. ²³ Lúrúsé aka, tú'dú bangá e kí tú'dú ngíti géyì éyì ga bi zíye née niyí nda ídí go káa zí 'bi ezé e ní. Bi kenée ní, nḡṅṅuzé mu zíye kenée ḡi ro zíye ndíṣiyé dongaráze ona."

²⁴ Zí ya'dá ga bi nderení ku mbotu mongú gara ní ìnyiyé mbá ngúnṅu ledre 'bi Amóra e kí woṭine Sekéme, zí ya'dá e ìnyiyé mbá útúye nḡburu.

25 Gi do kací sǐlǐ ota, simi bi unǔnú ni aka ndìsì 'dó'do yée ní, zǐ wotǐ Yakóbo e gbre, Simiyóna e kí Lévi bi niyí gi simi mbágá kí Dína e ní ìnyiyé 'dí'bi mongú maku eyé ndéré útú okó do 'yì ga gére née simi bi ledre ligì yée go ní. Zíye úfu zaá ya'dá ga bi simi mongú gara née ore mbá. 26 Zíye óguyé kpurú gi do Amóra kí wotǐne Sekéme do úfu yée 'dá'ba. Zíye 'dí'bi lémiyé Dína gi 'be 'bi Sekéme yóó zíye ókpóye kǐe. 27 Zǐ ngíti géyì wotǐ Yakóbo e ndéréye do bi bi ufuní 'yì e doa née do ngáka éyì kací 'yì ga bi simi mongú gara ore kí'dí bi sinyiní lémiyé ní mbá. 28 Zíye 'dí'bi bangá ga bi kábìrìkì e, ìtì e, dongì e nda kí ngíti géyì éyì ga bi iliní yée simi mongú gara gi ore ní mbá ókpó kǐe simi súwú. 29 Gi do kací bi ngaka onzóní éyì ga bi kí ledreyé owóowó ní go ní, zíye ìnyiyé 'dí'bi kará e kí owù e kacíye mbá ókpó kǐye.

30 Zǐ Yakóbo úku ledre zǐ Simiyóna e kí Lévi kídí, "'Dí'biógusé báfí go dongaráze kí 'yì 'bi Kanána e kí 'yì 'bi Peréze e mǐngì kǎngá ga ba. 'Yì ga gére née niyí go ógu idí mbá okó romá. Lúrúsé aka eyezé kpá wá, togú kotruní royé ógu útú okó kǐma ní, niyí úfu máa kí éyì ga bi 'be 'bi amá ní mbá 'dá'ba."

31 Tǐ lá zíye úkulúgu ledre zǐa kídí, "Ni miútúásáne zǐa mǐngì lará lémizé káa zǐ kára bi ndìsì gámá kací ya'dá faa ní?"

35

Yakóbo omúlugu roné simi Bétele

1 Gi do kací ledre née ní, zǐ Lomo úku ledre zǐ Yakóbo kídí, "Ómú mu ndéré ndìsìyì simi Bétele,

zíyì ó'bó mbayi íri zí Lomo bi kóo 'dodo roné zíyì simi bi kóo áyí ndìsì ngásá gí zí lúnduyì Ésawu ní.”

² Née ní, zí Yakóbo úku ledre zí 'yì 'bì 'be 'bì ené e kí 'yì ga bì kóo niyí kéye ní kídí, “Ūçuyósé lomo 'bì 'yì lóngó ga bì do sîlîse née mbá 'dá'ba, zise méngì ondú bì ndìsì óto 'yì zía útúásáne kací komo Lomo ní, zise nda 'dí'bì bilámá bongó esé e esì yée rosé. ³ Gí ore zise ógusé zize ndéréze simi Bétele, kídí bì mááyí ó'bó mbayi zí Lomo ní. Lomo bì ndìsì úwú ini amá simi bì mááyí kí mongú sómú ledre, zía ndìsíné lúru bì ne kacíma kací kadra mbá ní.”

⁴ Née ní, zíye í'bí lomo ga gére kí ngo'di ga bì ro mbílíye ní mbá zí Yakóbo. Zí Yakóbo ícióto lomo kí éyì mbílí ga gére née simi kángá cìkì sí kágá simi Sekéme ore. ⁵ Simi bì Yakóbo e kí 'yì ené e ìnyíní go ndéré ní, zí Lomo esì ngìrì simi 'yì ga bì simi gara ore ní mbá, káa bì niyí ndéré lódú Yakóbo e kí 'yì ené e ke.

⁶ Zí Yakóbo e kí 'yì ga bì kóo do kacíne ní ndéréóguyé simi bì bì kí ìrìné Lúzu bì ndìsíní kpá ndólo a Bétele, simi kángá bì Kanána ní.

⁷ Simi Bétele íri, zía ó'bó mbayi zí Lomo do ìfí ìrì a, Lomo 'bì Bétele gí zía Lomo 'dodo kóo roné zía ore simi bì ni ngásáoyó roné gí zí lúnduné ní.

⁸ Née ní, zí Débura bì ngboróogu Rebéka ní úyuné. Do óto bì zía sí ngíti mongú kágá kí ìrìné óka simi Bétele ore. Zíye ìfí ìrì bì née Alóni Bakútù.*

* **35:8** 35:8 Alóni Bakútù: Ini ledre gí simi Alóni Bakútù ni kídí kágá bì do ndìsì ini ini sí a ní.

⁹ Gí do kací bì Yakóbo nda'baogu gí simi Padána Aráma ní, zí Lomo 'dódo roné zía do í'bí ándá úndru zía. ¹⁰ Zí Lomo úku ledre zía kídí, “Ìrìyí nì yí ené tí Yakóbo, tí lá utúásání lolu ndólo yíì Yakóbo wá, niyí nda ndólo yíì go Isiréle.” Née ní zía ìnyìné ìfí ìrì doa Isiréle.

¹¹ Gí ore zí Lomo úku ledre zía kídí, “Mááyí Lomo bì roko'bu a ofu go ní, máí'bí roko'bu go zíyí ndíki tú'dú owú e, zí bulúnduyí e étriyé tú'dú. Rìkí sí do 'yìma'dí e, kí bi eyé e niyí ólúógu gí simiyí, zí ngíti géyí ídíye káa do m̀ngburoko ngére e. ¹² Káṅgá bì kóo máí'bí zí Abarayáma e kí Isáka ní, máí'bí kpá go zíyí, mááyí kpá í'bí káṅgá née zí bulúnduyí e gí do kacíyí.” ¹³ Simi bì Lomo uku ledre née kenée ní, zía ìnyìné ndéréókpóne gí do bi bì gáa ndìṣì ódro doa zí Yakóbo ní.

¹⁴ Gí ore, zí Yakóbo ícióto mongú tutú cì 'dága do bi bì Lomo odro zía doa née. Zía ìnyìné 'dí'bi le'yí kí sù'bu léfe a do tutú née káa do 'dáná éyí óto úndru Lomo kíe. ¹⁵ Zí Yakóbo ìfí ìrì bi bì Lomo odro zía doa née Bétele.

Ledre gí ro umbu Rayéle

¹⁶ Née ní, zí Yakóbo e ómúye gí simi Bétele gí ore, simi bì niyí aka do m̀sì'di gbála gí simi Efaráta ní, zí s̀ndí kadra útúásáne gí ro zí Rayéle áráne. Zí owú nda tónóne ówoné simi a bisinyíne kíngaya. ¹⁷ Gí zía bì miárá Rayéle 'do'do kóo wo go kíngaya ní, zí kára bì ndìṣì sáká wo gí ro zía áráne ní úku ledre zía kídí, “Ndá éré ngìrì wá, áyí árá ngíti owú 'bí eyí owúo'do.” ¹⁸ Simi bì Rayéle nì nda go gbóo gí ro úyu ní, zía

ìnyìné ìfí ìrì wotìne née Benóni.† Zí Yakóbo ìfí 'bì ené Benzemúna.‡

19 Née ní zí Rayéle úyuné do íciótó wo do misi'di kí ndéréye simi Efaráta bì ndoloní kpá Beteléme ní. 20 Zí Yakóbo 'dí'bì mongú tutú íciótó a do bì zí Rayéle. Tutú máa née gì simi sɔ̀ndí kadra bì karaba ba miéké ledre nì roa kídí bì zí Rayéle. 21 Gì do kací née, zí Isiréle ómúnè ndéré lágá kútú ndísiné simi a sogo bì bì kí ìrìné Mìgìdéle Edára.

22 Simi bì Isiréle nì m̀ndísiné simi ìrìgbére née ore ní, zí Rùbene ìnyìné ndéréne ndísiné kí me'be 'buné káa do kára bì kí ìrìné Bíla ní. Zí 'bù a Isiréle úwú ledre née.

Wotí Yakóbo e niyí kóo mbá sokó doa gbre.

23 Wotíga máa yée ga bì gì simi Léya ní niyí, Rùbene bì nì ne owúndíká 'bì Yakóbo, Simiyóna, Lévi, Zúda, Isakára nda kí Zebulúna.

24 Wotíga máa yée ga bì gì simi Rayéle ní niyí 'bì eyé, Yoséfa e kí Benzemúna.

25 Yée máa yée ga bì gì simi owúkára bì 'yì 'bì moko 'bì Rayéle bì kí ìrìné Bíla ní niyí 'bì eyé,

Dána e kí Nafatáli.

26 Yée ga bì 'bì eyé gì simi owúkára bì 'yì 'bì moko 'bì Léya bì kí ìrìné Zílifa ní niyí 'bì eyé, Gáda e kí Aséra.

† 35:18 35:18 Benóni: Inì ledre gì simi Benóni owú ba oto máa go zíma 'dó'dóma kíngaya. ‡ 35:18 35:18 Benzemúna: Inì ledre gì simi Benzemúna owú bì kí roko'buné bì ogú sáká máa ní.

Ga gére née ịrị wotị Yakóbo ga bi ndikiní yée zía simi Padána Aráma ní.

²⁷ Zí Yakóbo ndéréne lúru 'buné Isáka simi Mamaré gbóo kí Kiríta Arába bi ndịsiní ndólo a Éborono ní, kí'dí bi kóo Abarayáma e kí Isáka ndịsiní ndịsị ní. ²⁸ Isáka mengi kóo mbá simibi miya k'í'do doa cị eso (180). ²⁹ Uyu nda kóo simi bi ni nda goó ngokoné kingaya ní. Zí wotiga ga bi Ésawu e kí Yakóbo ní óto wo.

36

Ledre gi ro Ésawu kí bulúnduné e

¹ Ba ledre gi ro bulúndu Ésawu ga bi ndịsiní ndólo yée Edómo e ní. ² Ésawu ofú kóo kára gi simi nyị 'yị 'bi Kanána e. Ịrị me'bea bi nyị 'yị ga bi Éte e ní ni Áda ni nyị Éloni. Me'bea máa wo bi 'bi ené nyị 'yị 'bi Ịvíta ní ịrị a 'bi ené Olibáma nyị Ána bulúndu Zibóna, ³ me'bea máa wo bi Basimáta ní, ni nyị Isiméle lémi Nebayóta. ⁴ Me'be Ésawu e ota mbá 'yị ndíki owú e. Me'bea bi Áda ní ndiki 'bi ené Elifáza, zí Basimáta ndíki 'bi ené Ruwéle, ⁵ zí Olibáma nda ndíki 'bi ené Zéwusa e kí Zaláma nda kí Kóra. Ga gére née ịrị wotị Ésawu ga bi ndikiní yée zía simi Kanána ní. ⁶ Gi ore, zí Ésawu 'dí'bi me'bené e, wotíne e, nyíne e, kí 'yị ga bi gi do kacíne ní, bangá ené e kí ngíti géyí éyí 'bi 'be 'bi ené e bi ndiki yée simi Kanána ní mbá do ómúne ndéré ndịsiné gbála gi do bi bi Yakóbo ni doa ní. ⁷ Omụ kóo gi zía bi bi ndịsiní ndịsị doa kí Yakóbo e ní, eye lolu kóo gi royé gbengará wá. Bangá eyé e etrini nda

kóo go kíngaya. ⁸ Née ní zí Ésawu bi ndiṣiní kpá ndólo wo Edómo ní ómúne ndéré ndiṣiné simi káṅgá bi do bi ekíekí bi simi Seyíra ní.

⁹ Ba ledre gi ro Ésawu bulúndu 'yi ga bi ndiṣiní ndólo yée Edómo e bi simi káṅgá bi do bi ekíekí simi Seyíra ní. ¹⁰ Ga ba ní iri wotí Ésawu e. Ésawu e ndikiní Elifáza kí me'bené bi Áda ní, zí me'bea bi Basimáta ní ndíki 'bi ené Ruwéle. ¹¹ Wotí Elifáza ga bi ndíki yée ní niyí Temána e, Ómara e, Zéfo e, Gatáma e, nda kí Kenáza. ¹² Zí Ésawu e kpá ndíki ngíti owú kí iriné Elifáza bi ni 'bu Amaléka kí 'beriné bi Timáni ní. Ga gére née iri bulúndu Ésawu e bi gi simi me'bea bi Áda ní. ¹³ Wotí Ésawu bi ndikiní wo kí Basimáta kí iriné Ruwéle ní, ndiki 'bi ené Náta e, Zéra e, Sáma e nda kí Miza. Ga gére née iri bulúndu Ésawu ga bi gi simi me'bea bi Basimáta ní. ¹⁴ Wotí Ésawu máa yée ga bi Olibáma nyí Ána bulúndu Zibóna ndiki yée ní, niyí 'bi eyé Zéwusa e, Zaláma e nda kí Kóra.

¹⁵ Ga gére née kóo sí do ga bi gi dongará bulúndu Ésawu e ní. Elifáza bi owúndíká 'bi Ésawu ní, ni ne 'yi bi ndikiogu mingburoko sí do ga bi kí iriyé Temána e, Ómara e, Zéfo e, Kenáza e, ¹⁶ Kóra e, Gatáma e kí Amaléka e ní. Née kóo mbá sí do bi Elifáza ndiki yée simi Edómo ní. Niyí bulúndu Ésawu bi tetéye ni Áda ní. ¹⁷ Bulúndu Ésawu ga bi gi simi wotí a bi Ruwéle ní, niyí 'bi eyé sí do ga bi kí iriyé Náta e, Zéra e, Sáma e kí Miza e ní. Sí do máa ga gére née Ruwéle ndikiogu yée ne simi Edómo. Niyí

bulúndu Ésawu bi tetéye ni Basimáta ní. ¹⁸ Wotí Ésawu bi ndiki wo kí me'bené bi Olibáma ní, ndikiogù 'bi ené sí do ga bi kí ìrìyé Zéwusa e, Zaláma e kí Kóra e ní. Ga gére née sí do ga bi gí simi me'be Ésawu bi Olibáma nyí Ána ní.

¹⁹ Ga gére née ìrì bulúndu Ésawu bi ndìşiní ndólo yé Edómo ní. Niyí kóo mbá m̀ngburoko sí do gí simi kúfú yéé née.

²⁰ Ga ba ìrì wotí Seyíra* 'yì 'bi Órì bi niyí ye m̀zefì 'yì ga bi kóo ndìşiní ndìşì simi Edómo ore 'desì ní. Ìrìyé ni, Lotána, Şubúla, Zibóna, Ána, ²¹ Disóna, Ezére e nda kí Disána. Wotí Seyíra ga gére née niyí kóo ye sí do 'yì 'bi Órì e. ²² Wotí Seyíra bi kí ìrìné Lotána ndiki 'bi ené kóo Órì e kí Omámu. Timáni ni 'bi ené lémi Lotána. ²³ Wotí maa wo bi kí ìrìné Şubúla ní, ndikiogù 'bi ené kóo Alavána, Manáta, Ebála, Séfo e nda kí Onáma. ²⁴ Ngítì wotí Seyíra bi kí ìrìné Zibóna ní, ndiki 'bi ené Ayá e kí Ána. Ána utúogù kóo do ngbuřu bi iní a ìrì m̀irì simi bi ndìşì ndéré kí dongí ga bi 'bi 'buné simi súwú ánu éyì ní. ²⁵ Wotí Seyíra maa wo bi kí ìrìné Ána ní, ndiki kóo Disóna e kí Olibáma. ²⁶ Wotí Seyíra maa wo bi kí ìrìné Disóna ní, ndiki kóo Emadána, Esebána, Isarána nda kí Keráni. ²⁷ Zí wotí bi Ezére ní, ndiki 'bi ené Bilána, Zavána e kí Akána. ²⁸ Wotí Seyíra maa wo bi kí ìrìné Disána ní, ndiki Úza e kí Arána. ²⁹ Ga gére née sí

* **36:20** 36:20 Seyíra: Ìřiní kóo ìrì mongú 'yì Seyíra do káńgá bi do bi ekìekì ní. Nda gí 'dá'ba zì bulúndu Ésawu e nda ìřì ìrì bi maa née Edómo.

do 'yì ga bì 'bì Órì e ní, Lotána, Şubúla, Zibóna nda kí Ána, ³⁰ Disóna, Ezére e kí Disána. Wotí Seyíra ga gére née niyí kóo ye ngére kací sî doyé ga gére née simi káṅgá 'bì Seyíra ore.

Mingburoko ngére ga bì 'bì Edómo

³¹ Ba ìrì mingburoko ngére ga bì kóo 'dì'biní bì do ndìşiyé do kúfú 'yì ga bì 'bì Edómo ní mbá 'dá'dá gî zì mingburoko ngére ga bì 'bì Isiréle ní.

³² Mizefì mongú ngére 'bì Edómo bì 'yì e otoní wo ní, ni Béla wotí Biyóra bì mongú gara ené ni gara bì kí ìrìné Dinába ní. ³³ Simi bì Béla uyu ní, zì Zobába wotí Zéra 'yì 'bì Buzóra 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. ³⁴ Simi bì Zobába uyu ní, zì Usáma bì gî simi káṅgá 'bì 'yì 'bì Temána ní 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. ³⁵ Simi bì Usáma uyu ní, zì Adáda wotí Bedáda 'yì 'bì Avíti 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. Adáda menginí kóo okó kí Mìdiyáni e simi káṅgá 'bì Muwába zía rómo komoyé cù. ³⁶ Simi bì Adáda uyu ní, zì Samála 'yì 'bì Masaréka 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. ³⁷ Simi bì Samála uyu ní, zì Sáwùla 'yì 'bì Rebóta gbóo kí ngburu bì Efaráta ní 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. ³⁸ Simi bì Sáwùla uyu ní, zì Balanána wotí Akóbo 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. ³⁹ Simi bì Balanána wotí Akóbo uyu ní, zì Adára 'yì 'bì gara bì Péwu ní 'dí'bi bì kací a káa do mongú ngére. Ìrì me'bea kóo Metabéle nyí Matírída bì kí ìrì nyíne Mezába ní.

⁴⁰ Ba ìrì kúfú 'yì ga bì Ésawu ndiki ogu yée ní. Ìrìyé ni Timína e, Aláva e, Yetéte e,

41 Olibáma, Éla, Pinóna, 42 Kenáza, Temána, Mibizára, 43 Magadiyéle e kí Yiráma. Ga gére nées mbá ịrị sí do 'yị ga bi kóo niyí m̀ngburoko sí do simi Edómo ní. Ifiní ịrị ga gére nées kací kánḡá bi ndịsiní ndịsi simiyé ní.

Ésawu ndiki ogụ sí do 'yị 'bi Edómo e mbá ne.

37

Yoséfa 'du'duru

1 Yakóbo nderé ndịsi kóo simi kánḡá bi Kanána kí'dí bi kóo 'bua ndịsiní ní.

2 Ba ledre gi ro Yakóbo.

Simi bi Yoséfa ni kóo go owúphirangá simibi ené ni go sokó doa ịnyị doa gbre ní, zıye kóo ndịsiyé kí m̀ngburoko lúnduné e ndịsi 'bá'ba bangá 'bi 'buyé. Lúnduga ga gére nées kóo wotı me'be 'buyé ga bi Bíla e kí Zılifa ní. Zı Yoséfa óḡuné lıkpı bisinyı ledre ga bi ndịsiní m̀ngı royé ırı ní mbá zı 'buyé.

3 Yakóbo otoofu kóo yı ené 'bú Yoséfa go rómo do ngıti géyı wotıne e mbá, gi zıa ndikinı kóo Yoséfa zıa simi bi ni kóo go ngokoné ní. Zıa 'dí'bi bongó bi kí bilámá tıfıne ní í'bí a zı Yoséfa ndısi ési a. 4 Simi bi lúnduga owonı kídı 'buyé oto 'bú Yoséfa go rómo doyé mbá ní, zı 'bú Yoséfa nzúlune doyé, zıye óto bisinyı mimbé'deyé roa, odronı lolu bilámá ódro zıa wá.

5 Simi ngıti ndulu zı Yoséfa 'dú'duru, simi bi lıkpı 'duru nées zı lúnduné e ní, zı 'búa nzúlú tátá roné doyé nda 'dá'dá. 6 Zıa úku ledre zıye kídı, "Úwúsé aka 'duru bi má'dúru ba. 7 Má'dú'duru, azé ndısi ódó kére yáká. 'Diya káa ní zı kuru'bu

kére bi máódó ní ìnyìògùn é tóroné cì 'dága, zì kuru'bu kére esé e yóko royé gbaá dongá kuru'bu kére amá zíye ótù doyé zía bi.”

⁸ Zì lúnduga úku ledre zía kídí, “Simì sómù ledre eyì ní ìlì ídì káa do mongù ngére zì roko'buyì ídìne dozé?” Zì 'bù Yoséfa nzúlúne doyé kíngaya gí zì 'duru bi 'duru kí ledre bi uku wo ní.

⁹ Gí ore zì Yoséfa kpá 'dúru ngíti 'duru, zía úku ledre zì lúnduné e kídí, “Má'dúru kpá ngíti 'duru go. 'Duru máa wo ba ni 'bi ené, zì kadra e kí éfé nda kele e sokó doa kíé'do ndísiyé útúoguyé bi zíma.”

¹⁰ Simì bi lìkpì 'duru nées zì 'buné kpá zì lúnduné e ní, zì 'bua úku ledre zía o'buóbù kídí, “'Duru máa bi 'dúru nées lará 'duru 'dì? Sómù 'bi eyì yá mbágáyì kíma kí lúnduyì e azé ógù ótù dozé bi do kángá kó'dúyì?” ¹¹ Zì lúndu Yoséfa e óto ledre nées simiyé roa, tí lá 'bua bandá kóo ledre nées simì sómù ledre ené.

Lúndu Yoséfa e uguoyóní wo zì 'yì 'bi Ízibiti

¹² Kadra kíé'do zì lúndu Yoséfa e 'dí'bi bangá 'bi 'buyé ndéré kíye do bi éyì miánu gbóo kí Sekéme, ¹³ zì Isiréle úku ledre zì Yoséfa kídí, “Káa zì bi owo bú, lúnduyì e nderení go kí bangá e do bi éyì miánu gbóo kí Sekéme ní, ógù mu, máílì kása yìì zíye íri.”

Zì Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Bílámáne.”

¹⁴ Nées ní zì 'bua úku ledre zía kídí, “Ndéré mu lúru lúnduyì e kí bangá ga gére nées togù niyì mbá bílámáye yá zíyì ndá'baóguyì kí ledreyé

zíma.” Zíá kásaókpó wo gí do bi bi ndìşìní doa simì 'bululu Éborono ní ndéré lúru lúnduné e.

Simì bi Yoséfa ogú simì Sekéme ní, ¹⁵ zí ngíti o'do ndíki wo kí gámá ló'bó roné simì káṅgá nées ore, zía ndú'yú Yoséfa kídí, “Ndìşì gámásó'do 'dì?”

¹⁶ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Mándìşì gámásó'do lúndumá e. Útúásá go 'dódo bi bi bangá eyé e ndìşìní ánu éyí doa ní zíma?”

¹⁷ Zí o'do nées úkulúgu ledre zía kídí, “Omúní yí eyé gí ona go. Máúwú ledre gí tarayé kídí, 'Nderézé mu simì Dotána.' ”

Nées ní zí Yoséfa ndéréne lódú kací lúnduné e, zía ndéré ndíki yée gbóo kí Dotána. ¹⁸ Zí lúnduga lúrúndíki wo gí gbála, 'dá'dá gí zía kí óguné zíye, zíye ndómo tarayé gí ro zíye úfuóyó wo.

¹⁹ Zíye úku ledre dengbíye kídí, “'Yí 'duru ba ni gí 'dáa go ógu. ²⁰ Ogú girí mu, zíze úfu wo zíze ónzóoto umbu a simì ngúru kuṛú gu 'dawú ga ba. Zíze úku a kídí bangá sinyí 'dì'bi wo go, ánuónzó wo go. Zíze aka ówo éyí bi ni ólúógu gí simì 'duru ené máa nées ní ní.”

²¹ Simì bi Rúbene uwú ledre nées kenées ní, zía sómú só'do m̀sì'dì bi nées ni yómo Yoséfa doa gí zíye ní. Zía úku ledre zíye kídí, “Ndazé úfu wo wá. ²² Ndazé 'dí'biógu sáma a kpá wá. 'Dì'bizé lá wo zíze úcu wo simì kuṛú gu 'dawú ga ba simì súwú ona, tí lá ndazé méngí bisinyí ledre kíe wá.” Rúbene uku kóo ledre nées kenées gí ro yómo wo gí zíye gí ro zíne 'dí'bi wo ndá'ba kíe zí 'buné.

²³ Née ní, simi bi Yoséfa ogu ndiki lúnduné e ní, zíye útú 'dí'bi wo í'díogù bilámá bongó ené bi kí bilámá tífíne ní gí roa 'dá'ba, ²⁴ zíye 'dí'bi wo ndéré kíe úcù wo simi kuřú gu 'dawú. Simi sįndį kadra née iní ndaá kóo simi gu 'dawú née wá.

²⁵ Simi bi nda'baluguní royé go ndįsiyé bi ánu éyí ní, zíye lúrúndiki 'yí ga bi kí sį doyé Isiméle e ní kí óguyé gí simi Gįlįdį. Imbįnį kóo kágá ga bi kí bilámá ndonyoyé kí ngíti géyí bilámá éyí mįndonyo e do gémele eyé ndéré kíe úgúóyó yée simi Ízibiti.

²⁶ Zí Zúda úku ledre zí lúnduné e kídí, “Togú ufuzé lúnduzé zíze ótoécį ledre umbu a ní, éyí bi azé ówo a gí simi a ní 'di? ²⁷ Togú lá máa yá, idízé úgúóyó wo zí 'yí 'bi Isiméle e gí zí wo bi azé méngį bisinyí ledre kíe ní. Ówosé bú, ni lúnduzé, mbigí sanáze kpá sámazé.” Zí lúnduga ngúnngu a.

²⁸ Née ní simi bi 'yí 'bi Isiméle ga bi gí simi Mįdiyáni oguní ní, zí lúndu Yoséfa e lálaógù wo gí simi gu 'dawú do úgúóyó wo kí komo kėsį cį kėřį a zí 'yí 'bi Isiméle ga gėre née, zíye 'dí'bi wo ókpó kíe simi Ízibiti.

²⁹ Simi bi Rúbene nda'balugu roné do gu 'dawú íri ní, ni lúrú bi káa ní Yoséfa ndaá lolu wá, zía lófo bongó gí roné gí zí simikesį. ³⁰ Zía ndá'balúgu roné úku ledre zí lúnduné e kídí, “Owú ba ndaá 'bi ené lolu íri wá. Mááyí méngį goó 'di?”

³¹ Gí do kací née ní, zíye óngóonzó ina do 'dí'bi bilámá bongó bi kí tífíne kací Yoséfa née

ní ló'dó a simi sáma ína née. ³² Zíye 'dí'bi bongó née ndá'ba kíe zí 'buyé. Zíye úku ledre kídí, “Owozé bongó ba bi. Lúru yéme aka za kpó kpó kpó née ndaá bongó 'bi wotíyí wá?”

³³ Zía ówo bongó née tí kóró zía úku ledre kídí, “Ba tí bongó 'bi wotíma. Bangá sinyí ufu wo go do ánuónzó a. Ma'díi lófo bayi Yoséfa go kúrí kúrí.”

³⁴ Gí ore zí Yakóbo lófo bongó bí roné ní za mbá 'dá'ba, do 'dí'bi nzenze bongó ési a roné íni wotíne kíe kí tú'dú sílì e. ³⁵ Zí wotíga kí nyíga óguyé mbá zía gí ro ídri mímbe'dea, tí lá zía ásiné ili ené do ídri mímbe'dené wá. Zía úkulúgu ledre zíye kídí, “Mááyí íni wotíma née gí simi bí mááyí úyu zíma ólúma simi kángá ní.” Née ní zí Yakóbo ndísiné íni wotíne née tí kenée.

³⁶ Simi ledre née ní, zí 'yì 'bí Mìdìyáni ga gére née úgúoyó Yoséfa simi Ízibiti ore zí Potifá manda 'dá'dá 'bí 'yì 'bí moko e 'be 'bí mongú ngére.

38

Zúda e kí Tamára

¹ Simi sındí kadra máa bí kóo née ní, zí Zúda ómúne ótoómo lúnduné e ndéré ndísiné simi gara bí Adulúma ní cigí 'be 'bí o'do bí kí ìrìné Íra ní. ² Simi bí nì ìrì ní, zí Zúda ówo owúkára nyí ngíti o'do kí ìrìné Súwa gí simi nyí Kanána e. Zía ófú wo zíye ndísiyé kéne, ³ zí owúkára née ídine kí siminé do ndíkíogú owúo'do do ífí ìrìja Éra. ⁴ Zí kára née kpá ídine kí siminé zía ndíki owúo'do do ífí ìrìja Onána. ⁵ Zía kpá ndíki ngíti

owúo'do do ífí ìrìá Sèlá. Arání kóo wo simi bi Yúda e niyí simi gara bi Kezìbi ní.

⁶ Simi bi Éra owúndíká 'bi Zúda ngboró ógú go káa do ya'dá 'yì ní, zì Zúda ófú kára zía kí ìrìné Tamára. ⁷ Tí lá Éra, owúndíká 'bi Zúda ni yì ené bisinyí 'yì do komo Lomo. Née ní zì Ngére Lomo úfu wo. ⁸ Gì ore zì Zúda úku ledre zì Onána, “Dí'bi lùmúyì née zíyì ndìsìyì kíe káa do kára zíse ndíki owú e kéne simi lafa 'bi lúnduyì.”

⁹ Tí lá Onána owo bú kídí owú ga bi yée niyí ndíki yée kéne ní ndaní eyé owú 'bi ené wá. Simi bi ni go ndìsì kí kára umbu bi kací lúnduné née ní, zía ndìsì ndé'yì ené bi káa bi née ni óto owú simi a zía ndíki a simi lafa 'bi lúnduné. ¹⁰ Ledre bi kóo ndìsì méngì a née ni kóo mongú bisinyí ledre do komo Ngére Lomo. Zì Lomo kpá úfuóyó wo.

¹¹ Gì ore zì Zúda úku ledre zì Tamára kára 'bi owú 'bi ené kídí, “Ndá'ba aka mu ndìsì káa do kára umbu 'be 'bi 'bùyì gì togú Sèlá ngboró ogú go káa do ya'dá 'yì.” Somú 'bi ené ya, “Sèlá ni go kpá ógú úyu cé káa zì 'bi lúnduné e ní.” Née ní zì Tamára ndá'balúgu roné 'be 'buné.

¹² Gì do kací tú'dú simibi e zì me'be Zúda nyí Súwa úyuné. Simi bi Zúda ini me'bené, lerì ụkú nda gì roa go ní, zíye ìnyiyé ndéréye simi Timána kí ezegámá Íra 'yì 'bi Adulúma zì ya'dá ga bi kóo ndìsìní ólo kálá kábìrìkì ené e ní.

¹³ Simi bi ukuní ledre zì Tamára kídí, “Tetéyì ya'dá 'yì ìnyì go gì ro ndéré simi Timána ólo kálá kábìrìkì ené e ní,” ¹⁴ zía í'díóyó bongó bi ndìsì èsì a 'bi kára umbu ní gì roné 'dá'ba. Zía

'dí'bi bilámá mbílí bongó ló'bụ a roné, doné e kí simi komoné mbá gị ro zíne ídíne kpí. Zía ndéré ndịsíné tara misi'di bi ndịsị olú simi Enayíma do misi'di bi ndịsị ndéré simi Timána ní. Owoyeme bú bilámáne kídí, abú bi Séla ngboró ogụ go káa do ya'dá 'yị ní, iliní eyé í'bí née zía káa do me'bea wá.

¹⁵ Simi bi Zúda lurúndiki wo ní, zía sómụ a kídí née kára bi ndịsị gámá kací ya'dá e faa ní, gị zía lo'bụ'dụtụ simi komoné go. ¹⁶ Owo ené bi kídí née kára 'bi owú 'bi ené ní wá. Zía ndéréne zía dogboṛụ misi'di íri do úku ledre zía kídí, “Ógụ mu zize ndịsịzé kéyị káa kára kí o'do.”

Zí Tamára ndú'yú wo kídí, “Áyí í'bí zíma 'di gị ro zize ndịsị kéyị?”

¹⁷ Zí Zúda úkulúgu ledre zía kídí, “Mááyí kása owú ina gị dongará ina amá e zíyị.”

Zí Tamára ndú'yú wo kídí, “Útúásá go ótoómo éyí zíma ona bi zía 'dódo a kídí ma'díi áyí kása ina ní?”

¹⁸ Zía úkulúgu ledre zí Tamára kídí, “Éyí bi íli zíma í'bí a zíyị ní 'di?”

Zí Tamára úkulúgu ledre zía kídí, “Ngo'di bi ro sílíyị kí nyari bi goyí née kpá kí ngbángbá bi do sílíyị née.” Zía ìnyìné í'bí éyí ga gére née zía, zíye ndịsìyé kéne. Zía geré óto owú simi a. ¹⁹ Zí Tamára ndá'bané 'be, zía í'díogụ bilámá mbílí bongó bi lo'bụ roné ní do ésilúgu bongó 'bi kará umbu e roné.

²⁰ Simi sịndí kadra máa née ní, zí Zúda kása owú ina do sílí ezegámáne bi 'yị 'bi Adulúma zía ndéré kíc zí kára née gị ro zía 'dí'bilúgu éyí ené

ga bi zía íri ní, tí lá ogundiki ené wo do biné nées wá. ²¹ Zía ndú'yú 'yì ga bi ndìṣiní ndìṣi ore ní kídí, “Kára bi tara mīsi'di bi ndìṣi ólú simi Enayíma ona bi ndìṣi gámá kací ya'dá e faa* ba ni 'da?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Kára ndaá 'bi ené ona bi ndìṣi gámá kací ya'dá e faa ní wá.”

²² Née ní zía ndá'balúgu roné úku a zí Zúda kídí, “Máowo amá wo wá. 'Yì ga bi ndìṣiní ndìṣi ore ní ukuní yaá, ‘Kára ndaá 'bi ené kú ore bi ndìṣi gámá kací ya'dá e faa ní wá.’ ”

²³ Zí Zúda úku ledre kídí, “Éyì ga gére née idí mu zía, káa bi azé idí káa zí éyì kugú 'bi 'yì e. També mākása tí owú ina go zía, tí lá bi ngará ndíki wo wá ní.”

²⁴ Gí do kací éfé ota zí ngíti 'yì úku ledre zí Zúda kídí, “Tamára kára 'bi owú 'bi eyì luyú ledre go ndìṣi gámáne kací ya'dá e faa, gí zí keyì née ní ni go kí owú siminé.”

Simi bi Yúda uwú ledre née ní, zía úku ledre kídí, “Idíní 'dí'bi Tamára do ónzó a ku pho'du zía áráónzó roné 'dá'ba.”

²⁵ Simi bi 'di'biní wo go ndéré kíe ní, zía kákasa zí teténe ya'dá 'yì. Zía úku ledre kídí, “Owú bi simimá ba m̀ngì éyì ga ba oto ne. Lúru aka ngo'di, nyari kí ngbángbá ga ba, ówo m̀ngì a bú?”

²⁶ Zúda áyí lúru bi káa ní, gbó ro éyì ené e, zía úku ledre kídí, “Ledre ené ni ma'díí, málúyú

* **38:21** 38:21 Kára bi ndìṣi gámá kací ya'dá e faa ní: Kací ondú 'bi 'yì 'bi Kanána e, ni miútúásáne zí kára umbu zía ndìṣiné kí tú'dú ya'dá e gí ro zía ndíki owú e simi lafa 'bi ya'dá 'bi ené bi uyu ní.

ledre máa gí zía máí'bí amá Tamára zí wotíma Séla wá.” Gí do kací ledre née ní ndìşiní lolu kéne káa do kára kí o'do wá.

²⁷ Simi bì sındı kadra utúasá go gí ro zía áráne ní, zía aráoğuş owú toņgo e mbá ya'dá e. ²⁸ Simi bì ni ará ní, zí ngúruyé éşioğuş şılíne sága zí kára bì ndışi ará do şılı a née 'dí'bi bikesi ká'dá bongó ódó a ro şılıa. Zí kára née úku ledre kídí, “Wo ba aráutune.” ²⁹ Tí lá simi bì lalalugu şılíne ní, zí lúndua geré olúoğuş ené. Zí kára née úku ledre kídí, “Née ní go misi'di bi 'déwe phútru zıyí aráyı doa ní.” Nda née ní do ifi iria Peréze.† ³⁰ Zí lúndua bì odóni bikesi ká'dá bongó ro şılıa áráne do ifi iria Zéra.‡

39

Yoséfa asi gí zí me'be Potifá

¹ Simi sındı kadra máa bì kóo née nderéokpóni kí Yoséfa go simi Ízibiti. Zí Potifá ngúru mongú 'yi bì do 'yi óndó bi ga bì 'be 'bi mongú ngére ní, úgú wo gí zí 'yi 'bi Isiméle ga gére née do ndá'bané kie 'be.

² Ngére Lomo ni kóo kí Yoséfa zía óto wo zí moko ené ídine bilámáne kینگaya simi mindışı a bì 'be 'bi mongú 'yi ené bi 'yi 'bi Ízibiti ní. ³ Simi bì mongú 'yi ené bi 'yi 'bi Ízibiti owo yaá Ngére Lomo ni kí Yoséfa, i'bí roko'bu zía ne zí moko ené ndışı ndéréne mbá bilámáne ní, ⁴ zí ledre 'bi Yoséfa émené komo Potifá kینگaya zía géle

† **38:29** 38:29 Peréze: İri ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, “déwe phútru.” ‡ **38:30** 38:30 Zéra: Ini ledre gí simi iri bi Zéra ba kídí bikesine.

Yoséfa káa do bilámá 'yì 'bì moko ené. Zí Potifá óto Yoséfa káa do 'yì lúró bi kací 'be 'bì ené, zía kpá ótoómo éyí sílíne e mbá zí Yoséfa ndìsì lúró bi kací a ne. ⁵ Gí simì sɛndí kadra bi oto Yoséfa káa do 'yì lúró bi kací 'be 'bì ené, kpá kí éyí sílíne e mbá ní, zí Ngére Lomo í'bí úndru simì éyí ga bì 'yì 'bì Ízibiti ní gí zí Yoséfa. Lomo i'bí kóo úndru simì éyí ga bì 'bì Potifá ní mbá. Éyí máa yée ga bì 'be kí yée ga bì yáká ní. ⁶ Née ní zía ótoómo Yoséfa ndìsíné lúró bi kací éyí ené e mbá ne. Potifá somù ené lolù ledre éyí ga gére née wá, nda lá dujú ledre éyí bì gí ro zíne ánu a ní.

Yoséfa ni kóo bilámá owùphirangá kí lámá roné, ⁷ gí zí kéyì née ní, zí me'be mongù 'yì ené óto 'bù Yoséfa doné zía úku ledre zí Yoséfa kídí, “Máílí zíze kótrù bi 'dú'du kéyì.”

⁸ Zí Yoséfa ási ené. Zía úku ledre zí kára née kídí, “Lúró aka mongù 'yì amá somù ené ledre éyí ga bì 'be ba mbá wá, zía ótoómo éyí ga gére née mbá zíma ndìsì lúró bi kacíye. ⁹ 'Yì ndaá 'be ona bi romo gí domá ní wá. Mongù 'yì amá asi kí kémbì éyí kǐé'do káa gí zíma wá, lá dujú yì gí zí bì áyí me'bea ní. Mááyí méngì bisinyí ledre née zíma lúyúma ro Lomo kenée lará káa be 'dì?” ¹⁰ Abú bì ndìsì úku ledre née zí Yoséfa kací kadra mbá ní, zía ásiné, kotruní bi 'dú'du kéne wá, ndìsì gbawá cígí a.

¹¹ Kadra kǐé'do, Yoséfa ndéré go 'dìcì méngì moko ené káa zí bì lengbe ní. 'Yì 'bì moko ga bì 'be ore ní ndaní mbá wá. ¹² Zí me'be Potifá ólúne kací a íri zía útúne tì ro bongó 'bì Yoséfa

lála do úku ledre zía kídí, “Ógụ mu ndịsi kíma.” Tí lá zí Yoséfa ótoómo bongó néesè cìkì do sílíà do gbúgbuógụné sága.

¹³ Símì bì lúró kídí Yoséfa otoómo bongó ené go cìkì do sílíne gbugbuogu go sága ní, ¹⁴ zía ndólo 'yì moko ené ga bì ore ní. Zía úku ledre zíye kídí, “Lúrúsé aka, 'yì 'bì Ébere bì 'dì'bioguní wo zíze 'be ona ba, ogụ gí ro zía ndịsiné úku zée. Olú lodú gáa kacíma 'dìcì áyíne gí ro ngáka máa, bì zíma mbúmbúdí ba. ¹⁵ Símì bì uwú domá kí mbúmbúdí gí ro zí 'yì e ógụyé sáká máa ní, zía ótoómo bongó ené cigíma do gbúgbuógụné sága.”

¹⁶ Zí me'be Potifá bándá bongó 'bì Yoséfa cigíne ore gí zí mongú 'yì 'bì Yoséfa ndá'baógụné 'be. ¹⁷ Gí ore zí kára néesè 'dì'bi ledre néesè lịkpí a zí o'do 'bì ené. “'Yì 'bì Ébere bì 'dì'bioguní wo zíze 'be ona ba olú lodú gáa kacíma 'dìcì ona gí ro ngáka máa. ¹⁸ Tí lá símì bì mámbúmbúdí gí ro zí 'yì e ngásáógụyé sáká máa ní, zía ótoómo bongó ené cigíma do gbúgbuógụné sága.”

¹⁹ Símì bì mongú 'yì ené uwú ledre bì me'bea lịkpí zía, ya “Néesè ledre bì 'yì 'bì moko eyì mengì kíma ní,” zí ledre néesè útúne simia 'duo káa zí pho'du ní. ²⁰ Zí mongú 'yì 'bì Yoséfa 'dì'bi wo ónzó a símì sígìnì kí'dí bì ndịsiní bándá 'yì ga bì 'dì'biní yée mì'dì'bi 'be 'bì mongú ngéne ní.

Tí lá símì bì kóo Yoséfa nì símì sígìnì ní, ²¹ Ngéne Lomo nì kóo bo kíe. Zía ówo ledre kí Yoséfa zí ledre ené óto 'yì ga bì ndịsiní lúró bì kací sígìnì ore ní mbá ídíye kí rokinyi kíe.

²² Néesè ní zí 'yì lúró bì kací sígìnì óto Yoséfa káa

do manda 'dá'dá zí 'yì ga bi niyí mi'dí'biyé simi s̀g̀inì ore ní, zía kpá nd̀s̀inè lúrú bi kací éyí ga bi ore ní mbá. ²³ 'Yì lúrú bi kací s̀g̀inì otoní eyé sómù ledre kíngaya g̀i ro éyí ga bi Yoséfa nd̀s̀i lúrú bi kacíye ní wá, g̀i zía Ngére Lomo ni kóo bo ḱe zí moko ené nd̀s̀i ndérene 'dá'dá.

40

Yoséfa ukuogu ini ledre g̀i simi 'duru

¹ G̀i do kací ledre ga gére ní, zí 'yì í'bí le'yì e kí ezené 'yì ó'bó ambata zí mongù ngére 'bi Ízibiti, méng̀i ledre bi emengù ní do komo mongù 'yì eyé mongù ngére 'bi Ízibiti. ² Zí mimbé'de ngére née ésíne ro 'yì 'bi moko ené ga bi gbre née bisinyíne kíngaya, ³ zía 'dí'bi yéé ónzó yéé simi s̀g̀inì 'be 'bi mongù 'yì lúrú bi do 'yì óndó bi ga bi 'be 'bi mongù ngére ore kí'dí bi onzóní Yoséfa simi s̀g̀inì ní. ⁴ Zí mongù 'yì bi nd̀s̀i lúrú bi do 'yì óndó bi e ní í'bí yéé zí Yoséfa nd̀s̀i lúrú bi kacíye.

G̀i do kací bi nd̀s̀inì ore go kí t̀d̀d̀ s̀l̀ e ní, ⁵ simi ng̀iti nd̀l̀ zí ya'dá ga bi otoní yéé simi s̀g̀inì ba, 'yì í'bí le'yì kí 'yì ó'bó ambata zí mongù ngére 'bi Ízibiti 'dú'duru. 'Duru máa ga gére née niyí mbá kí ini ledre e simiyé kpí kpí kpí.

⁶ Simi bi Yoséfa ogù zíye kí phiyí a née ní, zía ndíki yéé kí nd̀s̀i sómù ledre kí mongù lerí. ⁷ Zía ndú'yú minbguroko 'yì moko 'bi mongù ngére ga bi niyí kéye simi s̀g̀inì née ní kídí, "Ledre máa káa be 'di bi nd̀s̀isè karaba mbá kí lerí ní?"

⁸ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Zée gbrenará 'duruzé 'duru e, tí lá 'yì bí zía úkuógu ini ledre gí simiyé zíze ní ndaá.”

Zí Yoséfa úkulúgu ledre zíye kídí, “Lomo ni útúásá úkuógu ini ledre gí simi 'duru née ne. Lìkpísé aka 'duru esé ma'dáa zíma.”

⁹ Née ní zí mongú 'yì máa wo bí 'bí ené 'yì í'bí le'yì zí mongú ngéré ní lìkpì 'duru ené zí Yoséfa kídí, “Má'dúru mongú kókó kóró kí tóro kó'dúma, ¹⁰ kóró máa née ní ní kí m̀ngarasáne e ota. Simi bí mbílía tonó ú'bu ní, zía sùrúne do ánáógu bikesì miánáne. ¹¹ Mááyí kenée kí kó'do le'yì kóró 'bí mongú ngére do s̀lìma. Zíma 'dí'bí bikesì miáná née lùrù a simi kó'do 'bí mongú ngére zíma 'dí'bí a í'bí a zía.”

¹² Zí Yoséfa úku ledre zía kídí, “Ini ledre gí simi 'duru née ni káa, m̀ngarasá kóró ga bí ota née niyì s̀lì e ota. ¹³ Simi s̀lì ota mongú ngére ni 'dí'biógu ỳì gí simi sígìni zía ótolúgu ỳì do bí moko eyì káa zí bí kóo 'dá'dá ní. Nda née ní zíyì ndìsìyì í'bí le'yì kóró ené zía cé káa zí bí kóo ndìsì méngì a zía bilámáne ní. ¹⁴ Karanée simi bí ledre e emení go zíyì ní, ídí sómùndíki ledremá zíyì ówo ledre kíma zíyì kpá úkuógu ledremá zí mongú ngére zía 'dí'biógu máa gí simi sígìni. ¹⁵ 'Yì e 'dí'bioguní máa ona ye gí simi káṅgá ezé 'bí Èbere e kí cóngóro. Ona máméngì kpá gbawá ledre bí do útúásá ónzó máa simi sígìni gí zía ní.”

¹⁶ Simi bí mongú 'yì máa wo bí 'bí ené 'yì ó'bó ambata zí mongú ngére lurú ini ledre bí Yoséfa ukuogu ba ni miútúásáne ní, zía úku ledre

zí Yoséfa kídí, “Má'dúru kpá 'duru, zíma ìmbí gbété e ota kí ambata simiyé domá. ¹⁷ Gbété bi do lafúne ní, toso bilámá ambata ga bi ndìşiní ó'bó yée zí mongú ngére ní ni simi a, tí lá zí solú e ndìşiyé lágá yée gi simi gbété gi domá gi ore.”

¹⁸ Zí Yoséfa úku ledre zía kídí, “Ini ledre gi simi 'duru née ni káa, gbété ga bi ota née ní, née sílí e ota. ¹⁹ Simi sílí ota mongú ngére ni 'dí'biógu yíi gi simi sígini zía íngiónzó yíi komo kágá. Zí solú e óguyé ndìşì lágá umbuyí.”

²⁰ Sílí ota gi do kací ledre née, née kóo sílí bi arání mongú ngére née simi a ní. Zía méngi ayímbi zí mĩngburoko 'yí 'bi moko ené e. Zía 'dí'biógu 'yí í'bí kó'do le'yí zíne kí 'yí ó'bó ambata zíne gi simi sígini. Zía óto yée kó'dú mĩngburoko 'yí moko ené e. ²¹ Zía 'dí'bilúgu 'yí í'bí kó'do le'yí zíne do bi moko, gi ro zía ndìşiné í'bí le'yí zíne. ²² Tí lá zía íngiónzó 'yí ó'bó ambata cé káa zí bi Yoséfa uku zíye simi bi ukuogu ini ledre gi simi 'dúru zíye ní.

²³ Abú kenée ndotó, 'yí í'bí le'yí zí mongú ngére somúndiki ené ledre Yoséfa wá. Ledre bi kóo Yoséfa uku zía ní somúliḡi yí ené go.

41

Mongú ngére 'bi Ízibiti 'du'duru e

¹ Gi do kací simibi e gbre, zí mongú ngére 'bi Ízibiti 'dú'duru. Ni kenée mitóroné kací kó'dú mongú nḡbuḡu bi Náyili ní, ² ni lúru bi káa ní, zí mĩngburoko mióto íti e inyi doa gbre (7) kí bilámá sanáye říříří olúóguyé gi simi iní ndìşì

ánu éyí dongará lómí e kenée. ³ Gi do kací yée née ní, zí ngítí géyí mílárá rógbó ítí e ìnyí do a gbre (7) kpá ólúóguyé gi simi iní dongará yée ga bi gáa ba do gbúróngó kenée. ⁴ 'Diya káa ní, zí mílárá rógbó ítí ga gére née nánáónzó bilámá mióto ítí ga bi kí sanáye rírírí née do ánuónzó yée mbá. Gi ore zí mongú ngére 'bi Ízibiti úrúne gi simi 'bí.

⁵ Zí 'bí kpá 'dí'bi ándá wo zía kpá 'dúru ándá ngítí 'duru. Simi 'duru máa née ní, zí m̀ngburoko do kére e ìnyí doa gbre (7) mbá m̀d̀d̀ kí bilámá kúfúye útúóguyé do kókó kére kíé'do. ⁶ Gi do kací née ní, zí ngítí géyí mílárá do kére e ìnyí doa gbre (7) mbá kírikála kpá útúóguyé do kókó kére kíé'do. ⁷ Zí do kére bi kírikála ìnyí doa gbre (7) ba ̀l̀l̀ m̀d̀d̀ ga bi kí bilámá kúfúye née mbá. Gi ore zí mongú ngére 'bi Ízibiti úrúne gi simi 'bí zía ówo a kídí yí ené 'duru.

⁸ Kí phiyí a née ní, zía ndíşiné sómú ledre née kíngaya. Née ní zía kákasa kací 'yí mála e kí 'yí 'bi komokenzì ga bi simi Ízibiti ore ní mbá. Zí mongú ngére 'bi Ízibiti líkpí 'duru bi 'duru wo ní zíye, tí lá 'yí bi ni úkuógu ini ledre gi simi 'duru née zía ní ndaá.

⁹ Zí 'yí í'bí le'yí úku ledre zí mongú ngére kídí, “Lúru aka simi ligi amá. Másómúndíki lúyú ledre amá go. ¹⁰ Simi bi koo mimbé'deyi esi rozé kí 'yí ó'bó ambata zíyí 'dí'bi zée ónzó zée simi sígìní 'be 'bi mongú 'yí 'bi 'yí óndó bi eyí ní, ¹¹ simi kémbí ndulù, zize ìnyizé gbrengrá 'dú'duru, ini ledre gi simi 'duru ga gére née mbá

kpì kpì kpì. ¹² Tí lá owù 'yì 'bì Èbere ni kóo bo kíze íri. Nì 'yì 'bì moko 'be 'bì mongù 'yì bì ndìsì lúru bì do 'yì óndó bì bì 'be 'bì mongù ngére ní. Zíze líkpì 'duru ezé e zía, zía úkuógu ini ledre gi simiyé zíze. ¹³ Zí ledre ga bì uku yée zíze ní méngì roné tí kenée. Zíyì 'dí'bilúgu máa do bi moko amá káa zí bì kóo 'desì ní, zíyì íngiónzó ngítì o'do née."

¹⁴ Née ní zí mongù ngére née kákasa kací Yoséfa do geré 'dí'biógu wo gi simi sígìni girí 'diya. Simi bì Yoséfa olo doné zía esì bilámá bongó roné ní, zíye 'dí'bi wo ndéré kíe kó'dù mongù ngére.

¹⁵ Zí mongù ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, "Má'dú'duru 'yì bì zía úkuógu ini ledre gi simi a ní ndaá. Tí lá ukuní ledre gi royì ya útúásá go úkuógu ini ledre gi simi 'duru née zíma."

¹⁶ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí mongù ngére kídí, "Máútúásá amá úkuógu ini ledre gi simia wá, tí lá Lomo ni úkulúgu ledre kací a ne zíyì bì ni útúásá do mimbé'deyì ní."

¹⁷ Zí mongù ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, "Má'dú'duru mááyí mítóromá do gbúróngó Náyili, ¹⁸ zí mǎngburoko mióto ítì e ìnyì doa gbre (7) kí bilámá sanáye rìrìrì olúóguyé gi simi iní ndìsì ánu lómí. ¹⁹ Gi do kací yée ga gére ní, zí ngiti géyì mìlárá rógbó ítì e ìnyì doa gbre (7) kpá olúóguyé gi simi iní cóngó kírókóye mbá sága. Málúrúndíki aka mìlárá ítì e simi Ízibiti ona kenée wá. ²⁰ Zí mìlárá rógbó ítì ga bì kí cóngó kírókóye mbá sága ba ánuónzó mizefì bilámá mióto ítì ga bì gáa kí sanáye rìrìrì née

mbá 'dá'ba. ²¹ Tí bi gí do kací bi anuní mióto ítí ga gére ní, 'yí utúasá úku a bi yaá mengíní ledre go kenée ní wá. Niyí yí eyé fú lá rógbóye káa zí bi 'dá'dá ní. Gí ore zíma úrúma gí simi 'bí.

²² “Zíma kpá 'dú'duru zí m̀ngburoko do kére ìnyí doa gbre mbá m̀du kí bilámá kúfúye útúogúyé do kókó kére kíé'do. ²³ Gí do kací nées ní, zí ngítí géyí do kére ga bi ìnyí doa gbre (7) nées ídíye mbá kíríkála kúfúye ndaá kpá wá, útúogúyé do kókó kére kíé'do. ²⁴ Zí do kére bi kíríkála ìnyí doa gbre nées úlú m̀du ga bi kí bilámá kúfúye nées mbá. Zíma l̀kpí 'duru ba zí 'yí mála e, tí lá 'yí bi zía úkuogú ìni ledre bi gí simi 'duru nées zíma ní ndaá.”

²⁵ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí mongú ngére kídí, “Duru ga bi gbre nées ní yí eyé lá kém̀bí 'duru kíé'do. Lomo 'dodo zíyí nées ledre bi nées ni ógú méngí a ní. ²⁶ Bilámá m̀ngburoko mióto ítí ga bi ìnyí doa gbre (7) nées ní, nées simibi ìnyí doa gbre, m̀du ga bi ìnyí doa gbre (7) nées kpá simibi ìnyí doa gbre (7). Nées yí ené lá ledre kíé'do kpá kém̀bí 'duru. ²⁷ Milára rógbó ítí ga bi olúoguní gí 'dá'ba ìnyí doa gbre nées kí kíríkála ga bi ìnyí doa gbre (7) nées ní, nées 'bi eyé mongú 'bú bi ni útú kí simibi ìnyí doa gbre (7) ní.

²⁸ “Ngére, ledre nées ni méngí roné tí cé kenée. Lomo 'dodo ledre bi nées ni ógú méngí a ní go zíyí. ²⁹ Simibi ni ídí ìnyí doa gbre (7) zí éyí miánu ndísi ídíne zí 'yí e simi káṅgá 'bi Ízibiti ona mbá káa zí ku'dú ní, ³⁰ tí lá gí do kací simibi máa yée nées ní, mongú 'bú ni ógú útú kí simibi ìnyí doa gbre (7). 'Yí e niyí sómú l̀gí ledre éyí miánu bi

kóo ni káa zí ku'dú simi Ízibiti ní mbá, zí 'bú ndìsì léwe bi simi káṅgá 'bi Ízibiti duṣu ne. ³¹ 'Yì e utúásání sómùndíkì ledre éyì miánu bi kóo nées wá, gí zía 'bú bi ni óḡu útú gí do kací a nées ní ni ídí bisinyíne kíngaya. ³² Sì ledre bi 'duru nées oḡu do mongú ngére do mìsì'diné gbre ní, Lomo oto yeme sómù ledre go gí roa bilámáne, Lomo ni óḡu méngí a lu'bú lolu wá.

³³ “Bi ba ní ili go zí mongú ngére gélé 'yì 'bi komokenzì bi lurú bi bú simi ledre olúolú do óto wo zía lúru bi do káṅgá 'bi Ízibiti mbá. ³⁴ Mongú ngére idí gélé ngíti géyì m̀ngburoko 'yì e zíye 'dí'bi ḱé'do gí simi ìnyì (5)* gí simi éyì miánu bi ni káa zí ku'dú simi Ízibiti ona kací simibi bi ìnyì doa gbre (7) nées mbá. ³⁵ Ídí í'bí loru idíní kótru éyì miánu ga gére nées mbá óto yée 'be 'bi mongú ngére 'bi Ízibiti zía idíne simi gara e káa do éyì miánu. ³⁶ Éyì miánu ga gére nées idíní bándá óto yée káa do tónḡó gí ro 'yì ga bi simi káṅgá ba, zíye ndìsìyé ánu a gí zí mongú 'bú bi ni óḡu útú simi Ízibiti kí simibi ìnyì doa gbre (7) ní, káa bi 'yì e niyì úyuónzó royé gí zí 'bú ke.”

³⁷ Zí miyéme ledre nées útúásáne komo mongú ngére kí m̀ngburoko 'yì 'bi moko ené e. ³⁸ Nées ní zí mongú ngére ndú'yú 'yì 'bi moko ené e, “Azé útúásá ówo 'yì káa zí o'do ba, bi kí 'Dówù Lomo siminé ní gí 'da?”

* **41:34** 41:34 Éyì ga bi ni ólúóḡu gí yáká ní, m̀ngí yáká ni ifi simia ìnyì kací simibi bi ìnyì doa gbre nées mbá. Kémbì a gí simi éyì miánu bi ifi simiyé nées do í'bí a 'be 'bi mongú ngére.

39 Gi ore zí mongú ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, “Káa zí bi Lomo oto yí go zíyí ówoyéme ledre mbá bilámáne ní, ngíti 'yí bi zize géle a bi ni 'yí komokenzi, lurú bi bú simi ledre olúolú káa zíyí ní ndaá. 40 Bi kenée ní, mááyí go ógụ oto yí káa do 'yí lúrú bi kací éyí ga bi 'be 'bi amá ona ní mbá. 'Yí ga bi simi Ízibiti ona ní niyí úwú lorụ mbá gi zíyí. Lá gi zía bi mááyí mongú ngére ní 'bi amá roko'bu ni rómo gi 'bi eyí.”

Otoní Yoséfa lúrú bi kací 'yí 'bi Ízibiti

41 Née ní zí mongú ngére úku ledre kídí, “Máoto yí go káa do 'yí lúrú bi do káṅgá 'bi Ízibiti mbá.” 42 Zí ngére née 'dí'bi ngo'di† ené bi ndịsi oto kací sílíne káe simi wáraga gi ro sílíne ní ési a ro sílí Yoséfa. Zía ési bilámá mīrīrīrī bongó roa. Do kpá í'bí nyari bi yemení gi simi dábu ní zí Yoséfa ónzó a goné. 43 Zía í'bí arabíya bi usáni ndịsi lála ní zí Yoséfa bi ni geré do kací mīngí káṅgá 'bi Ízibiti ní ndịsi gámáne káe. Asikiri niyí 'bi eyé ndịsi gbúrógbó kídí, “Ídísé otoómo misi'di fúó.” Née ní zía oto Yoséfa káa do 'yí lúrú bi kací káṅgá 'bi Ízibiti mbá.

44 Zí mongú ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, “Máoto yí máa kí roko'bumá 'bi mongú ngére 'bi káṅgá Ízibiti ba. Ledre bi úku go ní, 'yí bi ni óyóló'bo a ní ndaá simi Ízibiti ona mbá wá.” 45 Zí mongú ngére ócọ ịrị do Yoséfa kídí Zefanáta Panéya. Zía í'bí Aseníta nyí 'yí 'dáná éyí bi

† 41:42 41:42 Ngo'di: Ngo'di bi mongú ngére i'bí zí Yoséfa ní ini ledre gi simi káa. Mongú ngére i'bí roko'bu moko zí Yoséfa méngi moko do bi kacíne.

Potifára gì simi Óno ní zí Yoséfa káa do me'bea. Zí Yoséfa gámáne simi káṅgá 'bi Ízibiti mbá.

⁴⁶ Simìbi 'bi Yoséfa ni kóo cì kẹ́rì a do sokó (30) simi bi olú simi moko 'bi mongú ngére 'bi Ízibiti ní. Gì ro zía méngì moko ené, zía olúoguné gì 'be 'bi mongú ngére ndéré kí gámáne simi káṅgá 'bi Ízibiti za mbá. ⁴⁷ Simi simìbi ìnyì doa gbre (7) nées ní, zí éyì miánu olúoguné kíngaya. ⁴⁸ Zí Yoséfa kótrù éyì miánu ga bi olúogunì simi simìbi bi ìnyì doa gbre (7) nées simi gara ga bi 'bi Ízibiti ní mbá do óto yée simi gbagba ga bi simi gara ga gére nées. Éyì miánu ga bi olúogunì gì simi yáká ga bi gbaá dongá gara ga gére mìkékerì mbá zía óto yée simi a ore. ⁴⁹ Zí kére ga bi Yoséfa yoko yée ní ídíye rùrù rùrù káa zí sayi ga bi iní kotrù yée kó'dù mìkavu ní. Éyì miánu ofù nda kóo go zía ótoómo kí ékéóto a bi gì zía bi ndáraba ndaá lolu wá.

⁵⁰ 'Dá'dá gì zí Mongú 'bú nées kí útú ne, Aseníta nyì 'yì 'dáná éyì bi Potifára gì simi Óno ndiki kóo owù go gbre zí Yoséfa. ⁵¹ Yoséfa ifì ìrì owúndíká ené nées Manási.‡ Ini Ledre gì simi a kídí, “Lomo oto máa go zíma sómúlìgì ledre 'do'dó amá kí ledre 'yì amá ga bi zí babá 'be ní mbá.” ⁵² Ifì ìrì gbre owù 'bi ené Efarayíma.§ Ini ledre gì simi a kídí simi 'do'dó amá mbá, “Lomo oto máa go zíma étrímá.”

‡ **41:51** 41:51 Manási: Ìrì ba kí tara Èbere ini ledre simi a kídí, “Máómolìgì go.” § **41:52** 41:52 Efarayíma: Ìrì ba kí tara Èbere ini ledre simi a kídí, “ídí étrì miétrì.”

⁵³ Zí simìbí ìnyì doá gbre (7) bí kóo éyí miánu aná simì a kíngaya simì Ízibiti ní ùkúne. ⁵⁴ Zí bizóró 'bí 'bú bí kóo Yoséfa uku ledre a ní tónóne tí káa zí bí kóo Yoséfa uku ní simì ìrìgbere ga bí gbaá ro Ízibiti ní mbá. 'Bú ní tí bo ní, tí lá simì káṅgá 'bí Ízibiti mbá éyí miánu nì yí ené bo. ⁵⁵ Simì bí 'yì 'bí Ízibiti e otùlurúní ndonyo 'bú ní, zí 'yì e tónóye ìni ìni zí mongú ngére gí ro éyí miánu zíye. Zí mongú ngére úku ledre zí 'yì 'bí Ízibiti e kídí, “Ndérésé zí Yoséfa, ledre bí uku go zíse ní, ìdísé méngì wo.”

⁵⁶ Simì bí 'bú aṅga nda go simì káṅgá 'bí Ízibiti mbá ní, zí Yoséfa úku ledre idíní mu tónó úgú kére zí 'yì 'bí Ízibiti e gí zía 'bú nì nda kóo go bisinyíne kíngaya simì Ízibiti. ⁵⁷ Zí 'yì ga bí gí simì ngítì géyì káṅgá e ní ndìsì óguyé simì Ízibiti ndìsì úgú kére gí zí Yoséfa gí zía 'bú utú kóo go bisinyíne simì káṅgá ga bí do sogo káṅgá ba mbá.

42

Lúndu Yoséfa e nderení simì Ízibiti

¹ Simì bí kóo Yakóbo úwú ledre kídí kére nì bo simì Ízibiti ní, zía úku ledre zí wotí e kídí, “Éyì bí ndìsìsé lá lúrú komosé gí roa ona ní 'di? ² Máúwú ledre go kídí kére nì bo simì Ízibiti. Ndérésé mu ìrì úgú kére zíse káa bí azé úyu gí zí 'bú.”

³ Zí lúndu Yoséfa e sokó ìnyìyé ndéréye simì Ízibiti úgú kére. ⁴ Tí lá Yakóbo ootomo ené kóo Benzemúna owú lúndu Yoséfa zíye ndéréye kéye wá káa bí ngítì ledre nì méngì wo ke. ⁵ Née ní

zì owù 'bì Yakóbo ídíye dongará 'yì ga bì kóo nderení úgú kéré gí simi Ízibiti ní gí zía mongú 'bú utú kóo kpá go simi Kanána.

⁶ Yoséfa ni ne gávana 'bì káṅgá 'bì Ízibiti, ndiṣiṣe úgúoyó kéré zì 'yì e. Simi bì lúnduga oguní ní, zíye ótú doyé bi do káṅgá óto úndrua.

⁷ Simi bì oguní ní, geré zì Yoséfa ówo tosoyé kídí ga ba lúnduné e. Tí lá ili ené geré gí ro 'dódo roné zíye wá, zía ndiṣi ódroné zíye fú lá bisinyíne kídí, “Óḡṣé gí 'da?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Oḡṣé gí simi káṅgá 'bì Kanána, úgú kéré.”

⁸ Abú Yoséfa owo tí toso lúnduné e go yá, lúnduga owoní eyé toso a wá. ⁹ Zì Yoséfa sómúndíki 'duru kóo 'duru gí royé ní, zía úku ledre zíye kídí, “Ásé mbeze e. Óḡṣé ba lúru yéme bì bì útúásásé go óḡṣ kí okó dozé gí doa ní.”

¹⁰ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yì, 'yì 'bì moko eyí e oguní úgú éyí miánu. ¹¹ Azé mbá owù 'bì kémbí 'yì kíé'do. Ndazé ezé mbeze e wá.”

¹² Yoséfa ya zíye ní, “Ṙanga, óḡṣé nées lúru yéme bì bì útúásásé go óḡṣ kí okó dozé gí doa ní.”

¹³ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Ndikiní 'yì 'bì moko eyí e sokó doa gbre (12) mbá owù ya'dá e, azé mbá owù 'bì kémbí 'bù kíé'do, o'do máa nées ndiṣi ndiṣi simi Kanána. Lomo 'di'bi ngúruzé go, wo bì owù ní ni cìkì zì 'buzé 'be.”

¹⁴ Yoséfa ya zíye ní, “Tí káa zì bì máúku ba, ásé mbeze e. ¹⁵ Mááyí ba óḡṣ úwú ma'díi ledre

bì gí rosé ní, togú ndaá, málóbù sìnḍí ngére 'bì káṅgá ba go zíse. Ólúógusé gí ona wá 'búó togú owú lúndusé bì úkusé ledre a nées ogú go ona. ¹⁶ Sées mbá ásé ídíáká simi sígìṅì ona. Ngúrusé idí mu ndéréógú kí lúndusé bì úkusé ledre a nées gí ro zíma ówo a kídí ledre bì úkusé ní nì ma'díí. Togú kenée wá málóbù sìnḍí ngére 'bì káṅgá ba go zíse ásé mbeze e." ¹⁷ Zíá úku ledre do óto yée mbá simi sígìṅì kí sílì ota.

¹⁸ Simi sílì ota nées, zía úku ledre zíye kídí, "Mááyí kpá 'yì óto úndru Lomo. Ledre bì mááyí úku a ba, ídíse méngì a gí ro zíse ómosé. ¹⁹ Togú ledre esé nì ma'díí, ídíse ótoómo ngúrusé simi sígìṅì ona, zí ngítí se ga gére 'dí'bi kére ndéré kíe zí 'yì esé e 'be gí zí 'bú. ²⁰ Zíse 'dí'bi owú lúndusé bì úkusé ledre nées gírí ógú kíe. Mááyí ówo a kídí ledre bì úkusé zíma ní nì ma'díí. Gí ore, ásé ómo ufuzé sées wá." Zíye go ṅúṅgu ledre nées.

²¹ Zíye tónóye ódroyé dengbíye kídí, "Ma'díí ndìsìṅì 'dó'do zée gí ro lúnduzé. Lúrúsé aka káa zí bì kóo lúnduzé nì ndìsì ini ini kí ṅúṅgú roné zíze gí ro trìdrìné ní, 'dùtuzé mbílize ngbùrù lerì a méngì zée wá. Lomo i'bí 'do'dó go rozé ba."

²² Ngúrúyé bì kí ìrìné Rùbene ya zíye ní, "Máúku kóo ledre go zíse kídí ndazé méngì lúnduzé nées kenée wá, úwúsé esé e wá. Sáma a nda'ba dozé ba gí zí ledre nées." ²³ Owoní eyé bì kídí Yoséfa owoyeme ledre bì yée ndìsìṅì úku a ba bú ní wá. Gí zía togú ili go úku ledre zíye yá,

ngítí 'yì ní ógù ne óyóló'bó a simi tara bi owoní bú ní.

²⁴ Zía óyó roné gí cigíye tónóne íni ini. Zía ndá'baóguné tónóne ódroné zíye. Zía 'dí'bi Simiyóna gí dongaráye do ódó wo do komoyé ore.

²⁵ Zí Yoséfa úku ledre idíní léfe kére zíye simi kombo eyé e, késí eyé e idíní ótolúgu a zíye do kére eyé e. Idíní kpá í'bí éyí miánu bi zíye ndéréye kí ánu a kací misi'di ní. Gí do kací bi mengíní ledre ga gére née go zíye kenée ní, ²⁶ zíye ìmbíóto éyí e do dongí eyé e yóó zíye ndéréye.

²⁷ Nda go do bi 'dú'du kí ndùlù, zí ngúrúyé líkpí tara kombo ené gí ro 'dí'biógu éyí miánu í'bí a zí dongí ené ní, ní lúrú bi káa ní, zía ndíki mǐrǐrǐrǐ késí ené otoluguní go simi kombo ené. ²⁸ Zía úku ledre zí lúnduné e kídí, "T'biluguní mǐrǐrǐrǐ késí amá go zíma, lúrúsé aka ni bi simi kombo amá ba."

Zí mímbe'deyé 'dəcíné zíye ndísiyé lángbayé zíye úku ledre dongaráye kídí, "Éyí bi Lomo mengi nda zíze bi káa 'di?"

²⁹ Simi bi nderéoguní go zí 'búyé Yakóbo simi Kanána ní, zíye líkpí ledre ga bi mengíní royé íri ní mbá zía kídí, ³⁰ "Mongú 'yì bi simi káṅgá 'bi Ízibiti íri née, mengi zée bisinyíne. Zía ndísiné méngi láráze káa zí éyí bi azé mbeze e simi káṅgá née ní ní. ³¹ Tí lá zíze ítí kangú zía kídí, 'Azé yí ezé bilámá 'yì e. Ndazé ezé mbeze e wá. ³² 'Buzé ndiki zée sokó doa gbre (12) mbá

owú ya'dá, ngúruzé ndaá lolu wá, wo bi owú ní idiaká go cìkì zí 'buzé 'be simi Kanána.'

³³ “Zía úku ledre zíze kídí, ‘Gì ro zíma ówo a kídí ásé bilámá 'yì e, ídísé ótoómo ngúru lúndusé zíma ona, zíse 'dí'bi éyì miánu ndéré kíe zí 'yì esé e gí zí 'bú. ³⁴ Tí lá ídísé 'dí'biógu lúndusé bi ambáodú nées girí ógu kíe zíma. Mááyí ówo a kídí ndásé mbeze e wá ásé yì esé bilámá 'yì e. Gí ore mááyí ótoómo sílìma gí ro lúndusé zíse ndìsì gámáse kí úgú éyì e simi káṅgá ba ona.’ ”

³⁵ Simi bi niyí ndìsì léfeóyó kére gí simi kombo eyé ní, zíye ndíki owú kombo mīrīrīrī kēsì eyé e simi kombo eyé mīkēkērīa mbá. Zí ngīrī ledre nées méngī yées kí 'būyé e mbá mīmēngī. ³⁶ Zí 'būyé Yakóbo úku ledre zíye kídí, “Ílisé go zí owú 'bi amá e úkúye mbá? Yoséfa ndaá lolu wá, Simiyóna ndaá lolu kpá wá, bi ba ní ílisé go kpá 'dí'bi Benzemúna. Lerì máa ni nda ídí romá go cú káa be 'dí?”

³⁷ Zí Rúbene úku ledre zí 'būyé kídí, “Babá, ídí ótoómo wo do sílìma, mááyí lúrú bi kací a. Togú mándá'baógu kíe wá, idíní úfu owú 'bi amá e gbre do bi kací a.”

³⁸ Zí Yakóbo úkulúgu ledre kídí, “Máotoómo sílìma gí ro Benzemúna zía útúne do kacíse zíse ndérese kéye simi Ízibiti wá. Lúnduga uyuní go mbá idiaká go lá dūyú ne. Togú zíse 'dí'bi wo nées zía kpá úyuné yá, nées go kpá umbumá gí zía mááyí go ngoko 'yì.”

43

Mindá'ba lúndu Yoséfa e simi Ízibiti kí Benzemúna

¹ 'Bú ni aka fú lá méngì 'yì e kíngaya simi káṅgá bi Kanána ní. ² Simi bi Yakóbo kí owù 'bi ené e anuonzóní kére bi kóo oguní kíe gi simi Ízibiti ní go ní, zí Yakóbo úku ledre zí wotíne e kídí, “Ndá'basé mu simi Ízibiti ndéré úgú ngíti owù yata éyí miánu zíze.”

³ Zí Zúda úku ledre zía kídí, “Mongù 'yì bi íri nées uku kóo ledre zíze o'buó'bu kídí togù ógùsé kí ambáodùse wá, 'Útúásásé lúru komomá wá.’

⁴ Togù ótoómo Benzemúna go zíze ndéréze kéye yá, miúgù éyí miánu ni ídí zíze 'diya. ⁵ Tí lá togù ótoómo sílìyì gi roa wá, utúasázé ndéré wá gi zía mongù 'yì nées uku kídí togù ógùsé kí ambáodùse nées wá, 'Útúásásé lúru komomá wá.’ ”

⁶ Zí Yakóbo úku ledre kídí, “Méngìsé kéyì zíma bisinyíne káa gi zí 'di, bi zíse úku ledre zí o'do nées íri kídí ngíti lúndusé ni bo ní?”

⁷ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “O'do nées ndu'yú zée do bilámá mìsi'di gi ro ówo ledre bi gi do bizé kí 'yì 'be 'bi ezé e kídí, “Bùsé ni bo trídri? Ngíti lúndusé ni kpá bo?’ Zíze úkulúgu ledre zía kací ndu'yú ené. Bi kenée ní azé ówo a bi kídí ni úku ledre yaá, 'Idízé ógù kí lúnduzé ní’ káa be 'di?”

⁸ Zí Zúda úku ledre zí 'bùyé kídí, “Ótoómo sílìyì mu gi ro owù nées zíze ndéréze kéye úgú éyí miánu, gi zí wo bi zée kése kí owù 'bi ezé e, azé úyu mbá gi zí 'bú ní. ⁹ Mááyí ídí máa 'yì lúru bi kací a. Áyí ndú'yú máa gi roa. Togù

mándá'baógu kíe óto wo kó'dúyí wá, mááyí go máa bisinyí 'yí kíngaya gí ro ledre ené. ¹⁰ Idí ndazé lú'bú káa zí ba wá, káa bí nderé andázé rozé ba go kí'dí gbre.”

¹¹ Zí 'búyé Yakóbo úku ledre zíyè kídí, “Togú kenée yá, ídísé méngí ledre ba. Ídísé 'dí'bi ngíti géyí bilámá éyí ga bí gí simi káṅgá ba gí ona simi kombo esé e nderé í'bí a zí o'do née káa do tákpásílí. Kpá kí éyí ga bí káa zí sù'bù mindonyo, tezi, kágá ụkú, nda kí ngíti géyí kágá ga bí niyí bo ní nderé kíe zía. ¹² Ídísé 'dí'bi mīrīrīrī kēsī mongúne gí ro togú ógusé go íri yá, kēsī máa wo bí kóna i'biluguní zise ní, zise í'bí a. Éyí née kenée i'biluyúní née kóo mī'bilúyú. ¹³ 'Dí'bisé lúndusé mu zise ínyisé ndá'basé zí o'do née íri. ¹⁴ Lomo bí kí roko'buné kíngaya ní, idí ídri mimbé'de o'do née rosé gí ro zía í'dí sílìne gí ro lúndusé bí íri ní zise ndá'baógusé kéye kí Benzemúna e mbá bilámáse. Togú 'bí amá ledre go dujú zí owú 'bí amá e ndísi úyuyé yá, mengí éyí wá, idí mu kenée.”

¹⁵ Zíyè 'dí'bi tákpásílí ga bí yemení yée ní, kí yata mīrīrīrī kēsī nda kí lúnduyé Benzemúna yóo zíyè nderéye simi Ízibiti, do nderéóguyé zí Yoséfa. ¹⁶ Simi bí Yoséfa lúru kídí 'dí'bioguní Benzemúna go ní, zía úku ledre zí 'yí bí ndísi lúru bí kací 'be 'bí ené ní kídí, “'Dí'bi ya'dá ga gére née nderé kíye zíma 'be. Zíyí óṅgoónzó bangá zíyí méngí éyí miánu zíze kéye kí yana kadra.”

¹⁷ Zí o'do née méngí tí ledre ga bí Yoséfa uku yée ní, do 'dí'bi yée 'be 'bí Yoséfa. ¹⁸ Simi

bi 'di'biotoní yée go 'dìcì ní, zí ngìrì méngì yée kángaya. Zíye ndìsìyè sómù ledre kídí, “Di'bioguní zée 'dìcì kára ba goó gì ro ledre kèsì ga bi kóo otoluguní yée simi kombo ezé simi mizefì ógù bi oguzé ona ní téé. Ayí gì ro 'dí'bingèrì zée zíne ndìsìné méngì láráze gì ro zíne 'dí'bi dongí ezé e gì ro zíne óto zée káa do owúkùlù e.”

¹⁹ Née ní zíye ndéréye zí 'yì lùrú bi kací 'be 'bi Yoséfa née úku ledre zía simi bi niyí go ku mbotù ní. ²⁰ Zíye úku ledre zí 'yì 'bi moko née kídí, “Lùrú aka, oguzé kóo go 'dá'dá ona úgù éyì miánu. ²¹ Simi bi nderéoguzé go do bi 'dówùro azé líkpí tara kombo ezé e ní, zize ndíki kèsì ezé e otoluguní go simi kombo ezé e. Bi ba ní nda'baoguzé go kíe ni goó ba. ²² Owozé wá, togù ambí otolugu kèsì máa née ne yá? Oguzé kpá go kí yata kèsì gì ro úgù ngíti éyì miánu kíe zize.”

²³ Zí 'yì 'bi moko née úku ledre kídí, “Ndásé éré ngìrì wá. Ambí owone, Lomo bi ndìsìsé ini ini zía kí 'bùsé e ní i'bílugu miříříří kèsì née ba ne zise. Wò bi kóo úgùsé kéré kíe ní, mándíki kóo go cé.” Nda gì ore zía 'dí'biógù Simiyóna zíye.

²⁴ Zía 'dí'bi yée ésì yée 'dìcì kací Yoséfa, í'bí iní zíye lúgu sındíye kíe. Zía kpá í'bí éyì miánu zí dongí eyé e. ²⁵ Zíye 'dí'biógù éyì ga bi oguní kíye gì ro í'bí a zí Yoséfa káa do tákpásílì ní óto yée nzíyiyé gì zía uwúní go kídí yée niyí ánu éyì miánu kí Yoséfa e.

²⁶ Simi bi Yoséfa nda'baogù go 'be ní, zíye í'bí tákpásílì ga bi oguní kíe ní zía, zíye útú

lóbù komoyé bi óto úndrua. ²⁷ Zí Yoséfa ndú'yú ledre simi sanáye kpá kí ledre ngoko 'bùyé kídí, “Ngoko 'bùsé bí úkusé ledrea zíma ona ní ni káa be 'dí? Ní aka kí komoné?”

²⁸ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “'Buzé bí 'yì 'bì moko eyí ní, ní bo kí komoné kí sanáne bilámáne.” Zíye ótù doyé bi óto úndru a.

²⁹ Zía lúrú bi kere, zía ónzó komoné ro Benzemúna bí owú 'bì mbágáa ní. Zía ndú'yú yé kídí, “Née owú lúndusé bí úkusé ledre a zíma ní?” Zía ìnyìné úku ledre kídí, “Lomo idí méngì bilámá ledre zíyì owú 'bì amáa.” ³⁰ Zí simikozo méngì wo do komo lúndua ore zía gbúgbuóguné sága lúrúsó'do bí bí née ní ìni ìni doa ní. Zía ólùne ngúcuné 'dìcì ené ìni ìni írí. ³¹ Zía útù siminé do lúgu komoné, zía ndá'balúgu roné dongaráye. Zía úku ledre kídí, “'Dí'biógusé éyì miánu mu.”

³² Zíye 'dí'bióto éyì miánu 'bì Yoséfa ngúcuné, 'bì lúnduga kpá ngúcuyé, 'yì ga bí 'bì Ízibiti bí ndìşiní ánu éyì kéye ní kpá ngúcuyé, gí zía 'yì 'bì Ízibiti e anu kotruní éyì kí 'yì 'bì Ébere wá, ndìşiní lúrúcáyì 'yì 'bì Ébere e milúrúcáyì.

³³ Otoní bí ndìşì zí lúndu Yoséfa e mbá kacì mindíki yé. Tónóne gí ro wo bí ndíká ní, ndéréóguné gí ro ambáodúye. Zí tarayé ìdrìne simi bí lurúní ledre née kenée ní. ³⁴ Ndìşiní 'dí'bikása éyì miánu zíye gí do tarabíza bí kó'dù Yoséfa ní. Éyì miánu bí i'bíní zí Benzemúna ní ní mongúne rómo 'bì lúnduga ga gére née kídí ìnyì. Née ní zíye ánu éyì kí éwé éyì do ídíye kí Yoséfa e mbá kí rokinyi.

44

Ledre gí ro miříriri kó'do 'bi Yoséfa

¹ Zí Yoséfa úku ledre zí 'yi moko bi ndiři lúru bi kací 'be 'bi ené ore ní kídí, “Ídí léfe kére cí'dí simi kombo 'bi 'yi ga gére née útúásáne kací roko'bu bi zíye gí ro ímbí a ní. Zíyi 'dí'bi kési eyé ótolúgu a zíye do kére máa ga gére née. ² Zíyi óto kó'do amá bi gí simi miříriri kési ní do kére bi 'bi owú lúnduyé ní, ndro kí kési ené bi i'bí gí ro kére ní.” Zí 'yi 'bi moko née méngi ledre ga gére née tí káa zí bi Yoséfa úku zía ní.

³ Akpa kí ři ndóndó do i'dí řilí 'yi gí royé kí dongí eyé e yóó do ndéréye. ⁴ Simi bi nderení aka kpálá ca gí simi yana gara ní, zí Yoséfa úku ledre zí 'yi 'bi moko bi ndiři lúru bi kací 'be 'bi ené ní kídí, “'Di'diya, ngásá lódú kací 'yi ga bi gáa ba mu, togú ngásá ndiki yée go yá, ídí úku ledre zíye kídí, 'Méngilúgusé bisinyí ledre do bi kací bilámá ledre gí zí 'di? ⁵ Ba ndaá kó'do bi mongú 'yi amá ndiři éwé éyi simi a zía kpá ndiři lúru ledre ené e simi a ní wá? Méngisé bisinyí ledre go kíngaya.' ”

⁶ Simi bi 'yi 'bi moko née ngasá ndiki yée ní, zía úku ledre ga gére née zíye tí kenée. ⁷ Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yi, úku lará ledre zíze kenée gí zí 'di? Zée 'yi 'bi moko eyí e utúasázé méngi keyí kenée wá. ⁸ Lúru aka, kési ga bi kóo ndikizé yée do kére ezé e ní, nda'baoguzé kóo kie kú gí simi kańgá 'bi Kanána i'bílúgu a zíyi. Éyi bi azé nda úgu miříriri kési togú mbú dábu gí 'be 'bi mongú 'yi eyí gí roa ní

'di? ⁹ Togú ndíki miříriri kó'do nées goó simi éyí kací ngúruzé, idíní geré úfu wo 'dá'ba, zí ngítíze nées ídíákáye káa do owúkúlú sí sīlīyī.”

¹⁰ Zí o'do nées úku ledre kídí, “Bilámáne, idí mu idí káa zí bi úkusé nées. Tí lá 'yí bi niyí ndíki wo kí miříriri kó'do nées zíne ní, ni idí owúkúlú zíma, ngítíze niyí ídíáká kí ro doyé.”

¹¹ Geré nées ní zíye imbióto kombo eyé e do tónóye líkpí tarayé. ¹² Zí o'do nées tónóne gámásó'do simi éyí eyé e. Tonó kí ndíká ndéréoguné ro ambáodúye. Zía ndíki kó'do simi éyí kací Benzemúna bi ambáodú ní. ¹³ Zí ledre nées sínyíne royé bisinyíne, zíye tónóye lófo bongó gi royé.* Zíye ékílúgu royé do dongí eyé e ndá'bayé 'dá'ba kí'dí bi ñnyiní gáa gi simi gara ní.

¹⁴ Niyí ógu ní, Yoséfa ni aka fú mindisíné 'be. Zí Zúda kí lúnduné e ógu útúye bi kó'dú a kenée.

¹⁵ Zí Yoséfa úku ledre zíye kídí, “Éyí bi méngisé nées kenée 'di? Ówosé esé bi kídí 'yí káa zí ma ba ni kí roko'bu 'bi lúrúndíki ledre e ní wá?”

¹⁶ Zí Zúda úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yí, azé úku a ba kídí 'di? Azé úku a bi kídí azé bilámá 'yí e ní lará a káa be 'di? Lomo 'dodo ogú lúyú ledre ezé go sága. Bi ba ní azé go mbá owúkúlú eyí e, ndaá lá ñyú wo bi ndikiní kó'do zía nées wá.”

¹⁷ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Éyí ndaá kenée wá, lá ñyú 'yí bi ndikiní kó'do zía ní ni

* **44:13** 44:13 Zíye lófo bongó gi royé: Lofoní bongó gi royé gi zía ndikiní kó'do simi éyí kací Benzemúna. Zí ledre nées í'bí lerí royé.

ídiákáne káa do owúkúlú amá. Séé ga bi ledre esé ndaá ní, ásé ndá'ba zí 'buzé 'be."

¹⁸ Née ní zí Zúda ndósoóguné gí ro Yoséfa úku ledre zía kídí, "Mongú 'yí, máówo bú roko'bu bi zíyí ní ni gbóo kí 'bi mongú ngére, ìdri aka mímbe'deyí, ledre ni taramá máíli úku a zíyí. ¹⁹ Ndú'yú kóo zée kídí 'buzé ni aka bo kí komoné yá? Ngíti géyí lúnduzé e niyí kpá bo yá? ²⁰ Ukuluguzé kóo ledre go zíyí kídí, 'Ngoko 'buzé ni aka bo kí ambáodú ené bi ndikiní zía do ngokoné ní. Tí lá mongú lúndua bi niyí kéne gí simi mbágá kíé'do ní uyune. 'Buzé iliofú ledre owú máa née go gí zía bi ni nda go lá ngúcuné gí simi mbágáne ní.'

²¹ "Zíyí úku ledre zíze kídí, idizé ógu kí owú máa née zíyí, gí ro zíyí lúró wo. ²² Zíze kóo úkulúgu ledre zíyí kídí, 'Owú née utúasá otoómo 'buné e wá, togú nderéoyó roné gí cigí 'buné go yá, 'bua née ni geré úyu.' ²³ Tí lá zíyí úku ledre zíze kídí, 'búo togú oguzé go kí owú lúnduzé née yá, azé fú lúró komoyí. ²⁴ Simi bi nderéoguzé zí 'yí 'bi moko eyí bi 'buzé ní, zíze úku kúrúyí née zía.

²⁵ "Née ní zí 'buzé úku ledre kídí, 'Ndá'ba ándásé rosé mu úgú yata éyí miánu zíze.' ²⁶ Tí lá zíze úkulúgu ledre zía kídí, 'Utúasázé ndéré wá 'búo togú owú lúnduzé ba ní nderé go kíze. Togú nderézé ngúcuzé utúasázé lúró komo o'do née wá 'búo togú nderézé go ndro kí owú lúnduzé.'

²⁷ "Zí 'buzé úkulúgu ledre zíze kídí, 'Ówosé bú bilámáne kídí me'bemá Rayéle ndiki kóo owú e zíma dujú gbre. ²⁸ Ngúrúyé ìndri go, zíma úku

ledre kídí, “Ma'díi bangá sinyí lófo bayi wo go kúrí kúrí.” Tí bi kóo nées ní zaá gí ba málúru komoa wá. ²⁹ Togú 'dí'bisé kpá wo ba go gí zíma zí ngiti ledre ndíki wo íri yá, lerí bi ótosé romá nées ni úfu máa gí zía mááyí go ngoko 'yì.'

³⁰ “Bì nées ní mongú 'yì, togú nda'bazé zí 'buzé 'dáa owú ba ndaá yá, bi 'bú owú ba ofu do 'bua go ní, ³¹ zía ówo a yaá nda'baoguzé go ngúcuzé owú nées ndaá yá, ni geré úyu. Lerí bi ni ólú roa nées ni úfu wo gí zía ni yì ené go ngoko 'yì. ³² Mááyí máa 'yì lúru bi kací a zíma 'dí'bilúgu wo zí babá 'be kí bilámá sanáne. Zíma kóo go lólóbú zí babá kídí, “Togú mándá'baogú kíe wá, lúyú ledre nées idí idí 'bì amá za fí.’

³³ “Gí zí kéyì nées ní, mángúngú romá zíyì mongú 'yì, máídí idíáká zíyì ona káa do owúkúlú, owú nées idíní mu ndá'ba kí lúnduné. ³⁴ Mááyí ndá'balúgu romá zí babá lárá a káa be 'di togú nda'bazé kí owú nées wá ní? Ndá ótoómo máa zíma lúru lerí bi ni ógú ro babá gí zí sómú ledre bi gí ro owú nées ní wá.”

45

Yoséfa 'dodo roné zí lúnduné e

¹ Yoséfa utúasá útú siminé do komo 'yì moko ga bi mítóroyé kó'dú a ore ní wá, zía úku ledre kí kúrúne 'dága kídí, “Yì e idíní ólúógú gí do komoné gí ona mbá sága.” Nées ní simi bi 'yì e olúoguní ní, zía úku ledre gí do biné zí lúnduné e. ² Zía útúne ini ini kí kúrúne 'dága

zì 'yì 'bì Ízibiti e úwú doa. Zì 'yì ga bì 'be 'bì mongú ngére ní úwú ledre máa née.

³ Zì Yoséfa úku ledre zì lúnduné e kídí, “Ba máa Yoséfa, lúndusé. Babá ni aka tí kí komoné?” Tí lá lúnduga utúasání úkulúgu ledre zía wá, gí zì ngìrì a bì ni kó'dúye née.

⁴ Zì Yoséfa úku ledre zì lúnduné e kídí, “Ídísé ndósoógu gbóo romá.” Simì bì ndoso oguní ní, zía úku ledre zíye kídí, “Ba máa Yoséfa lúndusé bì kóo úgúoyósé zì 'yì 'bì Ízibiti e ní. ⁵ Bì ndaá sínyí rosé zì mimbé'desé ésìne rosé gí zía bì kóo úgúoyósé máa ní wá. Lomo 'dì'biogù máa ne 'dá'dá yáa gí ro yómo 'yì e. ⁶ Gí zía ba aka lá dọ̀yù gbre simìbì 'bì 'bú bì utú do 'yì e ní. Simìbì ni aka 'dá'dá ìnyì (5), 'yì ó'do éyì gí ro 'dì'biogù éyì miánu ndaá. ⁷ Lomo 'dì'biogù máa ne zise 'dá'dá yána gí ro yómo sée gí simì bizóró ba, gí ro zise ídise kí bulúndusé e trìdrì.

⁸ “Dì'biogùsé esé máa ona se wá, yì ené Lomo. Oto máa go zíma ídíma mongú 'yì lúru bì kací mongú ngére kí 'yì 'bì 'be 'bì ené e mbá, kpá kí roko'bù zíma do 'yì e kí éyì ga bì simì Ízibiti ona ní mbá.

⁹ “Bì ba ní ìnyìsé mu zise ndá'basé zì babá úku ledre zía kídí, ‘Ba ledre bì wotìyì Yoséfa uku ní. Lomo oto máa go zíma ídíma ngére do Ízibiti e mbá. Ídí mu ógu 'diya zíma yána. ¹⁰ Áyì ógu ndìsì simì ìrigbére bì Gósene ní gí ro zíyì ídíyì dongáma. Yìjì, owù 'bì eyì e kí bulúnduyì e kí bangá eyì e nda kí ngìti géyì éyì eyì ga bì 'bì 'be ní mbá. ¹¹ Mááyì lúru bì kacise ìri, gí zía simìbì 'bì mongú 'bú bì utú do 'yì e ba ni aka 'dá'dá

'dényé simibi ìnyì (5). Káa bi sée kí 'yì 'bì 'be 'bì esé e nda kí ngítì géyì éyì esé e ásé úyu gí zì 'bú ke.'

¹² “Lúrúsé go cù kí rosé, lúndumá Benzemúna owo kpá go kídí ma'díi máa Yoséfa mándíṣì ódro zíse ba tí máa. ¹³ Ndérésé mu zíse líkpì ledre roko'bu bi mááyí kíe do 'yì 'bì Ízibiti e kí ledre ga bi lúrúsé yée yána cù kí komosé ní zì babá. Zíse 'dí'biógu wo zíma yána 'diya.”

¹⁴ Zía ìnyìné fáka lúnduné Benzemúna zía ìni ìni roa, zì Benzemúna kpá fáka wo ìni ìni roa. ¹⁵ Zía ndéréne kí fáka lúnduné e kí ndíṣì ìni ìni royé. Gí do kací a néesé ní zì lúnduga nda tónóye ódroyé zía.

¹⁶ Simi bi sanda nderéogu zì mongú ngére kídí, lúndu Yoséfa oguní go ní, zì mongú ngére kí 'yì ené e ídíye mbá kí rokinyi. ¹⁷ Zì mongú ngére úku ledre zì Yoséfa kídí, “Ídí úku ledre zì lúnduyì e, 'Ìmbíótosé éyì e mu do dongí esé e, zíse ndá'balúgu rosé simi káṅgá 'bì Kanána. ¹⁸ Idíní 'dí'biógu 'buyì kí 'yì 'be 'bì esé e mbá zíma yána. Mááyí í'bì bilámá bi zíye simi Ízibiti ona, gí ro zíye kpá ndíṣì ánu bilámá éyì bi 'bì káṅgá ba.'

¹⁹ “Ídí kpá úku ledre zíye idíní 'dí'bi arabíya gí simi Ízibiti gí ona kpa gí ro 'dí'bi me'beyé e kí owù e, zíye 'dí'biútú 'buyì girí ógu kíe. ²⁰ Ndásé sómú ledre éyì e wá, gí zía bilámá éyì ga bi simi Ízibiti ona ní, niyí ídí mbá 'bì esé.”

²¹ Néesé ní zì owù 'bì Yakóbo e méngì tí ledre ga bi mongú ngére uku zíye ní. Zì Yoséfa í'bì

arabíya zíye kí éyí miánu bi niyí ánu a do misi'di ní tí káa zí bi mongú ngére úku ledre a zía ní. ²² Zí Yoséfa í'bí mikánda bongó zíye kacíye cé. Tí lá zía í'bí 'bi Benzemúna bongó ìnyí kí miříriri kési míya ota (300). ²³ Zía í'bí kása éyí e káa zí ga ba zí 'buné, ya'dá dongí e sokó (10) mbá kí bilámá éyí ga bi gi simi Ízibiti ore ní doyé, mbágá dongí e kpá sokó mbá kí kére e, ambata e nda kí ngíti géyí éyí miánu bi 'bua ni ánu a kací misi'di ní doyé. ²⁴ Zía í'bí misi'di zí lúnduné e zíye ndéréye. Zí Yoséfa úku ledre zíye simi bi niyí go ndéré ní kídí, “Ndásé ndéré kí ófú do misi'di wá.”

²⁵ Zíye ìnyiyé gi simi Ízibiti ndá'bayé zí 'buyé Yakóbo simi káṅgá 'bi Kanána. ²⁶ Zíye úku ledre zí 'buyé kídí, “Yoséfa ni bo trıdri. Ni ne kí roko'bu zıne do káṅgá bi Ízibiti ní mbá.” Zí Yakóbo ndıřıné ónzó komoné gi zía ṅgúṅgu ené kóo ledre eyé née wá. ²⁷ Tí lá simi bi likpını ledre ga bi Yoséfa 'dici yée mbá zía ní, nda simi bi lurú arabíya ga bi Yoséfa kasa yée gi ro do 'dí'bi wo girı simi a ní, zı lomo ro 'buyé Yakóbo ndá'baóguné roa. ²⁸ Zı Yakóbo úku ledre kídı, “Ma'dıı, máṅgúṅgu go. Owú 'bi amá Yoséfa ni bo trıdri. Mááyı ógu ndéré lúru wo 'dá'dá zıma kí úyumá.”

46

Yakóbo nderé simi Ízibiti

¹ Née ní zı Yakóbo kókú éyı ené e mbá, nda simi bi nderéogu simi Bıřısába ní, zıa 'dáná éyı

zì Lomo bì kóo 'bụa Isáka ndịsì óto úndrua ní ore.

² Nda go kí ndụlụ, zì Lomo 'dódo roné zì Yakóbo simi 'duru do úku ledre zía kídí, "Yakóbo."

Zía úkulúgu ledre zía kídí, "Í Ngére."

³ Zì Lomo úku ledre zía kídí, "Mááyí Lomo bì kóo 'bụyí ndịsì óto úndrua ní. Ngịrì ndaá méngì yìí kí ndéré simi Ízibiti wá, gị zía mááyí ógụ í'bí úndru zíyì, zíyì ndíkíógụ tǔ'dú rìkì sị do 'yìma'dí e írì. ⁴ Mááyí 'dịyìóto yìí gị simi Ízibiti. Zíma kpá 'dí'bilúgu yìí gírì. Áyí úyu do sǐlì mbigí wotíyì Yoséfa."

⁵ Zì Yakóbo ìnyìné gị simi Bìrìsába gị ore, zì owú 'bì ené e 'dí'bi wo kí 'yì 'bì 'be 'bì eyé e mbá simi arabíya bì mongú ngére i'bí gị ro do 'dí'bi wo kíe ní. ⁶ Zíye kpá 'dí'bi za bangá eyé e kí éyí eyé ga bì 'bì 'be ga bì ndikiní simi káṅgá bì Kanána ní, zíye ndéréye simi Ízibiti. Zì Yakóbo 'dí'bi bulúnduné e mbá kíne. ⁷ Zía 'dí'bi wotíne e, bulúnduné ga bì owú ya'dá e ní, kí nyíne e, teténe e mbá simi Ízibiti.

⁸ 'Yì ga bì 'bì Yakóbo nderé kíye simi Ízibiti ní, niyí, Rùbene owúndíká ené, ⁹ Wotí Rùbene niyí 'bì eyé, Anóka, Pálụ, Ézorono nda kí Karamí. ¹⁰ Simiyóna, wotíga niyí 'bì eyé, Zemụwéle, Zamína, Oyáda, Zakíni, Zóra, nda Sáló wo bì mbágáa 'bì ené nyí 'yì 'bì Kanána ní. ¹¹ Léví, wotíga niyí 'bì eyé, Geresóna, Káta, kí Miraré. ¹² Zúda, wotíga niyí 'bì eyé, Éra, Onána, Séla, Peréze nda kí Zéra. (Éra e kí Onána uyuní 'bì eyé cìkì simi Kanána.) Owú 'bì Peréze 'bì eyé,

Ézorono e kí Amúlu. ¹³ Isakára, wotíga niyí 'bi eyé, Tóla, Púwa, Zasúba nda kí Simaróna. ¹⁴ Zebúlúna, wotíga niyí 'bi eyé, Seréda, Elóna, Zaléle.

¹⁵ Simi bi Léya ndiki owú ga gére née zí Yakóbo simi Padána Aráma ní, zía ndíki owúkára don-garáye kíé' do kí ìríné Dína. Owú ga gére née niyí kóo mbá cì kéré a doa sokó doa ota (33). ¹⁶ Gáda, wotíga niyí 'bi eyé, Zefóna, Ági, Sùni, Ezebóno, Éri, Aródi, nda kí Aréli. ¹⁷ Aséra, wotíga niyí 'bi eyé, Imána, Isáva, Isívi, nda kí Beríya. Ìrì lémiyé Séra. Owú 'bi Beríya 'bi eyé, Ebére e kí Malakéle.

¹⁸ Ga ba ìrì owú ga bi Yakóbo ndikiní yée kí Zílifa kára 'yì 'bi moko bi Labána i'bí wo zí nyíne Léya ní. Niyí 'bi eyé mbá sokó doa ìnyì doa kéré (16). ¹⁹ Wotí Yakóbo ga bi gí simi Rayéle ní, niyí dùú gbre, Yoséfa e kí Benzemúna. ²⁰ Nda simi Ízibiti íri, zí Aseníta, nyí Potifára 'yì 'dáná éyì bi gí simi Óno ní, ndíki Manási e kí Efarayíma zí Yoséfa. ²¹ Wotí Benzemúna niyí 'bi eyé, Béla, Béka, Asebéla, Géra, Námána, Éyì, Rósa, Mupíma, Apíma nda kí Aráda.

²² Ga ba 'bi eyé bulúndu Yakóbo ga bi gí simi Rayéle ní, niyí mbá sokó doa eso (14). ²³ Wotí Dána ni 'bi ené, Uşíma. ²⁴ Wotí Nafatáli niyí 'bi eyé, Zazéle, Gúni, Zezére nda kí Siléma.

²⁵ Ga ba 'bi eyé bulúndu Yakóbo ga bi gí simi Bíla bi owúkára 'yì 'bi moko bi Labána i'bí zí nyíne Rayéle ní, niyí mbá ìnyì doa gbre (7).

²⁶ Bulúndu Yakóbo ga bi nderení kí Yakóbo simi Ízibiti ní, niyí mbá cì ota doa ìnyì doa kéré (66). Oloní kará 'bì owù e wá. ²⁷ Nda kí owù 'bì Yoséfa ga bi ndiki yée gbre simi Ízibiti ní, zí owù ga bi sị sịndí Yakóbo ní ídíye mbá cì ota doa sokó (70).

Yakóbo e nderéoguní simi Gósene

²⁸ Yakóbo kasaokpó Zúda 'dá'dá zí Yoséfa simi Ízibiti gí ro zía óguné sǒngó yée simi gara bi Gósene ní. Simi bi nderéoguní nda goó simi Gósene ní, ²⁹ zí Yoséfa ékíne simi arabíya ené ndéréne simi Gósene sǒngó 'buné Yakóbo. Simi bi ndikíní ní, zí Yoséfa fáka 'buné, zía íni ini kíngaya.

³⁰ Zí Yakóbo úku ledre zí Yoséfa kídí, “Bì ba ní, abú máúyu yá máúyu sara íri, málúru komoyí go, máówo go kídí áyí bo trídri.”

³¹ Née ní zí Yoséfa úku ledre zí lúnduné e kí 'yì ga bi 'bì 'buné e ní mbá kídí, “Nì miútúásane zíma ndéréma úku ledre zí mongú ngére kídí, 'Lúndumá e kí 'yì ga bi 'bì babá ní oguní gí simi Kanána go zíma ona. ³² Niyí yì eyé 'yì ùlú bangá e, 'di'bioguní kábíríkí e, ína e, ítí e kí ngítí géyì éyì eyé e go mbá kíye.’ ³³ Simi bi mongú ngére ndolo sée go ndu'yú sée kídí, ‘Moko esé ni 'díya yá?’ ³⁴ Ídísé úkulúgu ledre zía kídí, ‘Azé yì ezé 'yì ùlú bangá e kú gí do owúze káa zí bi kóo mǎngburoko 'yì ezé e ndìsìní mǎngí a ní.’ Gí ore ni ótoómo sée zise ndìsìsè simi ìrìgbére bi Gósene ní, gí zía 'yì ga bi 'bì Ízibiti ní, iliní ndìsì kótru royé kí 'yì ùlú bangá e wá.”

47

¹ Zí Yoséfa ndéréne úku ledre zí mongú ngére, kídí, “Babá kí lúndumá e oguní go gí simi Kanána ona. 'Di'bioguní kábiríki e, ína e, ítí e kí ngíti géyí éyí eyé e go mbá káye simi írígberé bi Gósene ní.” ² Yoséfa 'di'biutú lúnduné ga bi ìnyí (5) née ndéré 'dódo yée zí mongú ngére.

³ Zí mongú ngére ndú'yú yée kídí, “Ndìsìsè méngì moko 'dì?”

Zíye úkulúgu ledre zía kídí, “Mongú 'yì, azé yì ezé 'yì ùlù bangá e cé káa zí 'bi bulúnduzé e ní. ⁴ Oguzé go ndìsì ca simi káṅgá ba ona, gí zía mongú 'bú utú go bisinyíne simi káṅgá 'bi Kanána, éyí bi zée kí bangá ezé e zíze ánu a ní ndaá lolu wá. Bi ba ní ṅuṅgúzé rozé zíyì, ídì ṅúṅgu a zíze ndìsìzè simi Gósene ona.”

⁵ Zí mongú ngére úku ledre zí Yoséfa kídí, “Bùyí e kí lúnduyí e oguní go zíyì, ⁶ káṅgá 'bi Ízibiti ni do sílìyì, ídì óto 'bùyí e kí lúnduyí e idíní ídì simi bilámá bi bi Gósene ní. Togú lúru ngíti géyì 'yì e niyí bo dongaráye bi niyí miútúásáye ní, ídì óto yée zíye ndìsìyè lúru bi kací bangá amá e.”

⁷ Née ní zí Yoséfa 'dí'biógu 'buné Yakóbo 'dódo wo zí mongú ngére. Gí do kací bi Yakóbo í'bí mandá zí mongú ngére ní, ⁸ zí mongú ngére ndú'yú wo kídí, “Simibi eyí ni goó ndu?”

⁹ Zí Yakóbo úkulúgu ledre zía kídí, “Simibi amá ni go mbá míya kíé'do doa cì kéré a doa sokó (130). Simibi amá ndaá za káa zí 'bi bulúndumá e wá. Tí lá mándìsì yéme romá wá, mágámá lícì romá go kíngaya gí zí 'do'dó.” ¹⁰ Zí

Yakóbo í'bí mandá zí mongú ngére, zía ìnyìné yóó ókpóne.

¹¹ Née ní zí Yoséfa í'bí bilámá bi zí 'buné e kí lúnduné e ndìsiyé simi a simi Ízibiti, do bilámá bi gbóo kí gara bi kí ìrìné Ramasé* káa zí bi mongú ngére uku ní. ¹² Zí Yoséfa í'bíógu éyì miánu zí 'buné e kí lúnduné e kí 'yì ga bi 'be 'bi eyé e ní zía útúásáne kacíye kí owù e mbá.

Mongú 'bú utú simi Ízibiti

¹³ Éyì miánu ndaá lolu kóo zí 'yì e simi kánḡá e mbá wá ḡ zía 'bú utú go bisinyíne kíngaya, ḡ zí kényì née zí roko'bu 'yì 'bi Ízibiti kí Kanána ùkúne goó miùkú ḡ zí 'bú. ¹⁴ Zí Yoséfa 'dó'dúyóko késì ga bi ugúní kére kée simi kánḡá 'bi Ízibiti kí kánḡá 'bi Kanána ní mbá, zía 'dí'bi késì née ndéré kée óto a 'be 'bi mongú ngére. ¹⁵ Simi bi késì ùkú ḡ zí 'yì 'bi Ízibiti e kí 'yì 'bi Kanána e go ní, zí 'yì 'bi Ízibiti e óḡyé zí Yoséfa do úku ledre zía kídí, “Í'bí éyì miánu mu zíze. Azé go úyu ḡ zí 'bú. Késì ùkú ḡ zíze go.”

¹⁶ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zíye kídí, “Ídísé ógu kí bangá e esé zíma, zíma í'bí éyì miánu doa zise togú késì esé ùkú go mbá ní.” ¹⁷ Née ní zíye 'dí'biógu bangá eyé e zí Yoséfa, zía í'bí éyì miánu zíye do usáni eyé e, kábirìkì eyé e, ina eyé e ìtì eyé e, kpá dongí eyé e. Simi Simìbi máa née ní zí Yoséfa ndìsiné í'bí éyì miánu zíye do bangá eyé e.

* **47:11** 47:11 Ramasé: Mongú gara bi Ramasé ni simi kánḡá bi Gósene ní.

18 Simi bi simibi née ̀ukú go ní, zí 'yì e kpá óguyé zí Yoséfa úku ledre zía kídí, “Mongú 'yì, utúasázé ótoécì ledre gí zíyì wá. Késì ezé e kí bangákulú ezé e nìyì go mbá 'bì eyì. Owú éyì bi idíaká cùku'dée káa gí ro zíze í'bí a zíyì ní ndaá lolu wá. Odu éyì ga bi idíakání go lá dudu kuru'buze kí gbékpì kángá bi zíze ní. 19 Azé úyu zí kángá ezé e síníyíe tí do komoyì káa gí ro 'dì? Azé úgúoyó kuru'buze kí kángá ezé e zíyì gí ro éyì miánu, zíze ídíze kí kángá ezé e mbá owúkulú 'bì mongú ngére. Zíyì í'bí kufú zíze gí ro zíze 'díyì a bi nì óto zée zíze ídíze tridri kpá káa bi 'yì bi zía ndìsìné simi kángá née ndaá lolu wá.”

20 Zí Yoséfa úgú bi ga bi simi Ízibiti ní mbá zí mongú ngére. 'Yì 'bì Ízibiti e ugúoyóní bi eyé go mbá, gí zía 'bú mengì nda kóo yée go kíngaya. Bi ga bi simi Ízibiti ore ní mbá nda goó 'bì mongú ngére. 21 Zí Yoséfa óto 'yì e zíyíe ídíyíe go mbá owúkulú 'bì mongú ngére 'bì Ízibiti. 22 Odu 'yì ga bi kóo ugú bi eyé wá ní dudu 'yì 'dáná éyì e, † gí zía mongú ngére ndìsì kóo í'bí sáká éyì 'bì miánu zí 'yì 'dáná éyì e kací kadra mbá. Éyì miánu máa bi kóo gí zí mongú ngére ní, ndìsì kóo ásá kíye. Née sí ledre bi ugúoyóní bi eyé e gí zía wá ní.

23 Zí Yoséfa úku ledre zí 'yì e kídí, “Bi ba ní máugú sée kí bi esé e go mbá zí mongú ngére. Kufú nì goó ba zíse ó'do a yáká esé e. 24 Tí lá simi bi sındí kadra 'bì 'dí'biógú éyì gí yáká ogú

† 47:22 47:22 'Yì 'dáná éyì e: Mongú ngére 'bì Ízibiti oto 'yì e zíyíe ídíyíe káa do 'yì 'dáná éyì e do ndìsìyíe óto úndru tì'dù bicayi lomo e.

go ní, zíse ífi simi a ìnyì. Kémbì a gì simi ìnyì nées zíse í'bí a zí mongú ngére. Zí ngítí a ídíne káa do kúfú kí éyì miánu zíse kí 'yì 'bì 'be 'bì esé e.”

²⁵ Zíye úkulúgu ledre kídí, “Mongú 'yì, yómo trìdrìzé go. Azé kí rokinyi zíze ídíze káa do owúkùlù e zí mongú ngére.”

²⁶ Née ní zí Yoséfa óto ledre née zía ídíne káa do lorù gì ro bì ga bì simi Ízibiti ní kídí kíé'do gì simi ìnyì (5) 'bì éyì ga bì niyì 'dí'biógu a gì yáká ní, ni ídí 'bì mongú ngére. Lorù née ni fú lá kenée gì karaba. Bì bì ngará ndaá 'bì mongú ngére wá ní, dùú bì 'bì 'yì 'dáná éyì e.

²⁷ Simi sìnḍí kadra máa née ní zí Isiréle e óto 'be 'bì eyé simi Ízibiti simi ìrìgbére bì Gósene ní. Zíye ndíki tú'dù éyì e íri, do étriyé zíye ídíye tú'dù.

²⁸ Yakóbo ndìṣì kóo simi Ízibiti íri kí simibi sokó doa ìnyì doa gbre (17). Simibi bì Yakóbo menḡí ní, ni kóo mbá míya kíé'do cì gbre doa ìnyì doa gbre (147). ²⁹ Simi bì sìnḍí kadra ni go gbóo zí Yakóbo úyuné ní, zía ndólo Yoséfa úku ledre zía kídí, “Togú 'búma ni tí doyì ídí óto sḡlìyì ro kótóma zíyì lólóbù zíma yaá née utúasá óto máa simi Ízibiti ona wá. ³⁰ Simi bì togú máúyu go ní, ídí ndéré óto umbumá kí'dí bì otoní bulúndumá e ní.”

Zí Yoséfa úkulúgu ledre zía kídí, “Mááyì menḡí a káa zí bì úku ní.”

³¹ Zí Yakóbo úku ledre zía kídí, “Ídí lólóbù gì ro zíma ówo a.” Nda née ní zí Yoséfa lólóbù zía,

zí Yakóbo ótú doné bi gí do ɾangba ené íni ini zí Lomo.

48

Yakóbo í'bí úndru zí Manási e kí Efarayíma

¹ Nda gí do kací ngíti géyí sɿndí kadra e zí sanda ndéréne zí Yoséfa kídí, “Buyí ni kí ndíyá kíngaya.” Zí Yoséfa 'dí'bi wotíne ga bi gbre, Manási e kí Efarayíma ní kpa kíne. ² Simi bi ukuní ledre zí Yakóbo kídí, “Wotíyí Yoséfa ogu go lúru yí ní,” zía ó'bu roné ìnyiné ndíshiné tara ɾangba 'dága.

³ Zí Yakóbo úku ledre zí Yoséfa kídí, “Lomo bi kí roko'buné kíngaya ní 'dodo kóo roné zíma simi Lúzú simi káṅgá bi Kanána ní, zía kóo í'bí úndru zíma, ⁴ zía úku ledre zíma kídí, ‘Mááyí óto yí zíyí étriyí kíngaya, zí bulúnduyí e ndíkiógu ɾíkí sɿ do 'yíma'dí e. Mááyí karanée í'bí káṅgá ba zíyí kí bulúnduyí ga bi niyí ógu gí do kacíyí ní za fí, zía ídine káa do 'bi eyé.’

⁵ “Bi ba ní wotíyí ga bi ndikiní yée zíyí gbre simi káṅgá 'bi Ízibiti ona 'dá'dá zíma kí ógumá zíyí simi káṅgá 'bi Ízibiti ní, niyí go ógu ídí wotíma e, Efarayíma e kí Manási. Niyí go ógu ídí zíma káa zí Rúbene e kí Simiyóna bi niyí wotíma e ní. ⁶ Owú ga bi gí do kacíye ní, niyí nda ídí go 'bi eyí e. Éyí sɿlì bi niyí ógundíki a ní, ni ógu gí zí Manási e kí Efarayíma. ⁷ Ledre ni gí ro mbágáyí káa. Simi bi máínyí gí simi Padána zí Rayéle úyuné do misi'di simi káṅgá 'bi Kanána ní, zía kóo í'bí mongú sómú ledre zíma. Efaráta

bi ndiṣiní kpá ndólo a Beteléme ní ni aka yí ené kóo gbála, zíze kóo óto wo cìkì do mìsi'di ore.”

⁸ Simi bi Yakóbo lurú wotí Yoséfa ga gére ní, zía ndúndu'yú kídí, “Owú ga gére nées náambi e?”

⁹ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí 'buné kídí, “Babá, nées owú ga bi Lomo i'bí yée zíma ona ní.”

Yakóbo ya zía ní, “Ógụ kíye zíma yána, gi ro zíma í'bí úndru zíye.”

¹⁰ Komo Yakóbo lurú lolu kóo bi mbí wá gi zí ngoko, gi zí kéyí nées ní, utúasá lúru bi bilámáne wá. Nées ní zí Yoséfa 'dí'biógu wotíne ga gére nées gbóo ro Yakóbo, zí 'bua fáka yée roné í'bí úndru zíye.

¹¹ Zía úku ledre zí Yoséfa kídí, “Máowo amá lolu kóo bi kídí mááyí lúru komoyí ní wá. Bi ba ní Lomo ootomo máa go zíma kpá lúru owú e gi simiyí.”

¹² Zí Yoséfa ímbíoyó yée gi do sɪndí Yakóbo do útúló'bu komoné bi. ¹³ Zí Yoséfa 'dí'bi yée gbrenará, zía óto Efarayíma zí Yakóbo do ngelì do óto Manási do anú. ¹⁴ Zí Yakóbo ngílífi sɪlìne. Zía óto sɪlìne 'bi anú do Efarayíma bi ni owú ní. Do nda óto sɪlìne 'bi ngelì do Manási bi ndíká ní.

¹⁵ Zía í'bí úndru zí Yoséfa do úku ledre kídí, “Lomo bi kóo bulúndumá Abarayáma ndiṣi óto úndrua ní, zí babá Isáka kpá ndiṣiné óto úndrua ní, ni kpá Lomo bi ndiṣi lúru bi kacíma gi karaba ní ní.

¹⁶ Ní ne Lomo bi lúru bi kacíma simi ledre e za mbá ní,

idí í'bí úndru zí owú ga ba
 Irímá idí ndìsì ówú doyé,
 zí ìrì babá Abarayáma kí ìrì Isáka kpá ndìsì
 ówúne doyé

Idíní étrì tǔ'dú
 do sogo káṅgá.”

¹⁷ Simi bi Yoséfa lurú 'buné oto nda yí ené sǐlǐne 'bi anú do Efarayíma ní, zí bi sínýíne roa. Zía ìnyìné gǐ ro 'dí'bióyó sǐlǐ 'buné 'bi anú gǐ do Efarayíma gǐ ro óto a do Manási. ¹⁸ Zí Yoséfa úku ledre zí 'buné kídí, “Babá, owúndíká ni ba óto sǐlǐyì 'bi anú doa.”

¹⁹ Tí lá Yakóbo asi yí ené miási. Zía úku ledre kídí, “Máówo bú, owú 'bi amáa, máówo bú. Bulúndu Manási niyí kpá ídí tǔ'dú. Tí lá bulúndu Efarayíma niyí ídí tǔ'dú rómo do 'bi Manási, bulúnduga niyí ndíkiógù tǔ'dú sǐ do 'yìma'dí e.”

²⁰ Zí Yakóbo í'bí úndru zíye simi sǐlǐ bi kóo née zía úku ledre kídí,

“Karanée Isiréle e niyí ndìsì ndólo ìrìsé simi bi iliní go í'bí úndru ní.

Niyí úku ledre kídí, ‘Lomo idí í'bí úndru zíyì káa zí bi i'bí úndru zí Efarayíma e kí Manási ní.’ ”

Née misi'di bi kóo Yakóbo oto Efarayíma kíe 'dá'dá zí Manási ní.

²¹ Née ní, zí Yakóbo úku ledre zí Yoséfa kídí, “Káa zí bi lúrú go née, málú'bú lolù gǐ do kací ba kíngaya wá. Tí lá Lomo ni lúrú bi kacíse zía 'dí'bilúgu sée simi káṅgá 'bi bulúndusé e. ²² Bi ba ní, máí'bí Sekéme go zíyì ndaá zí lúnduyí e

wá. Née bilámá ìrìgbére bì kóo má'dí'bi gí zí ezeokóma e Amóra e ní.”

49

Yakóbo i'bí úndru zí wotíne e

¹ Zí Yakóbo ndóloyóko wotíne e úku ledre zíye kídí, “Ídísé yóko rosé mbá do bi kǐé'do gí ro ledre bi karanée ni méngì roné zíse ní zíma úku a zíse.

² “Ídísé yóko rosé zíse úwú ledre ba sée wotí Yakóbo e.

Ídísé úwú kúrúma kúrú 'bùsé, Isiréle.

³ Rùbene áyí owùndíká amá,
á yí yìi roko'bu amá, mándíki yìi simi bì kóo mááyí aka do sɪndíma ní.

Áyí yìi kǐ úndruyì kpá kǐ roko'bu zíyì.

⁴ Áyí cakaba tí lá káa zí mongù ngburu ní, cóngó ledre bì zía ídíne gí do biyì ní ndaá,
gí zía ndísi go kǐ me'be 'bùyì káa do kára bì 'dú'du amá azá goó gí zíyì.

⁵ Simiyóna e kǐ Lévi ásé do lúndu,
ásé ídí 'bi esé 'yì méngì okó kǐ mǐngburoko maku ga bi do sǐlǐse née ní.

⁶ Máútúásá úku yéme ledre gí royé e wá,
máútúásá kpá olù simi ledre eyé e wá,
gí zía ufuní 'yì e goó kǐ mǐmbé'dekesì bì zíye ní,
zíye ndísiyé kǐ 'déwe sɪndí ítì 'bi 'yì e káa zí bì iliní ní.

⁷ Máóto taramá goó kací mǐmbé'dekesì esé née bisinyíne,
simikesì esé née ofu nda go.

Bulúndusé e niyí báyi faa
dongará kífú Isiréle e mbá.

- 8 Zúda, lúnduyí e niyí ndìṣì mbófo yìí,
zìye ndìṣì óto úndrúyí
gì zía áyí rómo komo ezeokóyí e.
- 9 Áyí ídí káa zí kemì ní,
ni nánáónzó bangá ené togú anu go zía
lérené yá,
zía ndá'ba 'dú'duné bi.
Káa zí mbágá kemì ní, éyí bì ni tóro 'dútù
kó'dúyí ní ndaá.
- 10 Áyí ídí kí ngbángbá 'bì ídí káa do manda zíyí,
bulúnduyí e niyí ídí ngére do kúfú 'yí e mbá
kúfú 'yìma'dí e mbá niyí ndìṣì óto úndrúyé
zìye ndìṣì í'bí tákpásìlì zíyí.
- 11 Ni ódóngèrì dongí ené ro kókó sìnḍì kóró bì ni
miútúásáne komoa ní.
Zía ndìṣìné ló'dó bongó ené simi iní kóró* bì
káa zí sáma ní.
- 12 Komoa ni ídí bikesìne rómo gí do iní kóró,
soa ni ídí bikenyíne rómo do miényí iní
umba.†
- 13 Zebulúna, ni ndìṣì kí 'be tara mongú ngburu,
zì tù'dù 'yí e ndìṣì ógù tóroyé do gbúróngó
ngburu ma'dáa née.
Mamayé ni ídí geré gbóo kí kàngá bì Sidóna
ní.
- 14 Isakára, ni ídí kí roko'buné káa zí dongí bì

* **49:11** 49:11 Lúgu bongó simi iní kóró: Ledre bì Yakóbo uku
née 'dodo ledre kídí Zúda ni karanée ídí kí tù'dù éyí e zine.
Kóró ené ni ána kíngaya zí Zúda ndìṣìné lúgu bongó e simi iní a.
† **49:12** 49:12 Bikesì komo kí bikenyí so: Ni rokinyi bì ni ídí zía
kíngaya gí zí éyí ga bì zía ní.

- ndìṣì 'dú'du dongará éyì ga bì ìmbì yée ní.‡
- 15 Simì bì lúró bì 'dówúro nées ni bilámáne zì ìrìgbéere a ídìne kpá bilámáne ní, ni óyóyème sogoné, zía í'bí roné ndìṣì ìmbì éyì owóowó ga bì ore ní.
Zía ídìne owúkúlú 'bì moko ga bì ore ní.
- 16 Dána ni ídì 'yì 'dècì yème ngbanga zì 'yì ené e káa zì ngiti géyì 'yì ga bì kóo 'bì Isiréle e ní.
- 17 Owú 'bì eyì e kí bulúnduyì e niyí ídì káa zì kámá dogboru m̀isi'di, togú lagá usáni go yá, 'yì bì ndìṣì ngásá kí usáni máa nées ni útúógu g̀i doa.
- 18 Ngére Lomo mándìṣì óto komomá g̀i ro záyì yómo zée.
- 19 Gáda, 'yì ngáka éyì e niyí karanée útú kí okó do bulúnduyì e, tí lá niyí rómo komo 'yì ga gére nées cù.
- 20 Bì bì Aséra, ni ndìṣì doa ní ni 'dí'biógu bilámá éyì miánu kíngaya.
Zía ndìṣìné í'bí bilámá éyì miánu bì ni miútúásáne g̀i ro mongú ngére.
- 21 Nafatáli, ni yì ené káa zì nyazu ní. Ni ndìṣì gámá kí ro doné.
Ni ndìṣì ndíki mbá owú ga bì kí lámá royé\$ kíngaya ní.
- 22 Yoséfa ni 'bì ené káa zì kóró bì ndìṣì áná kíngaya ní,
kpá káa zì kóró bì kó'dú ngbuṣu ní,

‡ 49:14 49:14 Dongará éyì ga bì ìmbì yée ní: Káṅgá 'bì Isakára ni ídì dongará káṅgá 'bì sí do Isiréle e gbere. § 49:21 49:21 Káa zì nyazu bì ndìṣì ndíki mbá owú ga bì kí lámá royé: Nafatáli, áyì ndìṣì ódro mbá bilámá ledre e.

- bi mirásá a rasá zía 'dùtù bi mbá ní.
 23 Ezeokóyì niyí ndìṣì útú kí okó doyì,
 zíye ndìṣiyé méngì yì 'duo kí mímbe'dekesì.
 24 Tí lá sama bi do sílìá ní utúasá kizì wá,
 sílìá utúasá ó'dó kí é'be sama wá,
 gí zía Lomo bi kí Roko'buné kíngaya bi ndìṣì lúró
 bi kací Yakóbo ní,
 ni ne bi ló'bo kpá 'yì 'bá'bá Isiréle e,
 25 gí zía Lomo bi 'bùyì ndìṣì óto úndrua ní ndìṣì
 sáká yì ne,
 gí zía Lomo bi kí roko'buné kíngaya ní
 ndìṣìne í'bí úndru bi gí komo ere gí 'dága
 ní zíyì,
 ni kpá í'bí úndru do iní bi ndìṣì lágaógù gí sí
 kàngá ní,
 zí bangá eyì e, bulúnduyì e étriyé zíye ídíye
 tú'dù.
 26 Úndru bi máí'bí zíyì ba ni kí roko'buné kíngaya
 rómo do úndru ga bi kóo 'desì ní mbá,
 romo kpá gí do tákpásílì ga bi kóo gí zí
 bulúnduyì e ní mbá.
 Úndru ga gére née idíní ógù zí Yoséfa,
 gí zía ni ídíne manda zí lúnduné e za mbá.
 27 Benzemúna, ni ídí 'bi ené káa zí máárára bi kí
 'bú roné ní,
 kí phiyì ni nánáonzó bangá e zía ánu yé, kí
 tagá zíye ífi simi ngítí a kí lafúne e."
 28 Ga bi sokó doa gbre (12) née mbá sí do
 Isiréle. Née ledre bi 'bùyé Yakóbo uku zíye simi
 bi ni í'bí úndru zíye kací misì'diné míngúngúcu
 ní.

Ledre gí ro umbu Yakóbo

29 Zí Yakóbo yóko wotíne e úku ledre zíye kídí, “Mááyí go ógụ úyu zíze ndíkíze kí 'yì amá e. Ídísé óto máa cigí babá simi gu landa bi simi yáká 'bì Éforono 'yì 'bì Éte ní. 30 Gu landa bi Makeféla née ni kóo simi yáká bi Abarayáma ugú gị ro ndịsị óto bi e simi a gị zí Éforono 'yì 'bì Éte, gbóo kí Mamaré simi káńgá 'bì Kanána ní. 31 Otoní kóo Abarayáma e kí me'bené Sára ore, do kóo óto Isáka e kí me'bené Rebéka kpá ore, máoto me'bemá Léya kpá ore. 32 Ugúní kóo yáká née go kí éyí ga bi simiyé ní mbá gị zí Éte e.”

33 Simi bi Yakóbo ukuonzó ledre go zí wotíne e ní, zía 'dú'dulúgu roné bi, zí sịndị kadra útúásáne zía úyuné.

50

1 Zí Yoséfa útúne kukurụkụ do umbu 'buné do fáka wo zía ndịsịné ini ini roa. 2 Zí Yoséfa ñnyiné úku ledre idíní yéme umbu 'buné kí kágá bilámáne káa bi ni sínyí. 3 Sílí 'bì sụsụ kágá née ni mbá cị gbre (40). Zí 'yì 'bì Ízibiti e ini wo kí sílí cị ota doa sokó (70).

4 Simi bi sílí 'bì ini ụkú go ní, zí Yoséfa úku ledre zí mịngí káńgá ga bi mịngburoko 'yì 'bì moko 'bì mongú ngére ní kídí, “Togú ledre amá eme komosé tí miéme yá, ídísé ndéré kí sanda ba úku a zí mongú ngére kídí, 5 ‘Babá oto kóo máa go lolóbụ zíne kídí, “Mááyí go ógụ úyu, ídì óto máa simi gu bi kóo máícíómo gị romá simi Kanána ní.” Bi ba ní mąngúńgú romá

zíyí ídí ngúngu a zíma ndéréma óto 'buná zíma ndá'baógumá.' "

⁶ Mongú ngére ya zía ní, "Ndéré mu óto 'buyí káa zí bí lólóbú zía kídí nées ní méngí a kenée ní."

⁷ Simi bí Yoséfa 'dí'bí umbu 'buné ndéré kíe óto a ní, zí 'yí 'bí moko 'bí mongú ngére nda kí mingburoko 'yí ga bí 'bí Ízibiti ní ndéréye 'díyíóto Yoséfa. ⁸ Zí 'yí ga bí kací Yoséfa kí yée ga bí kací 'bua ní ìnyiyé mbá ndéréye 'díyíóto umbu. Odu 'yí ga bí idíakání simi Gósene ní dujú mánzéré owú e nda kí bangá eyé e. ⁹ Zí 'yí ngásá kí arabíya e kí 'yí ngásá kí usáni e kpá ndéréye ndro kéye. 'Yí e niyí kóo tú'dú bí utúní do kací Yoséfa ní.

¹⁰ Simi bí 'doguní bí, nderéoguní goó simi Atáda bí sága Yeredéne m'dí gbére kí'dí bí ndìşiní ócò kére ní, zíye ndìşiyé ore ini ini, ini ini kíngaya. Née ní zí Yoséfa ini 'buné ore kí sílí ìnyí doa gbre (7). ¹¹ Simi bí 'yí 'bí Kanána ga bí ndìşiní ndìşí ore lurúní ini bí méngí roné kíngaya simi Atáda ní, zíye úku ledre kídí, "Mongú lerí ro 'yí 'bí Ízibiti e." Zí ìrì bí nées nda ídine Ábele Miziráma.*

¹² Née ní, zí wotí Yakóbo e méngí ledre tí káa zí bí 'buyé úku zíye ní. ¹³ Zíye 'dí'bí umbu 'buyé ndéré kíe simi Kanána óto a simi gu landa bí Makeféla gbóo kí Mamaré, bí simi yáká bí kóo Abarayáma ugú gí ro ndìşí óto bí e simi a gí zí Éforono 'yí 'bí Éte e ní. ¹⁴ Gí do kací bí otoní bí

* **50:11** 50:11 Ábele Miziráma: Ìrì ba kí tara Ébere ini ledre simi a kídí, "'Yí 'bí Ízibiti e ndìşiní ini ini."

ní, zí Yoséfa ìnyiyé kí lúnduné e kí 'yì ga bì kóo nderení kéye óto bi ní mbá ndá'balúgu royé simi Ízibiti.

Yoséfa uku ledre zí lúnduné e

¹⁵ Simi bì lúndu Yoséfa lurúní 'bùyé uyu go ní, zíye úku ledre kídí, “Togú Yoséfa somúndiki bisinyí ledre bì kóo mengìzé zía, zía méngì lúgu a zíze ní, azé méngì 'dì?” ¹⁶ Née ní zíye kákasa zí Yoséfa kídí, “Bùyì uku kóo ledre zíze 'dá'dá zía kí úyuné, ¹⁷ ‘Ba ledre bì ídísé úku a zí Yoséfa ní. Mángúṅgú romá zíyì ídì ótoómo luyú kí bisinyí ledre kóo lúnduyì e méngìní zíyì ní.’ Bì ba ní ídì ótoómo ledre zíze gì simi lúyú ledre ezé, zée ga bì ndìsìzé óto úndru Lomo 'bì 'bùyì ní.” Simi bì Yoséfa uwú ledre née ní, zí simikozo méngì wo zía útúne íni ini.

¹⁸ Zí lúnduga óguyé útúye ló'bu komoyé bi kó'dù a. Zíye úku ledre kídí, “Azé cakaba go owúkùlù eyì e.”

¹⁹ Zí Yoséfa úkulúgu ledre zí lúnduné e kídí, “Ndásé éré ngìrì wá. Mándá kí roko'bu zíma óyóló'bó ledre bì Lomo yeme go ní wá. ²⁰ Abú yémesé kóo rosé gì ro méngì bisinyí ledre kíma yá, tí lá Lomo yeme kóo ledre née zía ídìne kenée ne gì ro zíne yómo tú'dù 'yì e káa zí bì nì ndìsì méngì roné cakaba ba. ²¹ Zía úku yéme ledre zíye kídí, bì goó kenée ní ndásé éré ngìrì wá. Mááyì í'bì éyì e zíse kí owú 'bì esé e mbá.”

Ledre gì ro umbu Yoséfa

²² Yoséfa ndìsìní kóo kí lúnduné e simi Ízibiti. Nì úyu ní, simibi ené nì go míya kí'èdo doa

sokó (110). ²³ Yoséfa lu' bú kóo do sogo káṅgá go kíngaya. Zía lúró owú e gí simi Efarayíma kí bulúndu Efarayíma e. Zía kpá ímbí owú ga bì gí simi Makíri wotí Manási ní.

²⁴ Nda simi ngíti sɔ́ndí kadra zí Yoséfa úku ledre zí lúnduné e kídí, “Mááyí go ógú úyu. Tí lá Lomo ni ógú sáká sée do 'dí'bióyó sée gí simi káṅgá ba ndéré kíse simi káṅgá bì kóo mocúomo ledre a zí Abarayáma, Isáka nda kí Yakóbo ní.”

²⁵ Bì ba ní, ídísé lólóbú zíma kídí, ásé 'dí'bi umbumá kpa kíse simi bì Lomo ni go 'dí'bi sée ndéré kíse simi Kanána ní.

²⁶ Née ní, zí Yoséfa úyuné cìkì simi Ízibiti ore simi bì simìbi ené ni go míya kíé' do doa sokó (110) ní. Do yéme umbu a bìlámáne kí kágá do óto a simi sɔ́ndú.

clxxx

MIKÁNDA LORU 'BI LOMO KÍ DOSÍ ÉYÍ E
Baka: MIKÁNDA LORU 'BI LOMO KÍ DOSÍ ÉYÍ E New
Testament+

copyright © 2016 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Baka

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

9ebc1b62-650d-5302-9391-27a31d140102